

הישיבה המאה-שמונים-ושתיים של הכנסת העשירית

יום חמישי, י"ח באדר התשמ"ג (3 במרס 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאלות ותשובות

3. האם כבוד השר מוכן לפעול לכך, שוועדות מקומיות חוקמנה בכל הרשויות המקומיות במגזר הערבי?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל הרשויות המקומיות הערכיות נכללות במסגרת ועדות מקומיות ו/או מחוזיות לתכנון ולבנייה.

היישובים הערביים שיש להם ועדות מקומיות עצמאיות הם: מחוז הצפון — עיריית שפרעם ועיריית נצרת; מחוז חיפה — ועדת בניין ערים מקומית "רכס הכרמל" הכוללת את דלית אל-כרמל ועוספיה; מחוז המרכז — טירה וטייבה; מחוז הדרום — ועדת בניין ערים מקומית "שמעונים ב", שבה כלולים כל יישובי הכרמל במחוז.

2. הקריטריונים המנחים הקמת ועדה מקומית לתכנון ולבנייה הם בהתאם לקבוע בחוק התכנון והבנייה, התשכ"ח — 1965, ושיקולי תכנון מקומי ואזורי.

3. הדיון בכל מקרה נשקל לגופו של עניין, בהתאם לקריטריונים המוזכרים בשאלה 2.

2058. מעצר של אזרח בלא מסירת מידע לקרוביו
חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר הפנים ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):
הוריו של א"ש מהרצלייה מסרו לי, כי ביום 16 בינואר 1982 נלקח בנם מהרצלייה על-ידי משטרת חיפה, הוכה על-ידי השוטרים ונכלל באופן חמור, ולאחר מכן נשלח לחקופה של כשבועיים לבית-החולים "טירת הכרמל".

במשך התהליך כולו, מרגע המעצר ועד חוס שהייתו כאותו בית-חולים, לא נמסרה כל הודעה לקרובי משפחה או לחברים. איש יש הורים בחיפה. באותה שעה נרשם האיש כנעדר במשטרת הרצלייה ומשטרת חיפה לא מסרה כל מידע.

שאלותי הן:

1. האם בדק השר את המקרה?

2. האם התנהגות המשטרה הגורמת היעלמות מוחלטת של אדם לשבועיים מבלי שיובא לבית-המשפט ומבלי שיובא סניגור ומבלי להודיע לבני משפחתו היא התנהגות התואמת את החוק ואת הדמוקרטיה של המדינה?

3. אם התנהגות המשטרה במקרה האמור היתה בהתאם לחוק ובהתאם לנוהג, מדוע אינך מביא הצעת חוק אשר תמייכ הודעה לקרובי משפחה, על מנת שאנשים לא ייעלמו?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. עקב טעות אנוש אירעה תקלה באיתור קרוביו של האדם הנוכח בשאלתא. נפתח תיק בירור כדי לברר מי הם

היור"ר מ' סבידור:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה.

אני מבקש מאת שר הפנים להשיב על 23 שאלות.

1914. תלונות הציבור נגד עיריית חיפה

חבר הכנסת י' רום שאל את שר הפנים ביום כ"ט בכסליו התשמ"ג (15 בדצמבר 1983):

דוח נציב תלונות הציבור קובע, כי 73% מהתלונות שהוגשו השנה נגד עיריית חיפה היו מוצדקות. גם אצל נציב תלונות הציבור העירוני המצב דומה.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

כיצד מתכוון משרדך לגרום לכך, שעיריית חיפה תחקן את העיוותים שעליהם מתריע נציב תלונות הציבור ואשר רובם קשורים לגביית חובות והיטלים עירוניים?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עיריית חיפה מנהלת מעקב שוטף אחר תיקון הליקויים שעליהם מצביעים הדוחות של נציב תלונות הציבור במשרד מבקר המדינה ושל נציב תלונות העירוני.

מתוך 113 תלונות שהגיעו לנציב תלונות הציבור בעירייה היו 11.8% בנושאים של גביית חובות והיטלים עירוניים. 19.6% מהן נמצאו בלתי מוצדקות; 53.2% טופלו והוסדרו; 4.3% לא באו על פתרונן.

זו השנה השלישית שבה מייד עם פרסום הדוחות נערך בעירייה בירור יסודי עם היחידות המבוקרות לגבי תיקון הליקויים ונקבעים הסדרים מתאימים לתיקונים, עם מעקב שוטף אחר ביצועם.

1916. העדר ועדות מקומיות לתכנון ולבנייה במגזר הערבי
חברת הכנסת ש' ארבליאמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום כ"ט בכסליו התשמ"ג (12 בדצמבר 1982):

נשמעות טענות רבות מצד ראשי המועצות המקומיות במגזר הערבי על העדר ועדות מקומיות לתכנון ולבנייה, דבר השולל מהם את האפשרות לתכנן ולפקח על הבנייה בכפר כדי שתיעשה בהתאם לתוכנית המאושרת.

נוכח העובדה שתביעות אלו חוזרות ונשנות לאורך תקופה ממושכת, ונוכח הגידול באוכלוסייה ביישובים והצורך ההולך וגובר במתן רישיונות בנייה לתושבים הנאלצים להמתין תקופה ממושכת עד שעניינם זוכה לטיפול בוועדה המקומית שאליה הם משתייכים, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כאילו יישובים במגזר הערבי קיימת ועדה מקומית לתכנון ולבנייה?

2. מה הם הקריטריונים להקמת ועדה כזאת?

אודה לשר אם ישיבני:

1. האם היריעה נכונה?
 2. האם כיום מועסקות בנות דתיות במסגרת שנת שירות לאומי במשטרה? אם כן — כמה בנות מועסקות, ובאילו תפקידים? ומה הן המסקנות שהוטקו מהעסקתן?
 3. האם מתכננת המשטרה להרחיב תעסוקת הבנות כאמור? אם כן — מתי? ומה הוא מספר הבנות המתוכנן לגיוס ובאילו מסגרות?
 4. האם בהעסקת הבנות הדתיות יהיה משום פתרון על כעיית כוח האדם ועל בעיית התקציבים במשטרה? אם כן — כיצד?
 5. האם קיים תיאום עם משרד הביטחון בכל הנוגע להעסקת בנות דתיות במסגרת המשטרה?
- תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. כיום מועסקות כהתנדבות שלוש בנות דתיות במחלקה לזיהוי פלילי שבמטה הארצי. מפקדי היחידה שבה מועסקות הבנות הביעו שביעות רצון מאופן המילוי של התפקיד.
3. כן. הנושא נמצא בשלב בחינת האפשרויות, ועדיין אין נתונים מספריים על היקף ההעסקה העתידית.
4. בעיקרון, העסקת הבנות הדתיות יכולה לתת פתרון חלקי על בעיית התקציב הקשורה בהעדר שיאי כוח-אדם, אך מוקדם לקבוע זאת סופית היום, כי טרם סוכמה הבחינה הכללת של הנושא.
5. אין קשר למשרד הביטחון, היות שפעילות הבנות מבוצעת במסגרת התנדבותית דרך צינורות "המשמר האזרחי".

2177. פעולתן של הוועדות לבדיקת המשמר האזרחי

חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):
מפרסומים בעיתונות עולה, כי מונו שתי ועדות, שתפקידן האחת מהן לבחון מחדש את "המשמר האזרחי" ואת דרכי הפעלתו של הארגון, ותפקיד השנייה — לבדוק את הסדרי השמירה ביישובים.

אודה לשר אם ישיבני:

1. מתי מונו הוועדות? ומתי הן אמורות להגיש את מסקנותיהן?
2. מה הן הסיבות למינוי הוועדות כאמור?
3. האם במסגרת הבדיקה עליידי אחת משתי הוועדות, יבדק גם נושא השמירה בבתי-הספר? אם לא — מדוע?
4. האם יש מקום לבדוק, במסגרת הוועדה המיועדת לכך, גם את מערכת יחסי הגומלין בין המשטרה לבין "המשמר האזרחי"? ואם לא — מדוע?

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הוועדה לכידור התפקוד של "המשמר האזרחי" עומדת לסיים את עבודתה בסוף חודש פברואר 1983. הוועדה לבחינת נושא השמירה ביישובים עומדת לסיים עבודתה בסוף חודש מרס 1983.

האחרים לתקלה האמורה. אם אומנם יתברר, שהיתה התרשלות במקרה זה, יינקטו צעדים משמעותיים מתאימים נגד האחרים.

2062. מעצרו של צעירים בדואים עליידי משטרת רהט חבר הכנסת ה' טובי שאל את שר הפנים ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

משטרת רהט באזור כאר"שבע עזרה ביום ג' 21 בינואר 1982 ארבעה צעירים מהכפר רהט (שמוותיהם מצורפים), הם הובאו בפני בית-המשפט באשמה של השתתפות בהפגנה בלתי חוקית ביום 22 בספטמבר 1982, הוא יום שכיחת האבל והמחאה של האוכלוסייה הערבית על הטבח במחנות הפליטים סכרה ושחילה. לפי בקשת המשטרה, הם נעצרו ל-15 יום לשם חקירה. המעצר היה קשור לאירוע ציבורי שהתרחש לפני שלושה חודשים כמעט, וכל תושבי רהט, כמו כל האוכלוסייה הערבית בישראל, השתתפו בשכיחת האבל והמחאה, ומאות אזרחים עצרו ברהט כהלוכת, אבל, שעברה בלא כל הפרות סדר.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם אין במעצרו של צעירים אלה באשמת השתתפות כהלוכת האבל ביום 22 בספטמבר 1982, שהיה יום אבל ומחאה כללי, שלושה חודשים אחרי האירוע, מעשה נקמנות שאין עמו שום דאגה לשמירת הסדר?

2. מדוע מצאה המשטרה לנכון לדרוש את מעצרו של חמישה צעירים אלה, אחד מהם הלמיד בית-הספר, ל-15 ימים לשם חקירה?

3. האם לא היה כאן שימוש לרעה בסמכות המשטרה כדי להתנקם ולהעניש באופן אדמיניסטרטיבי אנשים שביטאו את רגשותיהם כלפי אירוע טרגי, שרוב תושבי ישראל הביעו סלידתם ממנו?

4. האם מוכן כבוד השר לבדוק את המקרה הנ"ל ולבטל את כתב האישום?

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המעצר התבצע שלושה חודשים לאחר ההפגנה, לא מתוך נקמנות אלא עקב העובדה שמידע על מעורבותם של שני המבוגרים ושל שני הצעירים, נשאו השאלת, הגיע סמוך לאותו תאריך בלבד.

2. המשטרה ביקשה את מעצרו של המבוגרים ל-15 יום ואת מעצרו של הקטנים ל-10 ימים. בית-המשפט מצא לנכון לעצור את המבוגרים ל-10 ימים ואת הקטנים ל-4 ימים. ימי המעצר שנתבקשו היו בהתאם לאופי העבירה שלכאורה בוצעה עליידם.

3. המשטרה עצרה את האזרחים ונשאו השאלתא עליי-הסמכויות המוקנות לה עליי-החוק ולא הושפעה בהחלטתה מכל שיקול אחר.

4. המקרה נבדק ומטופל בחיק פלילי כמקובל.

2064. העסקת בנות במשטרה במסגרת שירות לאומי

חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר הפנים ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

עליי-ידיעה שפורסמה בעיתונות — משטרת ישראל בוחנת אפשרות להעסיק בנות דתיות במסגרת שנת שירות לאומי.

בשכונות האחרונים התרבו המקרים של הברחת סמים מלבנון לישראל עליידי אזרחים וחיללים מישראל ועל-ידי תושבי לבנון הנכנסים לישראל.

נוכח הסכנה הקיימת לכריאות והגידול במספר צרכני הסמים, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסומים בעיתונות תואמים את המציאות?

2. מה הן כמויות הסמים, על סוגיהם השונים, שהוברחו מלבנון ונתפסו על-ידי המשטרה?

3. אילו אמצעים נקטה — ועומדת לנקוט — המשטרה כדי לצמצם הברחת סמים מלבנון לישראל עד למינימום?

השובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כעיקרון, כן.

2. התפיסות, שניתן ליחסן ישירות להברחה דרך הגבול הצפוני מאז כמעט "שלוש הגליל", הן כ-200 ק"ג חשיש, ו-170 גרם הירואין. ניתן להעריך שהיצע החשיש בישראל בהווה, מקורו רובו ככולו, בהברחה דרך הגבול הצפוני. עם זאת, אין ההיצע עולה על ההיצע בעבר, שמקורו היה ברצועת-עזה ובצפון-סיני.

3. האמצעים שנקטו על-ידי משטרת ישראל הם כדלקמן:
א. ננקטו יוזמות, בשיטות פעולה עם משרד הפנים ועם צבא-ההגנה לישראל, להגבלת התנועה מישראל ללבנון ולפיקוח עליה; ב. ננקטו יוזמות, בשיטות פעולה עם צבא-ההגנה לישראל, לשיפור מערכת הביקורת במעברי הגבול, כאשר המעברים הם כאחריותו הפורמלית של צבא-ההגנה לישראל, ומשטרת ישראל נושאת באחריות לביקורת הגבולות; ג. משטרת ישראל נמצאת בשלב התארגנות לקראת הקמת מערך שיטור וחקירות שיפעל במסגרת המחוז הצפוני ויטפל במכלול הכעיות הנובעות בקשר למעברי הגבול הצפוני, עם שימת דגש בסיכול ההברחה של הסמים מלבנון.

2181 עיכוב מדידות מטעמים פוליטיים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (12 בינואר 1983)

בהמשך לתשובתך על שאלתא מס' 1841, נודע לי כי קיים חשש מסוים שאחד העובדים המטפלים בנושא מעכב את המדידות מטעמים "פוליטיים-מצפוניים". שכן חלק מהיישוב נמצא בעבר המזרחי של "הקו הירוק".

הנני מבקש לשאול:

1. למה התכוון השר בהגדרה "תהליך ממושך יחסית" בדבריו תשובתו על השאלתא הנ"ל?

2. האם כבוד השר יודע, שהתהליך החל לפני למעלה משנתיים ימים?

3. מה הן הפעולות שנקטו על-ידי המשרד לקיצור ההליך, כמוגדר בתשובה על שאלתא 1841?

4. מה הוא הזמן הסביר הנותר להשלמת הטיפול בעניין?

השובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כמה חודשים.

2. המועצה פנתה למשרד הפנים בנושא זה בסעם הראשונה ב-7 כיוני 1982.

2. מאז הוקם "המשמר האזרחי" עברו א שנים, ויש לכדוק את דפוסי הארגון ואת שיטות ההפעלה ולראות אם הם תואמים את הצרכים.

הוועדה לבדיקת נושא השמירה ביישובים הוקמה כדי לבחון אם קיים צורך ביטחוני להמשיך בהחלת חוק הסדרת שמירה בכל היישובים בארץ.

3. לא, לכך הוקמה ועדה מיוחדת — ועדה כיון-משרדית שסיימה את בדיקתה.

4. ועדת קופל הבדוק נושא זה.

שלמה הלל (המערך):

איי-אפשר לעיין את שר הפנים בצורה כזאת כל הזמן.

שר הפנים י' בורג:

אין רבר, אני בגיל העמידה ואני עומד.

2178 מעשי מרמה בתחנות הדלק

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

אזרחים רבים מתלוננים על כך, שבעת רכישת דלק קורים לא אחת מקרים של מרמה, כאשר הם נדרשים לשלם על כמות דלק גדולה יותר משקנו בפועל.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. אילו אמצעים ננקטו כדי למנוע מעשי מרמה כתחנות

הדלק?

2. כמה מקרים של מרמה בתחנות דלק נתגלו ב-1982?

3. כמה משפטים נפתחו נגד עברניים שנחפסו במרמה כמכירת דלק?

4. האם חברות הדלק נתבעו להתקין מכשירים שימנעו מעשים של רמאות?

השובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. בפגישה של קצין משטרה בכיר עם נציגי חברות הדלק ונציגי משרד האנרגיה סוכם, כי יש לחייב את כל העוסקים

במכירת דלק ברשיון, עובר שיסרה — יישלל רשיונו, והוא לא יוכל לעבוד בשום תחנת דלק; ב. חברות הדלק נדרשו על-ידי המשטרה לפעול בנושא הנדון בשני מישורים: 1. מציאת

פתרונות טכניים כדי למנוע מעשי מרמה בתחנות דלק; 2. ביצוע פעולות הסברה בקרב הציבור כדי להביא לעירנות

מוגברת בנושא, ובכך לצמצם את ממדי התופעה; ג. פורסמה הנחיה בקרב יחידות החקירה כרחבי הארץ, שמטרתה להורות

כדבר דרך החקירה של סוגי העבירות השונים ושל חשודים כמרמה ובגנבת דלק; ד. קיים שיתוף פעולה בין משטרת ישראל

לבין משרד חקירות פרטי שנשכר על-ידי חברות הדלק לשם פיקוח על הנושא.

2. 487 מקרים.

3. כ-13 תיקים הובאו העכדיניים לדין.

4. בישיבה שנערכה ב-11 בנובמבר 1976 בהשתתפות נציגי כל חברות הדלק ואנשי משטרת ישראל סוכם, כי חברות הדלק, בשיטות פעולה עם המשטרה, יפעלו למציאת פתרונות

טכניים אשר ימנעו מעשי מרמה בתחנות הדלק.

2180 הברחת סמים מלבנון דרך הגבול בין ישראל ללבנון חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

וישראלים — אין כל אפשרות להוסיף פרטי יהיה נוספים כמו תעודת זהות או קלסטרון ברשומות הקיימות.

ככלל, אין הנוסע, ששמו זהה לשם המופיע ברשימת מעוככי היציאה מעוכב כ"חשוד" זמן רב, וברור נערך מייד ובמקום עליידי השוואת יתר פרטי זהותו עם פרטי הזהות המצויים בכרטיס שבמקום, יש לקוות, כי עליידי הפעלת המערכת הממוכנת תמצא הכעיה את פתרונה.

2189. כפל רשויות בקריית-חיים

חבר הכנסת י" רום שאל את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

בקריית-חיים קיימים גם ועד הקריה וגם מועצת הרובע. ראשי גופים אלה מתדיעים על הכפילות הקיימת במתן השירותים המוניציפליים בקריה. אומר יושב-ראש ועד קריית-חיים: "אני יודע שנוצר מצב אכסורדי, שבו פונים תושבים לעזרת הוועד, כאשר כעצם, מועצת הרובע ממונה לטפל בעניינם. זהו מצב לא הגיוני ואסור לו להימשך זמן רב". יושב-ראש מועצת הרובע אומר: "ועד הקריה נוטל את העוקץ ממועצת הרובע. זוהי מעין מדינה בתוך מדינה, ולכן, אין פלא שהתושבים נופלים בין הכיסאות".

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. לנוכח דברי השניים, המדברים בעד עצמם, מדוע לא יבוטל אחד הגופים, ועד הרובע או מועצת הרובע, ובכך תימצא כפילות מוניציפלית בלתי רצויה?

2. מה הם השיקולים בהפעלת מועצת רובע מחד גיסא וועד קריה מאידך גיסא — שניהם ממומנים מכספי הציבור ולשניהם מנגנון?

תשובת שר הפנים י" בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בקריית-חיים פועלת במועצת הרובע גם אגודה שיתופית לאספקת מים הנקראת "ועד קריית-חיים". והיא עוסקת באספקת מים לתושבים, העירייה מנהלת זה חודשים משא-זמתן עם האגודה השיתופית להעברת מפעל המים לבעלות העירייה. אין כל כפילות בפעולות האגודה השיתופית ומועצת הרובע ואין צרכים כספיים עקב קיומם של שני הגופים הנ"ל. המנגנון והתקציב של מועצת הרובע הוא מצומצם ביותר.

2190. בניית מבנים לתנועות הנוער באמצעות מימון של משרד הפנים

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

נמסר לי, כי משרד הפנים מעניק הקצבות לבניית מבנים לתנועות הנוער.

בהקשר זה אודה לשר אם ישיבני:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם לא — מה היא האינפורמציה הנכונה?
3. אם כן — מה היא מסגרת אותן הקצבות — מענקים, תרומות או הלוואות?
4. לאילו תנועות נוער ניתנו הקצבות אלו בכל אחת מחמש השנים האחרונות? כמה לכל אחת מהן, והיכן?
5. מאימתו מעניק משרד הפנים הקצבות לבניית מבנים לתנועות הנוער?

3-4. הטיפול בנושא הושלם. ב-6 בפברואר 1983 חתם שר הפנים על המפה ועל הצו.

2184. העסקת אסירים מחוץ לבית-הסוהר

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

ד"ר מ' וורטהיימר, נציב שירות בתי-הסוהר, קבע כי "מתוך 100 אסירים שהועסקו כקבוצי הצפון, בחקופה של שנתיים, חזר אסיר אחד לבית-הסוהר". כפי שכתב שוקי בן-רעמי ב"על המשמר".

אודה לשר אם ישיבני:

האם משרד הפנים עומד להרחיב שיטה זו של העסקת אסירים וחיונוכם לאור ניסיון מוצלח זה?

שר הפנים י" בורג:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ו' שם-טוב)

אכן, פרויקט העסקת אסירים מבית-הסוהר שאטה כקבוצים הצליח, ותוצאותיו ניכרו גם כרמת הרצדיביזם הנמוכה, ביותר בין האסירים, שנכללו בפרויקט זה. ברעת שירות בתי-הסוהר להרחיב את הפרויקט ולהכפיל את מספר האסירים שייכללו בתוכנית. מועד ביצוע התוכנית עדיין לא נקבע, והוא תלוי בביצוע התוכנית של הרחבת אגף השיקום בבית-הסוהר שאטה. הנמצאת עתה בשלבי תכנון מתקדמים.

כאשר לחינוך אסירים, הרי שירות בתי-הסוהר עוסק עתה בהקמת שבעה מרכזי חינוך בבתי-הסוהר. בניית מרכזי חינוך אלה תסתיים באמצע שנה זו והשירות מתכוון להפעילם לקראת שנת הלימודים התשמ"ד בשיתוף פעולה עם מערכת החינוך המיוחדת שצה"ל פיתח עבור החיילים כמסגרת הפעולות להקניית השכלת יסוד.

2185. חוסר יעילות בביקורת הגבולות בנמל-התעופה בן-גוריון
חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

במסגרת התפקידים המוטלים על יחידת המשטרה האחראית על ביקורת הגבולות בנמל התעופה "בן-גוריון" נכלל ניהול של רישום הנוסעים שיציאתם מהארץ מעוכבת בצווי בית-המשפט. הרישומות הניל מנהלות על-פי שמות ולא על-פי תעודות זהות, הכוללות תמונה, ומספר התעודה. הנוסעים נאלצים לעתים לחכות זמן רב "כחשודים", עד שהאחראי מוזדא את הפרטים בכרטיס עדכנית יותר ומשחררם. זה למעלה משנתיים מתכוונות הרשויות "למכן" את הרישומות, אך הרב לא נעשה. לכן נגרם סבל, עלבון ועוגמת נפש לאזרחים בעלי שם נפוץ.

אודה לכבוד השר אם ישיב על שאלותי:

1. האם ביצוע המיכון של התהליך מתקדם?
2. אם לאו — האם אין צורך להיעזר בתעודות זהות, כקלסטרון וכו' כדי שאי-הנעימות תימנע או תצטמצם?

שר הפנים י" בורג:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ד' רוזוליו)

1. מיכון הרשומות כנמלים נמצא בתהליך מתקדם, ולפי מה שנמסר מהחברה המבצעת, תיתכן הפעלת המערכת בחודש נובמבר שנה זו.
2. כשל-השיטה הידנית הקיימת, בשל המספר הגדול של המיוכבים, כ-30,000 שמות, ובשל מגוון האוכלוסייה — זרים

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. כן.

3. רשויות מקומיות רשאיות לפנות בבקשות לטיפול בנושאים מיוחדים שנוצרו אצלן, ואשר המסגרות הרגילות שלהן אינן מאפשרות פתרון. המשרד נענה לפניות אלו בסכומים נמוכים אם יש בכך כדי לפתור בעיה מקומית שהרשות המקומית מעוניינת בפתרונה — זאת, מעבר לסכומים שרשויות מקומיות מקציבות מתוך המשאבים העומדים לרשותן. ההקצבות להשלמת מימון מכנים לתנועות נוער יתנו כמענקים.

4. במשרד הפנים אין ריכוזי סכומים לפי תנועות נוער.

5. משרד הפנים לא שינה מדיניות שהיתה קיימת במשך שנים רבות.

2192. צפיפות המכנים בשכונת "יזרעאליה" בחיפה
חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

שכונת "יזרעאליה" בנווה-שאנן בחיפה היא בעלת צפיפות שיא בקנה מידה ישראלי. המגורים בשכונה זו הפכו לגבי חלק מן האוכלוסייה לסיוט קבע. נותרו בשכונה שטחים קטנים שטרם נעשתה בהם הבנייה המתוכננת. בניו שטחים אלה יחריף את בעיית הצפיפות ויהפכה לכלתי נסבלת. תכנון שכונה זו הוא סמל של "אנטי-תכנון".

אודה לשר אם ישיבני:

1. האם משרד הפנים יא נכון לבחון מחדש את התוכניות כדי להציל את השכונה ממועקת הצפיפות?

2. אם כן — באילו דרכים?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. השטחים שעדיין לא נבנו הם שטחים מזעריים, ובאי-בנייתם לא יהיה שינוי מהותי בצפיפות הקיימת בשכונה. אבל, שינוי ביעוד הקרקע ממגורים לשטחים פתוחים יביא בעקבותיו תביעות פיצויים מבעלי הקרקע שיש להם זכויות מוקנות על-פי התוכנית המאושרת החלות על הקרקע.

אין זה מתפקידו של משרד הפנים לבחון בעצמו את הנושא, אלא של הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה בחיפה. הוועדה צריכה לבדוק אם היא תוכל לעמוד במעמסה הכספית, או שתבדוק ביחד עם בעלי הקרקע אפשרויות אחרות לפתרון הבעיה ותגיע לפתרון מוסכם אתם.

2202. פגיעתו של צעיר מיריות שוטרים בעת פיוור הפגנה
בנצרת

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הפנים ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

22 בינואר 1983, ביום האבל והמחאה של האוכלוסייה הערבית בישראל על הטבח במחנות הפליטים סברה ושחלה. התקיימה בנצרת תהלוכת אבל. לפי הפרטים שבידי, נכנסה המשטרה לתוך העיר בכוח גדול והחלה לפזר קבוצות צעירים שעמדו מן הצד תוך שימוש באלות ובידיות. מן היריות נפגע אזרח כן 21 (שמו צורף למקור).

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם נחקרו נסיבות הפגיעה באזרח הנ"ל ומה הן תוצאות החקירה?

2. האם אותרו הירורים והועמדו לדין?

3. לפי אילו כללים פתחו השוטרים כאש לעבר הצעיר הנזכר?

4. האם מוכן השר לפעול למחן פיצויים לנפגע ולמשפחתו?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—4. האזרח נשוא השאלת אושפו על פי הזמנה מראש בכיתת-התולים האנגלי בתאריך 22 בספטמבר 1983 לצורך עריכת ניתוח כרגלו. בתאריך האמור הוא לא נכח בשום תהלוכה ולא השתתף בשום הפגנה ולא נפצע בהן לא מירי ולא מדבר אחר.

2285. הסיסה באגודת הסטודנטים באוניברסיטת "בר-אילן"
חבר הכנסת י' גיל שאל את שר הפנים ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):

מפרסום בעיתון "הצפה" כ"ז בינואר 1983 אנו למדים על אי-שקט ועל וחסיסה הקיימים באגודת הסטודנטים של אוניברסיטת "בר-אילן". אנו למדים על שני חברי מועצה, אלי חביב, ויואל גן-עד, שהתפטרו מתפקידיהם הבכירים כמוסדות האגודה בשל "תופעות אנטי-דמוקרטיות".

על-פי מידע שיש בידי, מוסדות הביקורת של האגודה אינם מתפקדים. דבר אשר מביא לתהליך של פעילות היושב-ראש של האגודה שלא על-פי כללי האתיקה של הפעלת גוף ציבורי.

מאתר שהאגודה רשומה אצל רשם העמותות במשרדך, נראה לי כי משרדך הוא הכתובת למתן תשובה על שאלותי:

1. האם רשם העמותות מפקח על אופן המילוי של מטרות העמותה?

2. אם כן — האם רשם העמותות מודע לחריגות חמורות במטרות אשר פוגמות באופיה של מועצת הסטודנטים, שכאה לשרת את כל התלמידים באוניברסיטת "בר-אילן"?

3. בתפקידך כממונה על המשטרה, האם הורית לבדוק את המתרחש באגודת הסטודנטים ב"בר אילן", כדי להבטיח בראש ובראשונה את האינטרסים של כלל ציבור הסטודנטים?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. חוק העמותות לא הסמיך את רשם העמותות לפקח על אופן מילוי המטרות של העמותה.

3. עד כה לא הוגשה תלונה למשטרה בנושא זה. בכל עת שתוגש תלונה קונקרטית, היא תטופל ותיחקר כמקובל.

2289. העדר שירותי תברואה בשכונות יפו הערביות
חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הפנים ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):

בביקור שערכתי כ"ז בינואר 1983 כיפו נודע לי מחושבים רבים בשכונות יפו הערביות, שערייתת תל-אביב-יפו לא אספה את האשפה מקרבת בתיהם זה חודשים מספר. הצטברותן של עומות האשפה גורמת למחלות רבות ומסכנות לתושבי השכונות האלה.

הנני שואל את כבוד השר:

1. מדוע עיירתת תל-אביב-יפו אינה מבצעת את המוטל עליה בשכונות הערביות של יפו?

4. מדוע למרות הפיקוח הקיים בגבול ישראל-לכונן, מועברים סמים בכמויות גדולות לתוך ישראל?
5. כיצד יש בדעת השר וכדעת משרדו לטפל בנושא?

שר הפנים י' בורג:

1. כן.
2. לא.

3. המשטרה ערוכה לטפל בגנבות של רכוש ושל ציוד עליידי מסתננים כאמצעות משמר הגבול ומשמר היישובים. בעתיד, יוגברו הסיוורים ביישובים כדי למנוע את הגנבות, וזאת בנוסף על הפעילות הממשית של צה"ל, המופקד על מניעת חדירה מעבר לגבול.

4. העובדה שהגבול בין ישראל ללכונן פתוח מאפשרת בהכרח תנועה חופשית של בני אדם ושל ציוד, לרבות סמים. היקף התנועה של צה"ל כשטח מוגע ביקורת אפקטיבית לגבי כניסת עבריינים ישראלים במסווה של חיילים. היקף תנועת המכוניות של המבקרים הלכוננים מורידה בהכרח את רמת הביקורת האפשרית כמעבר לגבול.

5. נא ראה תשובתי על שאלתא מספר 2180 של חברת הכנסת שושנה ארבל-אמולוניו.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שפיידר.

אלהיו שפיידר (המעריך):

האם יש סטטיסטיקה שנתיית של מספר החדירות של מסתננים ממערב ומערכה לגבי כמות המוצרים המועברים?

שר הפנים י' בורג:

על החלק השני של שאלתך אני יכול להשיב כבר עתה ולומר, שלפי מיטב ידיעתי — לא, בנוגע לחלק הראשון של שאלתך — אבדוק.

3276. פסולת רעילה ברמת-חובב

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הפנים ביום כ"ז בשבט התשמ"ג (10 בפברואר 1983):

הבוקר סיירתי ברמת-חובב, ובלי קשר לביקור קראתי מיד אחריו את אוהרתו של מנהל השירות לשמידת איכות הסביבה ("הארץ", 6 בפברואר 1983).

נוכת העדויות כדאייה ובקריאה, הנני מבקש לשאול את כבוד השר:

1. האומנם קיימת כוונה להקים משרד מיוחד או רשות מיוחדת לטיפול בסילוק של פסולת רעילה?

2. האם יש כוונה להקים קרן שתגבה כספים מכל המפעלים המייצרים פסולת רעילה?

3. אילו אמצעים נוקט המשרד כדי לפתוח מחדש את האחר של סילוק הפסולת הרעילה ברמת-חובב עם אבטחת הסילוק, כנדרש בתקנות?

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. אין צורך להקים משרד מיוחד לטיפול בסילוק הפסולת הרעילה, ואולם יש להטיל את האחריות לנושא זה על גורם ממשלתי אחר.

אם יוחלט להטיל את האחריות לנושא על משרד הפנים, יציע המשרד חקיקה מיוחדת, אשר תטפל בכל הדיבטים

2. היות שהעירייה לא ממלאת את תפקידה, האם מוכן-השר לפעול כדי להביא לכך שהעירייה תסלק את המטרד התברואי ותיתן את השידורים החיוניים לחושבי יפו הערבים?

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. מלשכת ראש עיריית תל-אביב נמסר: האשפה מהשכונות הערביות ביפו מפונה שלוש פעמים בשבוע, כפי שהיא מפונה כרחבי העיר כולה, ואילו ניקוי הרחובות הראשיים נעשה מדי יום כיומו. עומת אשפה המצטברות מפונות בהתאם לצורך בלא כל קשר לתוכניות העבודה הסדירות.

2290. ידיעה על המתרחש בכית-הכלא "נווה-תרצה"

חבר הכנסת כ' שליטא שאל את שר הפנים ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):

מן העיתונות הנני למד, כי הוראת נציבות שירות כתי-הסוהר להאריך את זמן הצפייה בטלוויזיה לאסירים נחלקה בהתנגדות הסוהרות בכית-הכלא "נווה-תרצה".

הנני מבקש לשאול את כבוד השר:

1. האומנם יש לעובדים במגזר כלשהו, בכללם סוהרים, זכות להתערב בשיקולי ההנהלה?

2. האם יש בדעת השר להורות על הוספת כוח אדם כדי שיתמלאו השיקולים ההומניטריים של נציבות כתי-הסוהר כלפי האסירים?

3. מה היו השיקולים לפיטוריה של מנהלת בית-הכלא "נווה-תרצה"? האם יש להם קשר לאירוע המוזכר לעיל?

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. הנושא נברק עתה עליידי שירות כתי-הסוהר על כל ההיבטים שלו, בעקבות בדיקה זו יוחלט על הצעדים שיינקטו בנדון.

3. מנהלת בית-הכלא לא פוטרה וכל הפרסומים בנושא זה אינם נכונים.

2294. חדירות של מסתננים ממזרים לישראל

חבר הכנסת א' שפיידר שאל את שר הפנים ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):

בעת האחרונה פורסמו ידיעות על חדירתם של מסתננים ממזרים לישראל, בעיקר לאזור הנגב המערבי, הן למטרות עבודה והן למטרות גנבה של רכוש ושל ציוד מיישובי האזור. בנוסף, נמסר על עלייה משמעותית בכמות הסמים למיניהם המוברחים דרך הגבול בין ישראל ללכונן לארץ.

אודה לשר אם ישיבני:

1. האם הידיעות נכונות?

2. האם ידועים לשר מקרים שבהם מועסקים מסתננים ממזרים ביישובי הנגב המערבי? אם כן — ככמה מקרים מרוב וכיצד טופלו?

3. האם ערוכה המשטרה לטפל בגנבות של רכוש ושל ציוד עליידי מסתננים ממזרים מיישובים יהודיים באזור הגבול עם מזרים? אם כן — כיצד?

חוברת כ"י ישיבה קפ"ב

— שאילחות ותשובות; דין-וחשבון על הדיאלוג של נציגי הכנסת עם משלחת הפרלמנט האירופי, שנערך בכנסת —

3. כן, הגוף החוקר תלונות המוגשות נגד שוטרים הוא יחידת חוקרים הכפופה ישירות לממונה על הביקורת הפנימית ועל תלונות הציבור במשטרת ישראל.

הי"ד מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שפיזר.

אליהו שפיזר (המעריך):

לאור האינפורמציה על הכאות אסירים ועל הוצאת הודאות בדרכים שונות, האם השר אינו חושב שתקירות פנימיות כאלה צריכות להיעשות על-ידי גורם מחוץ למשטרה?

שר הפנים י' בורג:

התשובה שלילית, אני רואה את המשטרה כמסגרת בעלת סמכות, עם פיקוד סמי-מיליטרי או פארה-מיליטרי, השתמשתי בארגומנט זה כדי להשיג השוואת השכר, טרם השגתי השוואה של תנאי העבודה, אבל בעניין השכר, זה היה הנימוק, אבל לא רק בגלל השכר השתמשתי בכך, אני חושב שהמשטרה, כמו צבא-ההגנה לישראל, צריכה להיות, באותה מתכונת והגוף החוקר צריך להיות פנימי. החוק הוא בלא משוא פנים, אני רגיש לכל ידיעה מסוג זה, והמשטרה יודעת זאת.

2385. אוויר מזהם ליד בית-החולים "בילינסון"

חבר הכנסת א' שפיזר שאל את שר הפנים ביום כ"ז בשבט התשמ"ג (10 בפברואר 1983):

בבדיקות שערך השירות לשמירת איכות הסביבה התברר, כי קיימים ריכוזים גבוהים של אבק, של עשן ושל ריחות חריפים החורגים מן המותר בסביבות בית-החולים "בילינסון" — עובדה המסכנת את בריאות החולים המאושפזים במקום.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה הן הסיבות לריכוז הגבוה של אבק כאמור בסביבות בית-החולים?

3. האם פעל משרדך להסרת המפגע הסביבתי הזה מסביבות בית-החולים? אם כן — כיצד?

4. כיצד יש בדעת המשרד למנוע הישנות מקרים כגון אלה בעתיד?

שר הפנים י' בורג:

1. בבדיקות שנערכו התברר, כי אכן קיימים ריכוזי אבק גבוהים החורגים מן המותר בסביבת בית-החולים "בילינסון".

2. ניתוח הממצאים של בדיקות אלה העלה, כי ניתן לייחס זיהום זה למפעלי תעשייה בסביבת בית-החולים ולא למקורות אבק טבעיים כסופות אבק.

3—4. לשם הסרת המפגע הסביבתי הזה יש לטפל במפעלים הקיימים כאזור התעשייה הפולטים אבק ועשן לסביבה. הדרך הנאותה לצמצום פליטות האבק היא הצבת תנאים מיוחדים כפני מפעלים אלה. במסגרת החוק לרישוי עסקים, הנמצא בפיקוחה של הרשות המקומית — עיריית פתח-תקווה. משרד הפנים פועל למען הקמתה של יחידה לאיכות הסביבה בעיריית פתח-תקווה, זו תאכופ את חוקי איכות הסביבה בשטחה ותפקח על המפעלים.

ב. דין-וחשבון על הדיאלוג של נציגי הכנסת עם משלחת הפרלמנט האירופי, שנערך בכנסת

בפרלמנט האירופי, למסור דוח על הדיאלוג של משלחת הכנסת עם משלחת הפרלמנט האירופי, שנערך בכנסת בין ה-17 בפברואר,

הקשורים בסילוק הפסולת הרעילה, ובכלל זה הקמת קרן למימון הפעולות הדרושות.

לאחרונה נתמנתה עליידי המנכ"לים של משרדי הפנים, הבריאות והתעשייה והמסחר ועדה, שתפקידה לבחון את צורת ההפעלה של האתר ברמת-חובב, לא קיימות תקנות בנושא זה ועל הוועדה הוטל לגבש הצעה שתסדיר את הנושא.

2380. נסיבות פרישתה של מנהלת כלא הנשים "נווה-תרצה" חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום כ"ז בשבט התשמ"ג (10 בפברואר 1983):

נמסר לי, שנציב שירות בתי-הסוהר פועל להקמת פרישתה של מנהלת כלא הנשים "נווה-תרצה".

רצוני לשאול את כבודך:

1. האם מנהלת כלא הנשים "נווה-תרצה" נתבקשה לפרוש לפני המועד שנקבע לה?

2. אם כן — מה היו הסיבות לכך?

3. האם ההחלטה להקדים את פרישתה נעשתה כיריעתו ובהסכמתו של שר הפנים?

4. האם ההודעה על גמר עבודתה נמסרה לה בטלפון, כפי שפורסם בעיתונות?

5. אם כן — האם זה תואם את הנהוג המקובל בשירות בתי-הסוהר?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(ולא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2—3. נא ראי תשובתי על שאלה 1.

4. לא.

5. לא.

2384. שינויים במשטרה כמה שנוגע לנוהלי מעצר

חבר הכנסת א' שפיזר שאל את שר הפנים ביום כ"ז בשבט התשמ"ג (10 בפברואר 1983):

לאחרונה נודע על כך, שהוחלט לאמץ את ההמלצות לשינויים נוהליים וארגוניים במשטרה, ככל הקשור למעצר, לשימוש בכוח נגד עצירים בעת חקירתם ולניהול חקירה נגד שוטרים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעות נכונות?

2. מתי יוחל ביישומן של ההמלצות כאמור?

3. האם במסגרת ההמלצות נקבע הגוף שיחקור תלונות המוגשות נגד שוטרים? למי יהיה כפוף גוף זה? אם כן — כיצד?

שר הפנים י' בורג:

1. כן.

2. הוחל ביישום ההמלצות ב-15 בפברואר 1982.

הי"ד מ' סבידור:

תודה לשר הפנים, נמשך בשאילחות אחר כך, אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת דניאל רוזוליו, שהוא הרווח שלנו

— דיין-חשבון על הדיאלוג של נציגי הכנסת עם משלחת הפרלמנט האירופי.
— שנתון כנסת —

דינאל רוזוליו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד לדווח על הדיאלוג השנתי הנדחה בין משלחת הפרלמנט האירופי לבין משלחת הכנסת שנתון השוב בירושלים. אני מזכיר לחברי הכנסת, שכאשר יושב-ראש הכנסת קיבל את פני המשלחת במשכן הכנסת, הוא עמד על כך שזה דיאלוג נדחה, כיוון שהדיאלוג שהיה צריך להתקיים ב-1982, לא התקיים, ואנחנו רואים בו את הדיאלוג של 1982. לכן, הדיאלוג הבא צריך להיות השנה, ב-1983, בשטרסבורג, בגלל הסירוגיות של מקום ההתכנסות של הדיאלוג.

במפגש השתתפו מצד האירופים משלחת של 10 חברי פרלמנט. בראשותה של הגברת גילסן, שרת החינוך לישעבר של דנמרק, ומצדנו השתתפה משלחת של חברי כנסת מכמה סיעות, בעיקר מהליכוד ומהמערך, וכן מהתתיה.

הפעם נגע הדיאלוג בשני סעיפים בלתי שגרתיים מתוך השלושה שדנונו. הסעיף האחד שאנחנו דנים בו בכל פעם הוא הדיון המדיני, ועליו עוד אומר כמה מלים. הסעיף המיוחד שבו אנחנו דנים בכל שנה היה בלתי שגרתי בכך, שהוא לא דן כפריקט זה או זה, כפי שבעבר דנו בשאלות אנרגיה וכדומה, אלא הפעם ניסה הדיאלוג לדון במישור הפרלמנטרי כשיתוף פעולה בין אירופה לישראל, בצורה פוליטי דרום-לבנון על בסיס הומניטרי, וזאת, בלי להיכנס — זו מלל מקום היתה כוונת הדיון — לשאלה המדינית-הפוליטית המסובכת.

כשפתחנו בדיון בסעיף זה היתה שאלה גדולה, האם אפשר בכלל למצות דיון כזה, בצורה כזאת, מה גם שישראל — ואני חושב שאני יכול לומר את הדבר הזה על דעת כל הסיעות — יכלה בהחלט להצביע על כך, שהיא עשתה ניסיונות חוזרים ונשנים ורציניים, והלק את סבלם של הפליטים הפלשתינאים במחנות הפליטים בדרום-לבנון, דבר שהופרע בצורה שיטתית על-ידי ממשלה לבנון.

כצפוי, הדיון בסעיף הזה הפך להיות פוליטי, כאשר הוברר לכל המתיינים, ששאלת הפליטים ופחורנה קשורים לפתרונות הפוליטיים יותר מלשיתוף פעולה הומניטרי בין אירופה לבין ישראל. אני חושב שלנו, למשלחת הישראלית, ניתנה הזדמנות להציג בפני נציגי הפרלמנט האירופי את הפעולות שישראל עשתה בתחום העזרה הפליטים הפלשתינאים בתוך לבנון ובשיקומם, ואני חושב שהדבר הזה חשוב, מה גם שחברי הדיאלוג למדו, שהיתה בלבנון ובדרום-לבנון גם בעיה של פליטים נוצרים במספרים משמעותיים. כעניין זה נתנו את הדוגמאות של דמור ושל נבטייה, שהן הדוגמאות הבולטות כשטח וכן דוגמאות מצידון ומצוה.

הסעיף השני שקיבל תפנית מעניינת היה הדיון הכלכלי. זה סעיף מסורתי בדיאלוג, שני המשלחות מסכמות את המערכת של הבעיות ושל היחסים בין הקהילייה האירופית לישראל בתחום הכלכלי.

יש לנו בעיות עם הפרלמנט האירופי, כמו לכל ארצות הים התיכון, כמו לקהילייה האירופית עצמה, נוכח הפרספקטיבה של הרחבת השוק, אבל הפעם, נכנסה לדיון טענה שהציגה המשלחת הישראלית, שהקהילייה האירופית נקטה סנקציות כלכליות ועצרה את קידום ההסכמים ואת קיום הדיאלוג השנתי בין ישראל לקהילייה כפי שמחייב הפרוטוקול, כדי ללחוץ על ישראל לחץ מדיני.

אני מוכרח לומר — אם מותר לי לדבר בנימה אישית — כי אחרי תקופה ארוכה של נוכחות בדיאלוגים בין-לאומיים, ראיתי בשנינו, שבו היתה ישראל כאופנטיבה והמשלחת

האירופית היתה ברפנסטיבה. כעניין זה אני מוכרח לציין לטובה וכבכור גדול את הסיעה האירופית כולה, אשר שללה עקרונות את הדרך הזאת, והיא נתנה לזה ביטוי לא רק בדיאלוג, אלא במסיבת העיתונאים לסיכום הדיאלוג. נאמר, שהיא תבוא לפרלמנט ותביע את אי-שביעות רצונה או את הסתייגותה מכך, שמערכת היחסים בין ישראל לבין הקהילייה האירופית בתחום ההסכמים הכלכליים צריכה או יכולה להיות מושפעת מן הוויכוח המדיני.

עקיבא טף (הליכוד):

האם יש לנו כבר הדים של הדברים שהם אמרו בעקבות זאת?

דינאל רוזוליו (המערך):

תודה על השאלה. אשיב על כך בסוף דברי, אולי יושב-ראש הכנסת ירצה להעיר על כך הערה.

הסעיף השלישי היה הסעיף המדיני. חברי הכנסת, זה דיאלוג בין פרלמנטים, אין זה סוד שבשני הצדדים יש דעות שונות. אני חושב שראוי לציין, שהמשלחת האירופית הופיעה תוך כדי ויכוח קשה בחוכה, חוץ מזה שכיהן לבינונו, והמשלחת הישראלית הציגה את שלל הדעות שישנן בוויכוח המדיני שקיים בארץ. עם ציון הבסיס המשותף של המאבק שלנו, והדבר הזה בא לידי ביטוי, כחוקה זה אני רוצה לציין את דבריו של חבר הכנסת דב זקין, שביטא בהחלט את דעות מפלגתו ואת דעות המערך בוויכוח המדיני, אבל הוא ביטא אותן, בין היתר, גם כאיש שחי בגליל ועמד באהגרים, שכתוצאה מהם התפתח מצע "שלום הגליל", לעומת זה, המשלחת האירופית הופיעה עם חילוקי דעות משמעותיים בחוכה, אם מותר לציין את זה, ואני חושב שהכנסת צריכה לקבל את האינפורמציה הזאת.

אני מוכרח להזכיר לחברים, שחברי המשלחת הגיעו לארץ ביום שבו פורסם דוח ועדת החקירה, ישראל צוינה על-ידי כל חברי המשלחת, גם בסיכום, על הדרך שבה הדימוקרטית שלה באה לידי ביטוי, על הדרך שבה וועדת החקירה טיפלה בנושא, על כך שהמערכת הממשלתית מסרה את הנושא לוועדת החקירה, ועל אי-חלוקתה של ועדת החקירה, שיכלה להציג מסקנות כאלה. כמוכן, אינני נכנס עכשיו לוויכוח על המסקנות, אלא אני רוצה לומר, שהדבר הזה צוין אפילו בהרהור, שבאירופה אי-אפשר לצפות למצב כזה כלל. אני מזכיר, שזה היה זמן קצר אחרי פרסום דוח ועדת החקירה בכריטינה על מלחמת פוקלנד.

הביקור הזה הסתיים בסיוור. הפעם כחרנו להציג בפני המשלחת את השטח שעליו מדובר, הם היו בקריית-שמונה, הם היו בתחנת הגבול בראש-הגוקרה וראו את עובדות החיים, את הנורמליזציה בפעולתה. לא היה צריך ולא היה אפשר להציג שם הצגות, מי נכנס, איך יוצאים, איך פועלת התחנה, לאחר מכן הם התארחו ב"מילוואות", שהיו הקואופרטיב של קיבוצים ומושבים בגליל המערבי, שם הם ראו כיצד פועלת מערכת שיש לה תעשייה, קשרים, יחסים ושיווק עם הקהילייה האירופית, על בסיס קואופרטיבי, וגם את מערכת היחסים שיש לה עם שוק שנמצא מצפון לגליל המערבי. אני חושב שהסיוור עשה שירות חשוב ביותר להמחשת דברים רבים מאוד שהם שמעו עליהם.

לגבי הדיון המדיני, אני רוצה לציין עוד עובדה אחת. חברי המשלחת יצאו מגרנד כדי להוכיח לנו, שהחלטות הפרלמנט האירופי מינואר 1983 בנושא המורח התיכון ובנושא הסכנת הישראלית-הערבי הצד חיובי, בהשוואה, למשל, להצהרת נציגיה של השוק, אני חושב, שאף כי יש לנו ויכוח גדול בפרטים

חוכרת כ"י ישיבה קפ"ב

— דיין-חשבון על הדיאלוג של נציגי הכנסת עם משלחת הפרלמנט האירופי, שנערך בכנסת; שאלות ותשובות —

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכית, ראשית, אני רוצה להודות לחבר הכנסת דניאל רוזוליו, שלמעשה נטל על עצמו מעמסה זו. אם תביאו בחשבון שהדיאלוג התקיים כאן בתקופת הסערות סביב השינויים בממשלה בעקבות הרוח של ועדת החקירה, ואם תביאו בחשבון שחלק הארי של המשתתפים מטעם הפרלמנט האירופי היו כאן בפעם הראשונה, ואת כל הבעיות הארגוניות ואת כל התיאומים שהיו כרוכים בכך, הרי אני יכול לציין בסיפוק את העובדה, ששום סעיף בסדר-היום, שום ביקור ושום סיוע — אף לא אחד מהם — לא בוטלו.

אני מביע תודה מיוחדת גם לחבר הכנסת עקיבא נוף, שהתפנה ביום סוער כדי ללוות את המשלחת עם חבר הכנסת דניאל רוזוליו.

שנית, אני רוצה להודות לחברי המשלחת, במיוחד לפעילים שבהם, חבר הכנסת יוסף רוס שהיה הפותח בדיון המדיני, חבר הכנסת גדי יעקבי, שזו הפעם השלישית פתח את הדיון הכלכלי, חברת הכנסת גאולה כהן וחבר הכנסת ז'אק אמיר, שהיו פעילים בדיון, כי היתה שם גברת אחת עוינת ביותר, והדרושיח לא שינה את עמדתה.

אזכיר בסיפוק, כי כאשר הייתי לאחרונה באנגליה וביקרתי בפרלמנט ונכחתי בארוחת ערב אצל ג'ורג' תומס, פגשתי שם חברי פרלמנט שכבר ידעו על האימפקט של ביקור המשלחת האירופית אצלנו, וכבר הגיעו אליהם הדיס על הדיאלוג הזה. אני מתכה עתה גם למכתבים וגם ליוזמה של פיטר דנקר, שהוא יושב-ראש הפרלמנט האירופי.

לא אסתיר מהבית, כי בשלב מסוים הייתי תקיף מדי, כי ראיתי רק חלק מההחלטה שפורסמה. לאחר שקראתי את הדוח המלא וראיתי את ההמלצות, כפי שציין חבר הכנסת רוזוליו בדוח שלו, מצאתי את הדרך להביע צער על התבטאויות מסוימות שהשמעתי בהזדמנות אחרת.

אני מקווה שהדיאלוג הבא אומנם יתקיים ב-1983, כדאי לציין, שהגברת טובה נילסן אמרה בשם המשלחת, שאומנם ייעשה כל מאמץ על מנת שהדיאלוג של 1983 יתקיים בשטרסבורג לקראת סוף השנה.

חברי הכית, אם לא הזכרתי את שמותיהם של כל חברי הכנסת שהיו פעילים במשלחת, ואם חבר הכנסת רוזוליו לא הזכירם, אבקש כי יסלחו לנו. על כל פנים, הנוכחות של הכנסת בדיאלוג היתה יוצאת מן הכלל, ואני מרשה לעצמי לומר, כמי שמשתתף זו הפעם השישית בדיאלוג עם הפרלמנט האירופי — כמה פעמים כדוות, כמה פעמים כחבר המשלחת וכדצמבר שעבר כראש המשלחת — שזה היה דיאלוג מוצלח ביותר בתוכנו, במהותו, באווירה ששררה בו וכלל הכרוך בו, כמו הנכסים התרבותיים שבהם העשרנו את הדרישה.

על כל אלה אני רוצה להביע תודה והערכה לחבר הכנסת דניאל רוזוליו, שהיה המדווח והמתאם, לחברי המשלחת מטעם הכנסת ולמשרד החוץ, שבכל זאת עשה את כל הפעולות הארגוניות למען הצלחתו של המפעל; וכמוכן, לעובדי הכנסת על המאמץ שהשקיעו.

ג. שאלות ותשובות

1831. קבלנים שאינם עומדים בהתחייבויותיהם כלפי רוכשי דירות
חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ג בכסלו תשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

רכים מאוד, לטענה שלהם היה בסיס. אולי אדגים זאת כשלוש החלטות: האחת, זה פורום אירופי ראשון שמתייחס באופן ברור וחד-משמעי, חיובי, להסכם "קמפ-דייוויד". שנית, זה פורום אירופי ראשון של הקהלייה שמקבל בהחלטה את הבכורה של ארצות-הברית להוליך פה תהליך מדיני, בגלל מעורבותה בהסכם קמפ-דייוויד, ושלישית, ואולי יותר מכול, עד כמה שידוע לי, זה פורום בין-לאומי ראשון שלא זו בלבד שקבע שאש"ף אינו ברה-השיחה היחיד שיש לפלשתינאים בדיון על ישראל, אלא זה פורום בין-לאומי ראשון אשר מתנה בכלל את האפשרות לראות את אש"ף כמשתתף במשאומתן רק לאחר שהוא ישנה את את סעיפי האמנה, שבמרומו או בכיורו, explicitly and implicitly, מדברים על השמדת ישראל. אני חושב שעשינו נכונה שציינו כסיפוק את הדבר הזה, והוא בא לידי ביטוי במסיבת העיתונאים המסכמת שהיתה בסיום הביקור בראשותם של יושב-ראש הכנסת מנחם סבירור ויושב-ראש המשלחת טובה נילסן.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להעיר עוד כמה הערות פרוצדורליות, ולהשתמש ברוחן הזה כדי להביע כמה תודות.

אדוני היושב-ראש, הדיאלוג במתכונתו הנוכחית הוא בראשותם של היושבים-ראש של הפרלמנטים, יושב-ראש הכנסת ונשיא הפרלמנט האירופי. לעצורנו נשיא הפרלמנט האירופי לא בא לשמחנתו, יושב-ראש הכנסת שלנו היה נוכח והיה פעיל, ואיני צריך להרבות בדברים בעניין הזה ולחזור ולספר לחברי הבית שיושב-ראש הכנסת סבירור היה רווח ומנוסה בדיאלוג הזה, והדבר הזה היה מורגש בהחלט. אני רוצה לציין, שיושב-ראש הפרלמנט האירופי, הגברת טובה נילסן, עשתה בהחלט כמיטב יכולתה להוביל משלחת שמבחינתה לא היתה פשוטה, ולציין בעזו רוח וביישר פנימי רב את הדברים הטעונים ביקורת כלפיו, את הדברים הטעונים ביקורת כלפי עצמו, כמו העניין של הצמדת הסנקציות הכלכליות לעניין המדיני, ולתת לדיאלוג לא רק כבוד, אלא לתת לו מעמד שיכול בהחלט לקדם את היחסים בינינו לבין הפרלמנט האירופי, ובכבוד רב.

בהזדמנות זאת אני רוצה להודות למשרד החוץ על הסייע שנתן. אני רוצה להודות לצבא-הגנה לישראל, הסיוע התבצע בעזרת ההליקופטר שצה"ל העמיד לרשותנו ובאמצעות התיאומים בשטח. אני רוצה להודות לאנשים מקריית-שמונה שקיבלו אותנו, ולקציני הצבא שחדרכו אותנו. אני רוצה להודות לאנשי "מילואות" שאירחו אותנו, לאנשי "מרכז המוסיקה על שם טארנ" בעין-כרם, שאפשרו מתן ערב תרבותי מיוחד במינו, שנתן צבע תרבותי מאד ואנושי למפגש הזה. אני רוצה להודות ליושב-ראש הכנסת, שנתן מומנו וממרצו להכנת הדיאלוג ולקיומו, לחברי הכנסת שנטלו חלק בדיאלוג, ואחרונים חביבים, לעובדי הכנסת, אשר בתנאים לא פשוטים — כי הבית שלנו לא ערוך לכך כל כך — אפשרו את קיום הדיאלוג הזה בצורה מכובדת ומסודרת.

על שאלתו של חבר הכנסת נוף אני רוצה רק לומר, שעד כמה שידוע לי, עדיין לא הגיעו תגובות רשמיות מטעם הפלימנט, תודה רבה.

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכית, אנו עובדים לסעיף הבא: שאלות ותשובות, אני מזמין את סגן שר הבינוי והשיכון משה קצב להשיב על 13 שאלות.

כ־10% והמושבה הגרמנית, שבה כ־40%. ראוי להדגיש, כי לאוכלוסייה זו ניתנות הלוואות לרכישת דירת בתאם לגודלה של המשפחה, וכתאם, לזכאותה במסלולי הסיוע השונים והמגוונים של המשרד.

2. ניתנות הלוואות סיוע לשיפוצים בסכום של 120,000 שקל למשפחות נזקקות. כרגע משרדנו מעבד תוכנית בנייה לפרוגרמה של 1983/84 למיעוטים, בהיקף של כ־200 יחידות דירת שבהן ישולבו תושבי ואדייניסנס. כואדיירושמיה — 80 יחידות דירת, באסתקלל — 70 יחידות דירת, בעקבות הסכם עם הווקף הוצא מכרו לביצוע הבנייה. ככודי — 12 יחידות דירת, במיקפ — 12 יחידות דירת, בעבאס — 12 יחידות דירת. בנייה זו תסייע למצב הדיור כואדייניסנס.

1920. מצבה הקשה של שכונת אג"ש בקרייתים חבר הכנסת יי רום שאל את שר הבינוי והשיכון כיום כ"ט בכסליו התשמ"ב (15 בדצמבר 1982):
תושבי שכונת אג"ש בקרייתים, שהיא שכונת מצוקה ותושביה מתגוררים כמכנים מטים לנפול. הם דורשים את שילוב שכונתם בפרויקט שיקום השכונות. בשכונה שולטת עזובה ככול. גרים בה גם מפוני מעברת כורדני ב', משפחות רבות ברוכות ילדים וכן קשישים בודדים. כתי השכונה הם כעלי שטח של 40 — 50 מ"ר. מצב השכונה קשה מאוד והוא מתייב את שילובה כפרויקט שיקום חברתי ופיסי כאחד. המצב הקיים גורם לתושבים תסכול ומרירות רכה.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם מצבה הקשה של שכונת אג"ש בקרייתים ידוע למשרדך?

2. האם ייאות השר לכקש מוועדת השרים לשיקום השכונות לצרף את שכונת אג"ש לפרויקט שיקום השכונות?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

מאחר שנמצא שכונת כרמת פיתוח נחותה יותר, לא התאפשר צירופה של שכונת אג"ש לפרויקט שיקום השכונות. ברם, במסגרת הפרוגרמה מ־1982 להשלמת הפיתוח בשכונות ותיקות הוחל כביצוע עבודות פיתוח כסך 900,000 שקלים. העבודות שיבוצעו הן: מדרכות, שבילים, גן ציבורי ושטחי ציבור פתוחים.

הי"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רום.

יוסף רום (הליכוד):

אני שומע שהתלה פעילות בשכונת אג"ש. האם יש תוכנית להרחבת פעולות השיקום בשכונה בשנת 1983?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

יש תוכנית להרחבת פעולות השיקום ב־1983: ההחלטות נתקבלו. שכונת אג"ש בקרייתים לא כלולה בהרחבה הנוספת. הכול מותנה במירת המצוקה ששכונת אג"ש תהיה נחונה בה כאשר נשוב ונדון. ועדת השרים תחכנס ותחליט על שכונות חדשות שיצורפו לפרויקט שיקום השכונות. ככדיקה האחרונה שששינו, שכונת אג"ש היתה בעדיפות נמוכה יחסית לשכונות אחרות.

יוסף רום (הליכוד):

הייתי מבקש לברוק — — —

הי"ר מ' סבידור:

אין בקשות. יש שאלתא, יש תשובה ויש שאלה נוספת. סגן השר הכין את השאלה. אין צורך לזלול באינטליגנציה שלו.

לאחרונה התפרסמו תלונותיהם של רוכשי דירות על כך, שקבלנים, שמהם רכשו דירות, מתקשים לעמוד בהתחייבויותיהם ואינם מסיימים בניית דירות כומן, עקב קשיים כלכליים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הגיעו למשרדו של השר תלונות על קבלנים, אשר מתקשים לעמוד בהתחייבויותיהם, עקב בעיות כלכליות? ואם כן — כמה?

2. איזו הגנה מספק משרד הבינוי והשיכון לרוכשי דירות, אשר נזיזוקו עקב אי־עמידה בהתחייבויות של קבלנים?

3. מה הם האמצעים הקיימים לשם פיקוח על יכולתם הכספית של קבלנים?

4. מה ברעת השר ומשרדו לעשות על מנת שיוגבר הפיקוח על מסירת עבודות ועל מסירת רישיונות בנייה לקבלנים?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ללשכתו של רשם הקבלנים הגיעו בשנת 1982 שתי תלונות נגד קבלנים אשר התקשו לעמוד בהתחייבויותיהם עקב קשיים כלכליים.

2. א. בהתאם לחוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאות, התשכ"ט—1969, רשם הקבלנים מוסמך לנקוט אמצעי משמעת נגד קבלנים רשומים שלא עמדו בהתחייבויותיהם כלפי רוכשי דירות; ב. בחוק המכר (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה—1974, מצויות הנוראות המגנות על השקעותיהם של רוכשי דירות.

3—4. א. ברעתנו להתקין כומן הקרוב תקנות לסיווג קבלנים רשומים אשר יהיה בהן כדי לפקח על יכולת הביצוע של קבלנים רשומים. בהתאם לתקנות המוצעות, רגת סיווגו של קבלן חיקבע על־פי היקף העבודות שביצע בהצלחה בעבר; ב. משרד הבינוי והשיכון אינו מופקד על הפיקוח על מתן היתרי בנייה לקבלנים.

1919. תנאי הדיור של תושבי חיפה הערבים

חבר הכנסת ח' טזבי שאל את שר הבינוי והשיכון כיום כ"ט בכסליו התשמ"ב (15 בדצמבר 1982):

העיתון "ג'רוסלס פוסט" מיום 10 בנובמבר 1982 הודיע, שראש עיריית חיפה, מר אריה גוראל, פנה אל שר הבינוי והשיכון כדי שיעזור לעירייה לשפר את מצב הדיור הרעוע של תושבי חיפה הערבים, לפי אותה כתבה. סגן ראש העיר מר בלאושטיין הודה, שערבים רבים כעיר גרים בתנאי דיר תת־סטנדרטיים ומקורות העירייה להגשת עזרה הם מצומצמים.

הנני שואל את ככודי:

1. האם קיבל פנייה כנ"ל מעיריית חיפה, ואם כן — מה היא תשובת משרדו?

2. מה הן תוכניות משרדך לשיפור תנאי הדיור הרעועים כמיוחד של התושבים הערבים בשכונת ואדייניסנס כחיפה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. כן, אוכלוסיית המיעוטים בחיפה מונה כיום כ־14,000 תושבים ומתרכזת בשלושה מוקדים עיקריים: שכונת ואדייניסנס, אשר צורפה לתוכנית שיקום השכונות ובה — כ־50% מהאוכלוסייה הערבית בעיר; אזור חליסה, שבו

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיימת תוכנית שיכון לכפר?
2. אם כן — מה יש בה?
3. מתי יתחילו לבצעה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

לאחר דיונים ארוכים הוחלט בהסכמת משרד הבינוי והשיכון להקים תשתית לשכונת מגורים לחושבי עכברה ליד צפת. על דעת ועדת הברואים העליונה הוחלט על הקצאת כ-10 מיליון שקל מתקציב משרד הבינוי והשיכון לשנת 1982 לפריצת דרך ולסלילה כביש ולהעברת קווי מים ליישוב המתוכנן. כמורכב, לאחר שהושלמה התוכנית בוועדת התכנון, נערכים עתה מדידות וסימון של כ-100 מגרשים לבנייה עצמית לעשרות המשפחות המתגוררות בעכברה. לפי התכנון, יוקצו בשנת 1983 כ-60 מגרשים לבעלי המשפחות הוותיקות בראש ובראשונה ולאחר מכן לזוגות נשואים בעלי ילדים. אם יידרש, יוקצו מגרשים נוספים. במקביל לאכלוס ייבנו גם מבני ציבור נדרש לאוכלוסייה של כמה מאות תושבים.

2052. איכות הכבישים בכקעת-הירדן

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):
כביש מעלה-אפרים נטל זה עתה קורבנות אדם יקרים. אין זו התאונה הראשונה והיחידה בכביש זה.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם יש תוכניות להרחבת כביש מעלה-אפרים וליישור פיתוליו?
 2. האם כבוד השר מודע לאסונות שעלולים להתרחש כתוצאה מהאכלוס ומהכיסוס של מעלה-אפרים ומהגברת התנועה באזור כתוצאה מכך?
 3. האם יש תוכניות לטיפול בעורק המרכזי של כביש הבקעה בואכה ירושלים?
 4. האם קיימים מועדים מתוכננים כלשהם לבצוע הרחבה ושיפורים בכביש בקעת-הירדן? מתי צפויים שיפורים אלה?
- תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כביש זה נמצא באחריות מערכת הביטחון, אשר הזמינה לאחרונה תכנון לקטע בכביש מעלה-אפרים. משרדנו החל בתכנון לשיפור תנאי הכביש המוזכר.

2. כן.

3 — 4. בשלב זה לא הוזמן כל תכנון לביצוע שינויים בכביש הבקעה, הנמצא באחריות מערכת הביטחון.

2077. הצורך לשפר את כביש עכרה-הרייה

חבר הכנסת א' רון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):
כביש עכרה-הרייה גובה מדי שנה קורבנות רמים. עשרות יישובים כפריים ועירוניים נזקקים לכביש זה בימים כתיקונם, ואילו השנה, בעקבות מלחמת לבנון, עמוס כביש זה לעיפה מרכב צבאי על כל סוגיו. בהיותו חלק מציר תחבורה ראשי מישראל ללבנון.

אודה לך על תשובותיך.

1925. העדר סדרי בטיחות בכביש ואדי-ערה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ט בכסלו התשמ"ב (15 בדצמבר 1982):
נמסר לי, שכביש ואדי-ערה החוצה את הכפר מוסמוס גורם למספר רב של קורבנות בתאונות דרכים. נמסר לי, שהסיבות לכך הן העדר של מעבר חציה, של תמרורים להגבלת המהירות ושל מתקני בטיחות, כגון רמזור או גשר.

נוכח העובדה שחלק מהקורבנות הם תלמידים הלומדים בבית-הספר הסמוך לכביש ונוכח מספר הקורבנות הגואה מדי שנה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הוא מספר הנפגעים בתאונות דרכים בכביש זה?
2. האם קיימת במשרדך תוכנית להתקנת סדרי תעבורה נאותים?
3. אם לא — האם מוכן כבוד השר לשקול הכנת תוכנית זו?
4. אם כן — מתי יוחל בביצועה?
5. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. להלן סיכום תאונות הדרכים בחמש השנים האחרונות:
1978 — 6 תאונות, 2 הולכי רגל. 1979 — 4 תאונות, 2 הולכי רגל. 1980 — 3 תאונות, 2 הולכי רגל. 1981 — 4 תאונות, 2 הולכי רגל. 1982 — עד יולי 1982 — 3 תאונות.

2 — 3. אין הצדקה להתקנת רמזור, להקמת גשר או לסדרי תעבורה אחרים.

4 — 5. בהתחשב באופי הכביש ובמצבו אין מקום להגבלת המהירות בקטע זה.

אי לכך, אין אנו שוקלים נקיטת צעדים כלשהם בקטע הכביש הזה בעתיד הנראה לעין.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המעריך):

ארדני סגן השר, דווקא לגבי צומת זה, התשובה שאין תקציב, אינה פותרת את הבעיה ההולכת ומחמירה. כיצד ניתן להמשיך עוד שנה בצומת זה במצב הנוכחי?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

לפי הנתונים שסיפקתי לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו ועל-פי סדרי עדיפויות שנוקבעו על-פי קריטריונים מצדקים, שהם ראויים כהחלט — אם חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו תהיה מעוניינת בכך — לעיון נוסף, התברר שיש עדיפויות לגבי קטעי כבישים אחרים במדינת ישראל. כביש ואדי-ערה לא נכלל בעדיפויות אלה, לכן בשלב זה אין מע"ץ מתכוונת להשקיע שם כספים.

2049. תוכנית שיכון לכפר עכברה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):
היישוב עכברה, המונה כ-450 נפש שהגיעו כפליטים מן הכפר קדיא שנהרס במהלך מלחמת השחרור, סובל מאז קום המדינה מתנאי חיים גרועים ביותר. בכפר אין מתקנים חיוניים כצינורות מים וביוב ומתקני חשמל. נמסר לי, שמתגבשת תוכנית שיכון לכפר במסגרת "כנל כיתך" ובה גם הקמת בית-ספר.

3. מי החליט על המכירה?

4. האם יש למשרד הבינוי והשיכון פתרון אלטרנטיבי להבטחת שיכון לזוגות צעירים ולמשפחות מרוכות ילדים המתגוררים בבאר יעקב?

5. אם כן — מה הוא הפתרון? ומתי תוכלנה המשפחות להיכנס לשיכון?

6. אם לא — מה היא תשובת שר הבינוי והשיכון לזוגות הצעירים ולמשפחות מרוכות הילדים שעמדו לקבל דירה בבלוק זה ונודע להם שהבלוק נמכר ל"אגודת ישראל"?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1-2. הפרויקט להקמת 32 דירות כוצע במסגרת הפרוגרמה של המשרד. משלא נמצאו רוכשים לדירות בין הזכאים תושבי היישוב — לא התיים — נמכרו הדירות לאוכלוסייה חרדית, אשר גם לה קרייה ביישוב. העסקה כוצעה ישירות בין החברה הבונה לבין "אגודה" כלא התערבות המשרד וכלא שום קשר להסכמים קואליציוניים מכל סוג שהוא.

3. המשרד אינו מתערב בעסקות הנעשות בין גורמים מרצונם ועל חשבונם. ציון, כי המכירה לאוכלוסייה חרדית אינה סותרת את כללי ההסכם שנחתם בין המשרד לבין חברת הבנייה, הואיל ובמשך ששת החודשים הראשונים ניתנה לזכאים עדיפות ברכישה.

4. למשרד יש פתרונות אלטרנטיביים, הן במסגרת הסיוע לרכישה דירות בשוק הפרטי והן לרכישה דירות חדשות ביישובים סמוכים.

5. הפתרונות נקבעים כיום על-פי בחירת המשפחה בהתאם לזכאותה.

6. בעת קביעת הפרוגרמה והבנייה לא נקבעו מועדים ספציפיים. ועל כן אין כאן שאלה של הייעוד מקורי של הדירות.

בעבר, לא נמצאו זוגות צעירים המעוניינים לרכוש את הדירות, ואין באפשרות המשרד לבטל את מכירת הדירות לאוכלוסייה חרדית.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכילי-אלמחלינו.

שושנה ארכילי-אלמחלינו (המעורר):

בכיקור שערכת ביום שישי בבאר יעקב נמסר לי, שיש 100 זוגות צעירים הזכאים לקבלת דירה. מה הם הפתרונות האלטרנטיביים אשר משרדך מציע?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

במשך שישה חודשים עמדו הדירות, אותם זוגות צעירים, שעל-פי הגדרתן זכאים לסיוע, יכלו בהחלט לממש את הזכאות שלהם, לקבל את הסיוע של המשרד ולרכוש את הדירות. משלא עשו כן, הוכן שלא היו מעוניינים בכך. אי-אפשר להשאיר דירות חדשות שנבנו על-ידי חברת בנייה פרטית בלתי מכורות זמן רב. עלולות להיות שם השחתות שונות ועלול להיגרם לדירות נזק כספי. אם יתברר שאותם זוגות צעירים זכאים, בהתאם לגובה הניקוד ולקריטריונים שלנו, לדוור בשכירות סוציאלית, כפי שאת מציינת, יעמיד לרשותם המשרד דירות בשכירות סוציאלית. אני מתאר לעצמי שאותם זוגות צעירים מכירים את הנהלים. אבל בכל מקרה, אפשר שגם באמצעותך הם יפנו אלינו ונוכל לכדר ולכדוק כל מקרה לגופו.

1. על-פי תוכנית משרד התחבורה — מתי עומדים להרחיב את כביש עכו-נהרייה?

2. האם השינוי בעומס בעקבות המלחמה — ולאחר מכן, כפי שהכול מקוים, בעקבות יחסי הנורמליזציה עם לבנון — איננו מחייב מתן קדימה להרחבת הכביש?

3. מה כדעת השר לעשות כדי לשפר את בטיחות התחבורה בכביש הנ"ל?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

(התשובה נקראה לכקשת חברי הכנסת י' רום וש' אלוני)

1-3. אכן, הגידול בעומס התנועה בכביש עכו-נהרייה בעקבות מלחמת "שלום הגליל" יגרום להקדמת ההרחבה של כביש זה. עם זאת, מאחר שהוועדה המחוזית נתנה תוקף לביצוע "קטע עוקף עכו", תתחיל המחלקה לעבודות ציבוריות בתכנון הקטע הנ"ל, שיהיה חלק מפתרון הבעיה.

2083. כבישים מסוכנים

חבר הכנסת ד' רוזוליו שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז טבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

בעקבות הקביעה כי קיימים בישראל 13 כבישים המוגדרים כמסוכנים ביותר, שבהם אחוז ניכר של תאונות קטלניות, ובהם כביש עכו-נהרייה, ובעקבות קיומם של כמה צמתים הידועים בתאונות המתרחשות בהם, רצוני לשאול את השר:

1. מה היא תוכנית המשרד לתיקון המצב?

2. מה הוא לוח הזמנים לביצוע תוכנית זו?

3. מתי יוצבו הרמזורים בצמתים מסוכנים כמו צומת-ככר?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ועדת משנה של ועדת השרים לענייני בטיחות עוסקת בהכנת תוכנית לשיפור כבישים הנוגעת להיבטים הבטיחותיים. במסגרת העבודות הנ"ל התייחס הוועדה גם ל-13 הכבישים שהועלו בשאלה.

2. במסגרת עבודתה תקבע הוועדה גם עדיפויות שיהיו כסוי ללוח הזמנים שייקבע במסגרת האפשרויות התקציביות.

3. אין הצדקה להצבת רמזור בצומת-ככר.

2279. מכירת דירות בבאר יעקב לאנשי "אגודת ישראל"

חברת הכנסת ש' ארכילי-אלמחלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):

ראש המועצה המקומית בבאר יעקב מו נחום אידקוביץ יצא בדרישה נמרצת לבטל מכירה של בלוק דירות שהוקם בבאר יעקב, לפי דרישת המועצה המקומית. על קרקע ציבורית, ואשר היה מיועד לשיכון זוגות צעירים ולמשפחות מרוכות ילדים, המתגוררות כתנאי צפיפות קשים במושבה, ל"אגודת ישראל".

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונה הטענה שבלוק הדירות שהוקם בבאר יעקב לפי דרישת המועצה המקומית לשיכון זוגות צעירים ולמען משפחות מרוכות ילדים נמכר או מתכוננים למכור ל"אגודת ישראל"?

2. אם כן — מה הם הנימוקים למכירת בלוק דירות זה ל"אגודת ישראל"?

3. המשרד דואג להכנת תוכניות מראש כדי להבטיח תגובה מהירה של התחלות בנייה בהתאם לביקושים ולצרכים. מעבר לאלו החוזיים והצפויים.
4. בשנת 1982 שיעור התחלות הבנייה כצפון היה נמוך במקצת בהשוואה לאזורים אחרים בארץ במגזר הציבורי. כרם. אין בשלב זה נתונים על שיעור הבנייה הפרטית בתקופה הנזכרת.
5. המצב בהיקפי הבנייה בצפון הארץ אינו נובע ממדיניות אלא מהצרכים לדיור באזור, ולאור עבודות בנייה גדולות בשנים האחרונות.

2283. מכירת דירות בכארייעקב ל"אגודת ישראל"

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח שבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):
לפי ידיעה ב"דבר" מיום 17 בינואר 1983, הועבר לאחרונה בניין המכיל 32 דירות שנבנה בכארייעקב כתוצאה מיוזמה ומפנייה מיוחדת של ראש המועצה המקומית ויועד למשפחות מקומיות שיש להן למעלה מרא ילדים, לזוגות צעירים ולמפוני המעברה, ליד "אגודת ישראל", כתוצאה מהסכמים קואליציוניים.

הבניין נמסר בשעתו לבנייה לחברת "מבט" ושוחרר ממש השבחה כמקובל לגבי בנייה ציבורית.

אודה לכבוד השר אם ישיב על שאלותי:

1. האם האינפורמציה נכונה?
 2. האם המועצה המקומית שהיתה פעילה כיחמת הבנייה ידעה על ההסכם העומד להיחתם לרכישת המבנה מ"מבט" על-ידי פעילי "אגודת ישראל"?
 3. האם התנאים הכספיים שבהם נמסר המבנה ל"אגודה" זהים לתנאים שבהם היה אמור להימסר לייעודו המקורי?
 4. האם נמצאה אלטרנטיבה מיידית לשיכון קבע במקום לאוכלוסייה שלה יועד המבנה במקורו?
- תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
- ראי נא תשובתי על שאלתא מס' 2279 של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזולינו.

2284. התקנת תמורים בשפה הערבית

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח שבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):
כחמשן לשאלתא מס' 343 שהגשתי ב'9 בדצמבר 1981 בעניין אי-שימוש בשפה הערבית בתמורי הכוונה בכבישים, עורכתי על-ידי יועץ השר ב'9 ביוני 1982, כי ניתנה הוראה להקפיד על השפה הערבית בתמורים מסוג הוריה ואזהרה, וכי באשר לתמורי מודיעין — אתרים, מודי דרך וכו' — הטכניון נתבקש לכדוק את-הדבר ולהציע הנחיות.

היות שהשפה הערבית היא שפה רשמית ושוות-מעמד לשפה העברית לפי סעיף 82 של רבר המלך במועצתו על ארץ-ישראל 1917 — 1922, בג"ץ 52/74, חלף נגד הוועדה המחוזית להכנת ולבנייה, פ"ד כ"ט(2)319, אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם מתקיימת ההוראה להקפיד על השפה הערבית בתמורים מסוג הוריה ואזהרה? האם בוצעו כל הפעולות לצורך קיום הוראה זו?

2280. מכירת דירות בכארייעקב למוסדות חרדיים

חבר הכנסת י' חשאי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח שבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):
בעיתון "המודיע" מיום 5 בפברואר 1983 פורסם, כי 32 יחידות דיור נרכשו מחברת "דסקו" על-ידי מוסדות חרדיים בכארייעקב. עד כמה שידוע לי, 32 יחידות הדיור נבנו על אדמות הלאום בתנאים מועדפים ונועדו לפתור בעיות דיור ביישוב: א יחידות נועדו להטיב תנאי דיור ולפינוי מעברות: 4 יחידות דיור — לזוגות צעירים, 20 יחידות דיור — למכירה חופשית.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נכונים הדברים? אם כן — מדוע נמכרו דירות המיועדות להטבת תנאי דיור ולזוגות צעירים למוסדות שלא להן יועדו?
 2. האם ידוע לכבוד השר, כי דירות שנרכשו בעבר לאלכוס משפחות משמשות כמסורות דת וכמשרדים?
 3. מדוע אין משרדך מעביר את 20 הדירות שנועדו למכירה חופשית לזוגות צעירים, ובכך מאפשר פתרון לבעיותיהם של חלק מ' 500 הזוגות הצעירים תושבי המקום. במקום לשכור אותם על מנת שיוסבר ליעדים אחרים?
- תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה נא תשובתי על שאלתא מס' 2279 של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזולינו.

2281. שפל בענף הבנייה בצפון הארץ

חבר הכנסת ר' נעים שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ח שבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):
לאחרונה נתפרסמו בעיתונים ידיעות, כי חברת משה"כ זehרה מאוד כנסיסה לפרויקטים בענף הבנייה בצפון הארץ, כשל השפל השורר עתה בענף הבנייה בצפון הארץ. יש לציין, ששפל זה פגע גם בהיקף עבודות הבנייה של חברת "סולל בונה" ושל חברות אחרות.

אודה לשר את ישיב על שאלותי:

1. האם טענותיהן של חברות הבנייה מוצדקות? באיזה שיעור חלה ירידה בהתחלות הבנייה בצפון הארץ?
2. מה הן הסיבות לשפל בענף הבנייה בצפון הארץ בחודשים האחרונים?
3. האם קיימות במשרד השיכון תוכניות למתן עדיפויות לבנייה בצפון הארץ ובגליל?
4. מה הוא הסיפור של התחלות בנייה בגליל ובצפון הארץ כמחצית השנה האחרונה לעומת שאר האזורים במדינה?
5. כיצד מתכוונן כבוד השר להביא להפסקת השפל בבנייה בצפון מדינת ישראל?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן, אך קיים מלאי דירות העונה על הדרישות של ההתיישבות ושל גדול האוכלוסייה בגליל.
2. לא ידוע על שפל בבנייה בצפון הארץ בחודשים האחרונים. המצב בשנתיים האחרונות הוא של יציבות, העונה על הצרכים ועל הביקושים לדיור בגליל.

היו"ר מ' סבידור:

מגיעה לחבר הכנסת דני רוזוליו, אחרי הדיווח, מחוזה נעימה מצדך, אדוני סגן השר.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

(קורא את התשובה על שאילתא מספר 20א3, ראה עמ' 1581).

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דניאל רוזוליו.

דניאל רוזוליו (המערך):

אני חושש, שעד שייעשו התכנונים הדרושים יקרו אסונות — והם יקרים יותר לא רק בשל הדם אלא גם בשל הדמים — כתוצאה מאי-הצבת המרורים בצומת כמו צומת-ככרי, ואני מבקש, אם אפשר, שהשר יהיה מוכן לשקול זאת פעם נוספת.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

כמה וכמה חברי כנסת התייחסו היום לסוגיה הזאת. זה עניין של סדרי עדיפויות. צומת-ככרי איננו בבחינת צומת יחיד. אני מחאר לעצמי שיש עדיין צמתים אחרים שהם סיכון בטיחותי.

שלמה הלל (המערך):

זה נכון.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

האפשרות להקצות משאבים מותנית כמובן בהיקף המשאבים העומדים לרשותנו; עליהם קובעים את סדרי העדיפויות. יש להניח, שהגורמים המקצועיים במשרד מצאו צמתים וכבישים שנמצאים בסכנה בטיחותית גבוהה; מצומת-ככרי, ולכן לא הוקצו לכך, משאבים.

אני רוצה גם לומר לחבר הכנסת רוזוליו, שלא המיד התקנת רמזור היא פתרון טוב ונוח כדי לסלק סיכון בטיחותי. בכל מקרה, אבקש שיבדקו מחדש את משאלתו של חבר הכנסת רוזוליו.

דניאל רוזוליו (המערך):

תודה, רבה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לסגן שר הבינוי והשיכון.

2. כאשר לתמרורי מודיעין, באיזה שלב נמצאת בדיקת העניין? האם הגיע הצוות החוקר למסקנות? ואם לא — מתי אמורה הבדיקה להסתיים?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. בתמרורי הוראה ואזהרה אנו מקפידים על כתיבה גם כשפה הערבית בכל מקרה שהכתוב מופיע על לוח זה ואושר על-ידי המפקח על התעבורה בדרכים במשרד התחבורה.

2. כאשר לתמרורי מודיעין, נעשה מחקר על-ידי המכון לתחבורה בטכניון ומסקנותיו יוגשו תוך כמה חודשים. לאחר שנקבל את המסקנות נוכל כמובן להתאים את עצמנו.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

במשך למעלה משנה וחצי בודק הטכניון עניין שולי לחלוטין של תוספת כשפה הערבית לשלטי מודיעין. דבר שמקובל בחלק מהיישובים. האם לדעת השר זה זמן סביר?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, כאיש האקדמיה, כפרופסור, צריך להפנות את השאלה הזאת על מחקר ארוך מדי ומתמשך מדי לאנשי האקדמיה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

תלוי בתקציב.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

עבודת המחקר אינה מתעכבת בגלל סיכות תקציביות. אנחנו, בכל אופן, ממתנים לקבל את תוצאות המחקר של הטכניון. משום שהן יורו לנו אם כתיבה כשפה נוספת על גבי התמרורים יכולה להכביד ולהקשות על הנהגים. בכל מקרה, היישובים הערביים אכן נהנים מהוספת השפה הערבית לתמרורים, והר"ח חבר הכנסת אמנון רובינשטיין לא מתכוון רק ליישובים הערביים.

דניאל רוזוליו (המערך):

הואיל ולא הייתי פה, האם מוכן סגן השר להשיב על שאילתא 20א3 שהגשתי?

ד. הצעה לסדר היום

גורל תושבי נווה-הזהר לנוכח התכנון הכולל בחוף ים-המלח

היו"ר מ' סבידור:

האזורית "תמר", ולהביא לשם במקומו משק שיתופי. הווי אומר, לא היישוב כולו מיותר אלא יש רצון להחליפו במשק שיתופי.

הדברים נראים לי חמורים ביותר. הם נראו לי חמורים בייתור לאחר ש"16 משפחות פנו ב"20 במאי לשר החקלאות, העבירו אליו תומר וביקשו שישמע אותם. שר החקלאות, אף שקיים חוק ההנמקה, לא השיב להם על בקשתם שום תשובה; לא רק שהוא לא השיב להם תשובה המניחה את הדעת, אלא הוא לא ענה. להם כלל ולא אישר את קבלת התומר, אף כי הפנייה הועברה ישירות למשרד.

התחלתי לפתח שיטה מעצבה מאוד של פנייה לבג"ן כדי לאלץ משרדים להשיב על מכתבים, הואיל והם מתעלמים לחלוטין מפניות של אנדרחים. אבל; כדי לחסוך לאנשים אלה

אנו עוברים להצעות לסדר-היום. אני מזמין את חברת הכנסת שולמית אלוני להביא את ההצעה לסדר-היום על גורל תושבי נווה-הזהר נוכח התכנון הכולל החדש בחוף ים-המלח.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, כרוך הבא מהגולה הדרויה, איך אומרים? שם אנו תמיד סובלים ונהנים.

חברי הכנסת הנכבדים, לפני כמה שבועות ביקרתי בנווה-הזהר ליד ים-המלח, לפי בקשת התושבים. ראיתי שם יישוב מטופח ויפה המתרוקן על-יכורחו, ואזרחים החיים שם עדיין חתת פחד של עקירה שלא מרצונם כשל תכנון חדש שנבקע לאזור, במסגרת אותו תכנון החליט מי שהחליט שיש לעקר את היישוב הזה, שהוא יישוב עירוני בתוך המועצה

החוכנית תחכצע. יש כיום בכנייה 500 חדרים עם חוכנית לבניית 3,000 חדרים, ויש חילוקי דעות, אם להמשיך בבנייתם, עם העתקה אנשים ממקום למקום. זה מצב שהדעת איננה סובלת אותו.

אני חושבת שרצוי, ששר התיירות יסכים שוועדת הכלכלה של הכנסת תקבל על עצמה להיות גורם ממלכתי מתאם שיבדוק את כל המרכיבים בשטח. הואיל ואותה ועדה עוסקת גם בתחום החקלאות. גם בתחום התיירות וגם בתוכנית תעלת הימים. אם אומנם זו תבוצע ככלל, אין לנו דרך אחרת אלא לכקש משר התיירות ומוועדת הכלכלה לבדוק את הנושא הזה. להקפיא את המצב ולהפסיק את גירוש האנשים מהמקום בשיטה שאיננה מקובלת. לדעת, על איש מאתנו.

שלמה הלל (המערך):

מה פירוש "מגרשים אנשים"?

שולמית אלוני (המערך):

שולמית אלוני (המערך):

שלמה הלל (המערך):

יש חוקים במדינה.

שולמית אלוני (המערך):

למשל, כאילת חיים מאות אנשים שיש להם דירות בצפון ולהיפך. רופאים שנמצאים בנווה-זווה שלושה או ארבעה ימים בשבוע ויש להם דירה בצפון. לא נוטנים להם לגור שם. סגרו את הבית: סגרו את האכסניה; סגרו שם את המוויאון. משתקים את היישוב בצורה כזאת שאין לו אפשרות להמשיך לחיות. היו שם 60 משפחות. המקום כנוי יפה מאוד. מטופח. המספר ירד ל-40. יש לנו חבר משותף. מאיר אביהר. הוא עבד שם ופעל שם. היות שיש לו דירה במקום אחר הוא הועף משם.

אין אומרים שהמקום אינו יכול להתקיים. מציעים שיהיה שם קיבוץ. אני אומרת. שכאזור נאות-הכירך יש מקום לשלושה יישובים שיתופיים נוספים או לארבעה. אין הצדקה לעשות זאת. המועצה האזורית "תמר" חולשת מהדרום עד מעבר לעין-גדי צפונה.

אומרים: "ניקים מרכז כזה ליד כתי-המלון באזור. במרחק 15 קילומטרים או 10 קילומטרים מהמקום שבו נמצא היישוב. זהו אבסורד בתקופה שאינך רוכב על חמור אלא נוסע במכוניות. אנשים באים לעבודה מערד. האם הם אינם יכולים לנסוע 10 ק"מ? זה פחות מ-10 קילומטרים." זו איוולת. אלה בעיות של קפריזות מעורבות כלחצים מגורמים שונים.

יש לשמוע את הגורמים השונים. יש להקפיא את המצב ולבדוק אותו מתוך מחשבה לטווח הארוך. לדעת. החלק התיירותי של ים-המלח הוא מרכיב כה חשוב. שאי-אפשר כלל להחלעל ממנו. עם כל השיחות המחויבים מסביב.

אני מעלה את הנושא הזה על סדר-היום מפני שנרמה לי. שרק ועדה של הכנסת תוכל למצות את המחשבה הכוללנית לטווח הארוך. תוך עמידה על זכויות מוקנות של התושבים.

אני מקווה שהנושא התיירותי יזכה לתשומת הלב. אם שר התיירות יחליט שאומנם הנושא הזה ראוי לתשומת לבו ולתשומת לבו של הממשלה. ואני מקווה שאומנם כך יהיה הדבר.

היו"ר מ' סבידור:

חודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. אתכבד להזמין את שר התיירות לעלות לדוכן.

כסף. הגשתי כ-26 בינואר שאילתא בעניין הזה לשר החקלאות. הוא לא טרח להשיב לי על השאלתא, אף שיש לו שני סגנים. למיטב ידיעתי. עברו מאז יותר מ-21 יום, ארוני היושב-ראש.

לא הסתפקתי. רבותי חברי הכנסת. באינפורמציה שקיבלתי מהמתיישבים וישבתי עם יושב-ראש המועצה האזורית מר משה שמיר כדי לשמוע את הצד האחר. הצטיירה למעשה תמונה עגומה מאוד. באזור ים-המלח יש קונפליקט בין גורמים שונים, ולמעשה יש שם תוכניות חדשות לבקרים. תחילה דובר על מחנות עבודה כמפעלי ים-המלח. אלה עומדים בניגוד אינטרסים לפיתוח התיירות באזור ים-המלח. ואין עוד פניני תיירות רבות מסוגו בעולם; וזהו אזור שגדל ופורח. היום יש שם 1,000 חדרים. ובכנייה עוד 500 חדרים. והתכנון הוא ל-3,000 חדרים. אם אומנם ירוצו לתכנן תיירות כזאת באזור זה, על שום מה יש לעקור משם מרכז עירוני שירותים? מדוע מתעקשים אנשי החקלאות לעקור יישוב זה, שמספק שירותים. ולהביא במקומו יישוב שיתופי. שעה שבאזור נאות-הכירך, שהוא בתחום אותה מועצה אזורית, יש תכנון להכשיר קרקע לחמישה יישובים. כאשר כיום יש שם יישוב וחצי בקושי — שכן יש התחלה ליישוב שני נוסף על נאות-הכירך.

מסתבר, שלא רק לים-המלח ול"מפעלי ים-המלח" יש תביעות משלהם. חקלאים — תביעות משלהם ולתיירות — צרכים משלהם. אלא, נכנס לתמונה גורם שלישי שעשוי לשבש את שלוש התוכניות המנוגדות הקיימות כבר כיום, והוא — תעלת-הימים. אם יקום וכאשר יקום הוא עשוי להשפיע על האזור כולו.

כשל העוכרה שמדובר כמפעל תיירותי שאסור לוותר עליו, לדעתי. הואיל ויש שם די מקום להתיישבות שיתופית. הואיל והשירותים התיירותיים הם חשובים והואיל ואין לפגוע בזכויותיהם המוקנות של אזרחים שהובאו לשם על-ידי משרד השיכון ועל-ידי ועדת אכלוס ורוצים לחיות שם. מפני שהיום משנים תוכנית ומחתיים ישנו עוד תוכנית ויעקרו אנשים בניגוד לרצונם — — —

שלמה הלל (המערך):

היתה תוכנית ששינו אותה, או טרם היתה תוכנית?

שולמית אלוני (המערך):

לא, היתה תוכנית ושינו אותה, ועכשיו הכינו תוכנית חדשה, ומסתבר, שגם התוכנית החדשה לא יכולה להתכצע מפני שהיא תעמוד בסתירה לתוכניות התיירות, ותוכניות התיירות עשויות להתנגש עם תוכנית תעלת-הימים כפי שמתכננים אותה.

למרבה הפלא, משרד החקלאות ואנשיו מטפלים באזור כולו. משרד החקלאות לא עונה בינתיים על המכתב. מפני שהוא נוהג לעוברות כשטח לפעול ולגרש משם תושבים. שהם משרתים את התיירות.

ברור, שהמרכיב החשוב ביותר באזור הוא מרכיב התיירות. מה שחשוב הוא, שאין תוכנית כוללת כלל ואין מחשבה כוללנית של הממשלה. אי-אפשר לטלטל אזרחים ולהחליט. שרק יישוב מסוג אחד טוב לאותו מקום ואילו יישוב עירוני של אזרחים. שרוצים לחיות וחיים באזור, הוא מיותר. שעה שאחת מקים שם תיירות שיש צורך לשרת אותה, מה גם שיש הכשרת קרקע ליישובים חקלאיים למען מי שרוצה לגור ביישובים כאלה.

מתעלמים מכל המרכיבים האלה. ועדה הכינה תוכנית חדשה לחלוטין ובינתיים אנשים סובלים כאשר אינך יודע אם

ולכנייה של מחוז הדרום, ועל כפיס זה הוקם היישוב הקיים היום ונבנו 60 יחידות דיור. כפי שהזכירה חברת הכנסת שולמית אלוני.

אדוני היושב-ראש, אזור יס-המלח הוא היעד המועדף של משרד התיירות, הוא היעד המרכזי. הוא מקבל זו השנה השנייה ברציפות את התקציב הגבוה ביותר לפיתוח התשתית במקום, כאשר אחוז התפוסה בבתי-המלון במקום הוא גם הגבוה ביותר בארץ. אחוז זה נשאר הגבוה ביותר גם בחקופה של חודשי מלחמה, כאשר התיירות בשאר אזורי הארץ ירדה כתוצאה מאי-השקט באזור. הווי אומר, יש פה יציבות רבה יותר שאינה מושפעת מהאירועים באזור שלנו.

אני מתפלא ונדהם — אם לדבר בלשון המעטה — על שהמועצה האזורית "עמר" שצריכה להיות ערה לצורכי התיירות באזור, מפני שהיא הראשונה שתינה מכך ותוכל לפרוח ולשגשג כתוצאה מכך, אינה משתפת פעולה בתחום זה. להפוך את נווה-זוהר לקיבוץ — ואיש אינו מתנגד כאן לקיבוץ נוסף. אך השאלה היא באיזה מקום ומה סדר העדיפויות הלאומי בתחום זה — פירושו לסוכב את הגלגל 20 שנה לאחור ולחכל במאמצים הלאומיים ובתקציבים לאומיים שאנחנו משקיעים שם בתדירות וכקצב מואצים. דבר זה, כמובן, יחייב אותנו לגייס תקציבים נוספים, כדי למצוא אלטרנטיבה לנווה-זוהר שיהפוך לקיבוץ. אני חושב שזו תוכנית לא טובה. זו תוכנית רעה, זו תוכנית שלא תשרת את האינטרסים של תושבי האזור כראש וכראשונה, ומובן שהיא עומדת בסתירה לסדר העדיפויות הלאומי. שלגבי כולנו צריכים להתלכד, בנושא זה שותפים כל גורמי התיירות הפועלים באזור יס-המלח, גם התאחדות בתי-המלון.

אדוני היושב-ראש, אני מסכים להצעתה של חברת הכנסת אלוני להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה. אני חושב שוועדת הכלכלה, גם כתוצאה מביקור במקום, יכולה להתרשם ממראה עיניים, ללמוד את הבעיה ואת הסוגיה ולהגיש את המלצותיה בנדון.

הי"ר מ' סבירד:

נודה לשר התיירות, אם כן, יש הסכמה בין המציעה לבין השר להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה.

שבה ויס (המעוך):

אולי גם לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי שנוכל גם אנחנו לנסוע.

הי"ר מ' סבירד:

מי בעד העברת הנושא לוועדת הכלכלה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

הי"ר מ' סבירד:

אני מודיע בזה שהוחלט להעביר את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אלוני לוועדת הכלכלה של הכנסת.

שר התיירות א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת הכנסת שולמית אלוני העלתה על סדר-היום נושא חשוב, וראוי כי תוקדש לו תשומת לב וכי הוא ייבדק לעומקו. על כל השלכותיו. כראש ובראשונה יש לנושא זה, כמובן, אספקט אנושי. של האנשים הגרים במקום. שאל חבר הכנסת שלמה הלל, שר המשטרה לשעבר: "איך מגרשים אנשים?" יש דרכים שונות, חבר הכנסת הלל: לא לגרש, אבל להפעיל לחץ על אנשים כדי שיעזבו מקום זה או זה. אך לא בסוגיה זאת אנו דנים עכשיו. ככל אופן, האספקט האנושי הוא שצריך לעניין את כולנו, והוא חשוב מאוד. איש מאתנו אינו רוצה לראות בסבלם של אנשים. כגירוש אנשים שנאחזו במקום והקימו בו את ביתם ויש להם תוכניות לפתח בו מערכת חיים. אולם לא רק זאת ולא זה הוא החשוב מכול. יש השקעות גדולות מאוד, פרטיות וציבוריות, שאם המקום לא יזכה לפיתוח מתוכנן ומשולב של כל הזרועות במקום, הן תיחדנה לטמיון. אבל לא רק כזה החשיבות הגדולה.

החשיבות הגדולה, חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, היא כפוטנציאל האדיר הטמון בים-המלח כאזור יחיד בעולם, ייחודי, שאין שני לו. מדינת ישראל לא התברכה באוצרות טבע. ואני סבור שאם לא נמצא את מרכז הפוטנציאל הטמון בים-המלח, כראש ובראשונה כאזור תיירות — ולא משום שאני שר התיירות אלא מומחים רבים בנושא זה דיברו על כך בעבר — אני סבור שמדינת ישראל תפסיד פוטנציאל אדיר שיש באזור זה.

אדוני היושב-ראש, תוכנית המתאר לבתי-המלח כמקום של תיירות, של מרפא, של נופש ושל יופי מרברת על יעד של 8,000 חדרי אכסון ושירותים, ולהפעלת יהיה צורך ב-10,000 עובדים. מדובר על פיתוח רצועה באורך 5.5 קילומטרים — 3,000 דונם — מנווה-זוהר צפונה עד עין-בוקק.

אדוני היושב-ראש, אזור יס-המלח, להבדיל מאזורי תיירות אחרים בארץ כמו טבריה, חל-אביב, ירושלים, אילת וערים אחרות, חסר עירוף עירוני. אנחנו חייבים לספק מגורים, ומגורים אנושיים. לאותם 10,000 איש שיעטרו לשרת את התיירים שיבואו לשם. על מנת לגייס את האנשים שיעבדו בענף זה, אנחנו חייבים לספק להם מגורים כיישובים. על כל המשתמע מהמונח "יישוב", היינו, בתי-ספר, מרפאות וכל השירותים המתלווים ליישוב. אולם, לצערי הרב, כיום חייבים אנו לייבא עורך עירוני זה מערד ומדימונה, ואפילו מירושלים ומבאר-שבע. ובתנאי האקלים הקשים השוררים במקום, כאשר אנשים נדרשים לנסוע בצפיפות באוטובוסים מחוסרי מזגני אוויר, באי-נוחות רבה, נפגעים גם כושר תפקודם וגם יכולת פעולתם כאשר הם מגיעים למקום העבודה לאחר נסיעה כזאת.

לכן, אני סבור, שהדבר החשוב ביותר הוא לתת את הדעת על שילוב כל הגורמים הפועלים במקום, תיירות ועורך עירוני. כדי לאפשר לאותם מפעלים תיירותיים שנקים שם לפעול כראוי.

כתחילה מאי 1975 — אני מדגיש, כתחילה מאי 1975 — יקבלה תוכנית בניין ערים תוקף בוועדה המחוזית לחקון

ה. הצעה לסדר-היום

מעשה אלימות מצד קבוצת קנאים דתיים בכני-ברק ובמחנה-יהודה

הי"ר מ' סבירד: קנאים דתיים בכני-ברק ובמחנה-יהודה. אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת שושנה ארבל-לאמחלניו להעלות את הנושא.

הי"ר מ' סבירד:

אנו עוברים להצעה הבאה, מעשה אלימות מצד קבוצת

שושנה ארכיליאלמוזליו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה, כאשר הציבור, על כל גוני הקשת הפוליטית, עדיין נמצא תחת רושם הזעזוע בעקבות זריקת הרימון שקיפא את חייו של אמיל גרינצוויג, זיכרונו ברכה, נשמעו דעות והצהרות שונות בכר הסכנה המאיימת על החברה ועל המשטר הדמוקרטי בישראל ועל התגברות האלימות, במיוחד האלימות הפוליטית. לדעת, כל מעשה של אלימות חייב לעורר חרדה ותגובת גינוי ולהביא לעקירת כל האמצעים כדי למנוע מעשים כאלה בעוד מועד, ויש להעמיד לדין את האחראים להם.

לדאבונו הגדול, חיים אנו בימים שבהם המתחים בישראל נמצאים בקו עלייה. אלה מתחים הגובלים לפעמים בעוינות. מתחים בין העדות השונות, בין חילונים לחיים ובין חיים מתונים לחיים קנאים. המתח מוליד שנאה ועוינות. המובילות לאלימות מילולית, והדרך מאלימות מילולית לאלימות פיסית איננה ארוכה. במצב הקיים מתפרשת כל השלמה כחולשה, והיא מעודדת אנשים מקבוצות, שהאלימות מהווה עבורן פורקן לרגשי נתיחות ותסכול, לבחור בדרך זו.

אדוני היושב-ראש, עלינו לזכור, שהמשטרים הדמוקרטיים במדינות אירופה לפני מלחמת העולם השנייה התמוטטו כחוצאי מחולשתו של המשטר הדמוקרטי, שהשלים עם הכוח הכרוטלי של הפשיזם על גילוייו השונים וכנעו לו, כאשר זה התבסס בתחילתו על קבוצות שוליות קטנות.

כדי למנוע את גילויי האלימות שאנו עדים להם יותר ויותר בשנים האחרונות, וכדי לעוקם מן השורש, לא די בתגובה נמרצת ובפעולה של המשטרה; דרוש קונסנסוס של הכוחות החדדים לקיומו של המשטר הדמוקרטי בישראל על כל סממניו — חופש הכיטוי, חופש ההפגנה; ובראש ובראשונה דרוש גינוי של כל מעשה אלימות המסכן את הדמוקרטיה בישראל.

המתיחות בין העדות, אשר החריפה בשנים האחרונות — אני מקווה שהיא תופעה חולפת, שמקורה במציאות קנינוקטורלית המנוצלת לפעמים לרווחים אלקטורליים. מדאיג אותי הרבה יותר הקרע המחריף בין חילונים לבין דתיים קנאים, ובעיקר לנוכח העובדה שקולו של הזרם הציוני-הרתי, שהיה במשך עשרות שנים שותף נאמן לציונות החילונית כהגנה, כהתיישובות ובהסתדרות, הולך ונחלש. לעומת זאת, גובר משקלם של החוגים הקנאים מקרב היהדות החרדית, אשר לא פעם אחת משתמשים במעשי אלימות חמורים ומסוכנים למען השלטת את אורח חייהם ורצונם על יהודים שאינם מוכנים לקיים את אורח חייהם בהתאם לתנאים שלהם.

האירועים שהיו בכני-ברק מסביב לפעולות מעוררין "מופת" חייבים להדליק נורה אדומה לא רק אצל החילונים, אלא, ובעיקר אצל היהדות הרתית המתונה, כי המשך מעשים אלה מרחיב את הקרע בעם ומעמיק אותו.

אדוני היושב-ראש, זה כמה חודשים נמשכות האלימות והתנכלות למועצת פועלי בני-ברק, לבית-ההסתדרות ולמועדון התרבות "מופת", השוכן בקומה העליונה של הכניין שבו מתקיימות פעולות תרבות מטעם ההסתדרות זה 30 שנה. כהתחשב באופי המיוחד שיש לאוכלוסיית בני-ברק, כוררת מועצת פועלי בני-ברק את חוכנותיה ומקיימת פעולות, הצגות וחוכניות בידור בהתחשבות מרבית בציבור הדתי, כך למשל, לא מתקיימות כל פעולות בערבי שבתות ובשבתות בשל הכבוד לציבור הדתי.

לא ייתכן שמועצת פועלים, המייצגת ציבור של כשליש מאוכלוסיית בני-ברק, תופרע בקביעות עליידי קבוצה של

דתיים קיצוניים, המחבלים בכל פעולה ובכל מופע, מונעים את קידום, מארגנים הפגנות וקוראים לציבור החרדי לבוא ולהפגין, תולים פלקטים המכילים דברי הסתה וגנאי נגד מזכיר מועצת הפועלים ונגד עובדיה.

באחד הלילות פרצו את הסדרים דרך מדרגות החירום, ניסרו את דלת החירום ואת המנעול, פרצו לאולם פנימה וציירו בצבע על קירות הבניין כתובות המזעזעות את כולנו: "זכות — היטלר" — דוד זכות הוא מזכיר מועצת הפועלים — ו"יישפך דם אם לא תסגרו את המועדון". זו רק התחלה, כאשר ביקרתי במקום הוודעתי לראות את כל הכתובות הללו על הקיר.

חברי הכנסת, על מה כל זה? — הרי האולם נמצא בקומה הרביעית עם תריסים ועם וילונות עבים, כדי שלא יוכלו לראות מבחוץ את התוכנית המוצגת בפנים. נגד מה כל המלחמה הזאת שהכריזו דתיים קיצוניים חרדים, אשר אינם מבטאים את דעתו של הציבור הדתי בכני-ברק כלל וכלל? לפי האינפורמציה שמסר לי מזכיר מועצת הפועלים בכני-ברק — ועל חייו מאיימים בטלפון ומטרידים אותו ביום ובלילה — אין הקרנת סרטים כלל.

מאז חידוש הפעולה התרבותית במתכונתה החדשה באולם מחדש ומשופץ, נאה לעין ונוח לקהל, שנפתח ב"א באוקטובר 1982 — קיומו פעולות וערכו הצגות כרמה תרבותית הראויה לעיון ולהערכה. אציין פעולות מספר: ב"ב באוקטובר 1983 — הצגה ביידיש; ב"ב באוקטובר — בידור עם גדי יגיל; ב"ב בנובמבר — הצגת תיאטרון "ישים מוכות"; ב"ב בנובמבר — ערב ראיונות עם חיים יבין; ב"ב בדצמבר — הצגת ילדים לכבוד תנוכה; ב"ב בינואר 1983 — ציון "יום ההסתדרות" לנוער, אשר לא התקיים בשל הטורו שהם הפעילו, בשל האלימות וההפגנות; ב"ב בינואר היתה צריכה להתקיים ההופעה של להקת "הברירה הטבעית", הצגה נהדרת הנוחתה כיטוי נפלא להווי של העדה המרוקנית. המשטרה מנעה את קיום ההופעה הזאת עקב ידיעות שהגיעו אליה על התארגנות לקראת הפגנה אלימה ועל התפרעויות מצד חרדים, היא חששה מהתלקחות יצרים.

אדוני היושב-ראש, השבוע, ב"ב 28 בפברואר, היתה צריכה להתקיים הצגת ילדים, נשף פורים — גם היא בוטלה על-פי הוראת המשטרה. האם אפשר לעבור לסדרהיום על שיתוקן של פעולות תרבות שעושה ההסתדרות למען חבריה, למען הילדים והנוער, בשל לחץ של טורו, של אלימות ושל הפגנות? מה פסול בתוכניות האלה שמנתי? אבל, הרי הם לא מכירים את כל ההצגות.

שלמה הלל (המערך):

חברת הכנסת שושנה ארכיליאלמוזליו, את רוצה לומר לי, שבמקום לאכזבת פעולות אלה למען הציבור ולקיים את הפעולות כחוק, דורשת המשטרה להפסיק את הפעולות הללו?

שושנה ארכיליאלמוזליו (המערך):
לצערי הרב, זהו אהרן האמצעים שהמשטרה נוקטת, כדי לשמור בכיכול על הסדר הציבורי. שטיה זו איננה מקובלת עלי. אמרתי זאת לאנשי המשטרה. אני משמיעה דברים אלה באוזני שר הפנים הממונה גם על המשטרה. לצערי הרב, זאת המציאות העגומה, ואני מתארת אותה ככאב.

שלמה הלל (המערך):

אפשר, אם כך, לסגור את המדינה.

שושנה ארכיליאלמוזליו (המערך):

אדוני היושב-ראש, מה פסול יש בתוכניות שציינתי? הרי

מיום העצמאות 1974: הורידו את דגלי המדינה, תלו דגלים שחורים ככניין מועצת הפועלים. ניפצו שמשות, הרסו את האולם, אותו אולם הנקרא היום מועדון "מופת", השאירו מכתבי איום, שרפו את הספרייה על כל 7,000 הספרים שהיו בה, העלו באש מועדון של הנוער העובד.

כל אלה היו מעשים של חוגים קיצוניים, מעשים של מבוגרים. מה עשתה המשטרה? מי הועמד לדין? מי נתן את הדין על כך? עד היום אין איש יודע דבר.

חברי הכנסת, לא רק מועצת פועלי בני-ברק נמצאת על הכוונת. יש עוד אנשים שלווים, עובדים ויוצרים, שגם הם מוטרים ומותקפים על-ידי אנשים קיצוניים, על לא עוול ככפם.

תושב ירושלים, יהודי בשם שלמה חן, בעל בית-המלאכה לשלטים, לגרפיקה ולשירותי אמנות במחנה-היהודה, בא בוקר אחד למקום עבודתו ומצא חורבן. עבודות השילוט שבהן עסק וכלי העבודה נהרסו כליל. הם הרסו את גג הרעפים והוא קרס תחתיו על החנות. בית-המלאכה שוכן ליד ישיבת בעלז זה ארבע שנים, והוא העסיק תמיד צוות שבחלקו מורכב גם מנשים. כחודש לפני ההרס שנגרם לבית-המלאכה שלו הוא קיבל מכתב — המכתב פורסם בעיתון "כל העיר" — ובו נאמר: "הגנו בזה להביא לחשומת לכך כי הנהלת הישיבה אינה יכולה להסכים שאצלך תחנות יעבדו נשים, ובנוסף לא בשטח שליד החנות". מר חן סיפר, כי ביום שבו בוצע מעשה ההשחתה וההרס, הוא קיבל איום טלפוני בדבר הצתת צפויה של החנות, אם לא יפטר את העובדת המועסקת אצלו.

ארוני השר, חברי הכנסת, עד היכן הגענו? האם יכתבו לאזרחי מדינת ישראל את מי להעסיק? האם יכתבו להם באמצעות טרור שלא להעסיק נשים? באיזו מדינה נחיה אם לא יטפלו בדברים אלה בעוד מועד, לא יתפסו את האנשים ויעמידו אותם לדין ויקראו אותם לסדר ולאחריות? משטרת ירושלים אומנם פתחה בחקירה לאיתור מבצעי המעשה, אך המשטרה טרם פרסמה את תוצאות החקירה.

מצאתי לנכון להעלות את הנושא הזה, מפני שמעשים אלה חרדו אותי גם בצורה שבה הם נעשו וגם בשל ההטרדה הבלתי-פוסקת שיש בהם. יש צורך לקרוא לכל האתראים למעשים הללו לחדול מהם ולאפשר לתושבי בני-ברק, חילונים ודתיים כאחד, לחיות בצוותא. המשטרה חייבת למלא את תפקידה על הצד הטוב ביותר בנושא הזה, כדי להפסיק את כל ההתנכלויות ולאפשר למועצת פועלי בני-ברק לקיים את התחייבותה ואת חובותיה כלפי ציבור חברי ההסתדרות, להגיש להם גם שירותי תרבות ומופעי כידור לפי ראות עיניה. לכן, אדוני היושב-ראש, אני מבקשת לקיים בנושא זה דיון במליאה.

ארוך כקצות חרדיות אינן רואות את ההצגות הללו, הן אינן מכירות את תוכנן, הן לא שמעו עליהן. אני סבורה, שההתנגדות שלהן איננה לתוכן הפעולות הללו, כי הם אינם יודעים מה תוכנן.

יש התנכלות לציבור גדול של חברי ההסתדרות, הרוצים לחיות בשלום וכשלוה עם הציבור הדתי בעירו כבני-ברק, הרוצים שיהיה להם החופש לנהל את פעולותיהם כראות עיניהם, עם התחשבות מרבית בציבור הדתי ובאופיה המיוחד של העיר.

חברי הכנסת, קיימת תופעה חדשה, מי הוא קהל המפגינים? עד עכשיו הורגלנו לכך, שקהל המפגינים הוא של מבוגרים, גם בני נוער, אבל כאן, המפגינים הם לעתים ילדים בני 8, 10 ו-12, תלמידי ישיבות המובאים מהישיבות במכוניות — כך סיפרו לי אנשי בני-ברק — 250 — 300 ילדים מורדים מהאוטובוסים והמבוגרים מסתתרים במרחק-מהם כדי שלא יראו אותם. הילדים הללו צועקים: זורקים אבנים, שוכרים שמשות, עושים מדורות ליד הבית — והמשטרה אינה יכולה לעשות להם דבר, שהרי אינם בני-אחריות פלילית.

רבנות, האם הישיבות נועדו להגן את הילדים מגיל כך זה לאלימות? מה יהיה כאשר יגדלו? וכל זאת נעשה מכספי הציבור, אותו ציבור יזרחים שעליהם זורקים אבנים ואת מנוחתם מפריעים. האם זוהי האהבת ישראל שהטקס לה כאן חבר הכנסת אברהם שפירא מעל כמה זו כאשר השתתף בדיון בכנסת על הרצח המחריד של אמיל גרינצווייג?

יש שני חברי כנסת נכבדים המתגוררים בבני-ברק, חבר הכנסת לורינץ וחבר הכנסת הלפרט, הם בעלי השפעה, הם תושבי בני-ברק, מדוע אין הם יוצאים בפנייה לציבור זה לחדול ממעשים נפשעים, אלה? מדוע אין הם מנסים להשפיע? מדוע אין הם מגנים את האלימות הזאת? האם גם הם חוששים מאלימות נגדם? אם כן, מה הלאה? לאן נגיע?

חוכתה של המשטרה היא לשמור על הסדר הציבורי, לאפשר את קיום הפעולות האלה ולאחר את האתראים לאלימות, כדי להביאם לדין, לא היתכן סלחנות ולא היתכן "איפה ואיפה" כטיפול של המשטרה — סלחנות לגבי הציבור הזה ויד קשה לגבי ציבור אחר. היא חייבת לפעול כדי להבטיח את הסדר הציבורי. לצערי הרב, ההרגשה היא שאין דין ואין דין.

ההתנכלויות למועצת פועלי בני-ברק לא התחילו עם פתיחת מועדון "מופת", זאת היא רק עילה, העליתי את הנושא בכנסת התשיעית בפברואר 1979, הנושא נדון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה בראשותו של חבר הכנסת הלל הוסקו מסקנות, גם אז היו התנכלויות שנמשכו חודשים רבים, החל

1. הצעה לסדר-היום

ונדליום ואלימות מצד בריונים המתיימרים להיות דתיים נגד פעולות תרבות של אזרחים שלווים

עקיבא נף (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפתח את דברי כמסירת מידע, שאני חושב שיש בו בשורה, כאשר הנושא שהצעתי הועלה לדיון בהנהלת הקואליציה, ומישהו מהחברים שם, בשל חוסר האזנה שאל: "מה זה, ויכות בין דתיים לחילונים?" מיד הגיבו שני החברים הבכירים של שתי המפלגות הדתיות

היו"ר מ' סכידור:

תודה, אני מוזין עכשיו את חבר הכנסת עקיבא נף להעלות את הצעתו לסדר-היום בנושא: ונדליום ואלימות מצד בריונים המתיימרים להיות דתיים נגד פעולות תרבות של אזרחים שלווים. השר יתבקש להשיב על שתי ההצעות בצוותא.

לעבור עליו לסדרהיום. זה חלק מאותה אלימות שכולנו דיברנו כאן נגדה וכולנו מנסים לפעול נגדה: אם כ"י לדאבנו הרב, אני מוכרח לומר, שגם אחרי כל מה שדיברנו, אחרי זריקת הרימון ואחרי שעלו כאן חברי כנסת כמצעד של הכאה זה על חוזה של זה, זה נמשך.

שבח וייס (המעריך):
זה לא מדויק.

עקיבא נוף (הליכוד):
אני רוצה להביא רק דוגמה אחת או שתיים.

שבח וייס (המעריך):
אנחנו היכנו לא על החוזה הנכון.

עקיבא נוף (הליכוד):

בעיתון המופיע בארץ ומייצג אגף מסוים, על-פי מינוי עצמי, "מחנה השלום", כותב העורך — וזה כבר אחרי המקרה של זריקת הרימון, ואנחנו דיברנו על אלימות מילולית; אגב, העורך הזה היה מזכיר של אחת הסייעות הפרלמנטריות, ותודה לאל, הציבור לא הכניס אותה יותר לכנסת. העורך כתב כך: "מנחם סני ואריאל שרון רצחו כמעט 500 צעירים ישראלים, הפכו אלפים לבעלי מוס, גרמו לטבח אדיר בפלשתינים ובלבנונים כדי למנוע את השלום"; רוצחים, גורמי נכות ואלה שגרמו במודע, ובניגוד למה שקבעה ועדת כהן, לטבח פלשתינים — זה מופיע בישראל כחלק מהפרסומים של מה שקרוי "מחנה השלום".

ברור, שלפי אותם עיתונים, למשל, חבר הממשלה מרדכי צפורי הוא פשיסט; אומנם כפי שמצוין כאן הוא פשיסט מתון, למה אני מצוין את זה? מפני שבשער אותה חוכרת מדובר על כך שהעיתון מתאבל על אמיל גרינווייג שגרצה על-ידי פשיסטים, זאת אומרת, מי שמחבר את הפשיסט המתון לנרצח על-ידי פשיסטים — הרמז הוא ברור מאוד.

ואם אין די בזה, יש מה שהאנגלים קוראים *out of the blue*. לפתע פתאום כותב אותו עורך על "שני קציני הוורמכט, הגנרלים קייטל וירדל, שהוצאו להורג אחרי משפטי נירנברג, השניים היו אנשי צבא, בית-הדין הבין-לאומי מצא שהם יזמו ותכננו תוקפנות מיוזמת בלא הצדקה", ומוסיף אותו עורך: "כמו שקורה לפעמים בעולם האסוציאציות, אני מתקשה להסביר מדוע נוצרת דווקא עכשיו בקייטל וירדל, פושעי המלחמה שהוצאו להורג", וזהו אלימות מילולית. אני יודע שעוד מעט יועלה הנושא של הרב כהנא ו"כך", שאני מסתייג מכל פעולתם, מסתייג ממעשיהם, מדרכס. אני חושב שאם דובר בעבר על סוכנים של מישהו, של ארגון-חזק כל שהוא, ייתכן מאוד שאלה סוכנים של מישהו, אבל, מי שמעלה את הצד ההוא, לא כאזון, אלא כדי לראות תמונה מלאה, חייב להעלות גם את הנושא של אלה הקוראים לעצמם "מחנה השלום".

למה לנו ללכת אל השוליים? בתוך הכית הזה, חבר כנסת המטיף לנו כל הזמן מוסר — — —

רענן נעים (המעריך):

עקיבא נוף (הליכוד):

אני מדבר על האלימות ככללה, אבל אני מגיע אל אחד מחבריך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה ההצעה שלך?

בהנהלה, חבר הכנסת בן-מאיר וחבר הכנסת שפירא: "מי שעושה את המעשים האלה איננו מייצג יהדות רחבת-הים, הם הוסיפו ואמרו: "כל המעשים האלה הם חילול כל קודש רתי". אני ראתי בכך הצהרה חשובה ביותר, ואני מצטרף אליה בכל לב ובכפף חפצה. אלה שעושים את המעשים האלה מתיימרים לדבר בשם הדת ובשם הרתיים. הם עושים מעשים של חילול כל קודש.

אני רק מצטער על שהנושא הזה, שהוגש לדיון לפני שבועות רבים מאוד, מגיע לדיון רק היום, אינני מתיימר לומר שאילו היה נדון בזמנו, כמה דברים שבינתיים קרו בארץ לא היו קורים, אבל כאשר אנחנו מדברים היום בעניין האלימות, כאן זה מתחיל.

מה הן העובדות בנושא שלנו? קבוצה מסוימת מנסה למנוע מופעים כמו — ואני מבקש את תשומת לב חברי הכנסת — ערב שירי נעמי שמר, כלת "פרס ישראל", אינני אומר, אדוני השר, שזה כבוד גדול אחרי שזכה בפרס מי שזכה בו השנה; אבל היא כלת "פרס ישראל".

אורה נמיר (המעריך):
מי זכה?

עקיבא נוף (הליכוד):

את יודעת, מסית זכה, אבל ערב שירי נעמי שמר, העומדת בפני עצמה ובלי שתהיה כלת "פרס ישראל", לפי כרוז שפורסם בבני-ברק, הוא מופע תועבה. אותו כרוז אומר, שמופע תועבה אחר הוא ערב של שירי עדות צפון-אפריקה בכלל, המובאים כאופן מסוגן, תרבותי ואמנותי על-ידי להקת "הכבירה הטבעית", ולדברי אותו כרוז, שהופץ בעיר, זה מופע תועבה. והצגה המועלית על-ידי שלושה משחקני התיאטרון הלאומי, שהטקסט שלה נכתב על-ידי שלום-עליכם, לדעת מפיצי הכרוז היא מופע תועבה, אחד השיאים הוא אולי מסיבת פורים של ילדים, שנמעה, משום שהוגדרה כמופע תועבה.

אינני חשוד דווקא על כך, שאני חסיד גדול של צורת הפעולה של מארגני "מופת", כי אני חושב שבמידה מסוימת נעשה כאן עיוות ועוול, כאשר כספים של ציבור גדול מופנים לצרכים של השליטים הפוליטיים של ההסתדרות כיום, אבל, אני מדגיש על דעתי ועל דעת סיעת הליכוד, שאני מדבר עכשיו בשמה, כדאי שמי שעומד בראש המפעל הזה, יעקב אגמון, שהוא אחד מאלה שמרכיבים לחתום על עצומות רבות מאוד, כאילו בארץ הזאת אין חופש דבור, הממשל מדכא והממסד מונע: ירשום לפניו: הממסד, כפי שהוא מיוצג במקרה זה על-ידי כדובר סיעת הממסד, עומד מאחוריו בעניין הזה, לא רק בקשר לערכים שציינתי, אלא אפילו בקשר לערכי תרבות פוליטיים של האגף שלו, זכותם המלאה להישמע ללא הפרעה. ירשום נא דברים אלה לפניו, כאשר יחתום על עצומה נוספת בנושא הזה.

במסגרת העובדות שאנחנו מדברים בהן, אולי הרוב המעוז ביותר הוא, שלא רק שנמנעו מופעים, אלא נכנסו לספרייה ושרפו ספרים, העם היהודי רגיש מאוד לשרפת ספרים, וכפי שאמר המשורר: "מי שמתחיל בספרים, גומר באנשים".

שר הפנים י' בורג:
היינה.

עקיבא נוף (הליכוד):

תודה, אדוני השר, כאשר עושים אוטו-דהיפה כזה של שרפת ספרים בלבה של עיר עבריה, זה מעשה שאי-אפשר

עקיבא נוף (הליכוד):

אתה מוכן שהכול יופנה לכיוון אחד. אתה לא מוכן לשמוע על האנשים שלך. חבר הכנסת היושב בבית הזה — — —

רענן מעיס (המערך):

רענן מעיס (המערך):
אתה כרגע מעלה הצעה לסדר-היום בעניין הדתיים בבני-ברק. דבר אליהם.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

מי הוא אותו חבר הכנסת שאמר מה שאמר על חבר הכנסת אמרי רון?

עקיבא נוף (הליכוד):

רענן. אני מגיע למישהו שאתה תאהב מאוד. חבר הכנסת, היושב בבית הזה, מטיף לכולנו מוסר נגד אלימות. הגה קראתי בעיתון מסוים, שהוא כתב על חבר הכנסת מסיעתו, חבר הכנסת אמרי רון. שאותו הוא מכנה "שפן משופן". הוא כותב עליו: "הוא" — אמרי רון — "לא נכנס אתי לעימות אישי. הוא יודע שברגע שייכנס אתי לעימות אישי, אני אעשה ממנו גל של עצמות".

שבה וייס (המערך):

איזה חבר כנסת כתב זאת?

עקיבא נוף (הליכוד):

אותו חבר כנסת שעמד כאן אמש על הכמה והטיף לכולנו מוסר בדבר הצורך לאי-אלימות.

שבה וייס (המערך):

מי זה? בלי להשאיר ממנו שריד...

עקיבא נוף (הליכוד):

גם אם אני נכון לומר שזוהי מטפורה פיוטית, גל של עצמות — בלי השאר שריד ופליט, בכל זאת גם זה חלק מן האלימות, וכדאי שתתרגלו לשמוע את התמונה כולה ולא רק את החלק הנוח למישהו.

רענן מעיס (המערך):

על נושא האלימות דנו בשבוע שעבר.

עקיבא נוף (הליכוד):

אבל, לדאבוני, הוא ממשיך להיות אקטואלי.

רענן מעיס (המערך):

אתה מדבר כרגע על בני-ברק. טענות יש לי כלפי ימין וכלפי שמאל.

ירוחם משל (המערך):

העלית נושא חשוב מאוד.

עקיבא נוף (הליכוד):

תודה.

ירוחם משל (המערך):

אם אחת מביא דברים טובים, אני מציע שלא תשתמש בדברים רעים.

עקיבא נוף (הליכוד):

לא הבנתי אותך כל כך. באותו קו עקרונות אני שולל את האלימות של אותה קבוצת קנאים המתיימרת להיות דתית בבני-ברק: אני שולל את הקבוצה של הרב כהנא, אני שולל את "במרחב", אני שולל אותו חבר הכנסת שאומר לחבר הכנסת שהוא יעשה ממנו גל של עצמות.

רענן מעיס (המערך):

כל אלה שיש להם ארס בלשון הם אלימים מכולם. מימין ומשמאל.

עקיבא נוף (הליכוד):

נכון. הרשה לי לחזור לנושא.

עקיבא נוף (הליכוד):
אני מנסה לגשת לעניין הזה ולא ניתן לי. חברים יקרים, כצד הטענות, בצד ההוקעה כלפי אותה קבוצה, יש לי טענות. אדוני השר, אל המשטרה, אינני מבין מדוע, כאשר קבוצה מסוימת מאיימת באי-סדר, המשטרה איננה מנסה למנוע את אי-הסדר. על-פי מה שנמסר לנו בוועדה, קיבלו את האיום של אי-סדר והחליטו להיכנע לאלימות הזאת. במקום למנוע את אי-הסדר, במקום לקרוא לסדר את הקבוצה המתפרעת, פועלים נגד אזרחים שלווים ואומרים להם: אתם לא תקיימו את "קליינע מענטשלעך", את "הברירה הטבעית", ואת ערב שירי נעמי שמר ואת מסיבת פורים. זו המשטרה שלנו, שצריכה להגן על כולנו מפני פורעי סדר? הלוא זה עידוד לאלימות. עידוד בדרך הכניעה.

הרציאו מתהום הנשייה את העובדה, שאין כביכול למקום הזה רשיון. ראשית, מסתבר שזה לא מדויק. הוא פועל 20 שנה, "כלי אותו רשיון". שנית, מסתבר, שמי שצריך להוציא את הרשיון, ראש העיר, אינו מוציא את הרשיון. הווי אומר: "חבן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו".

יותר מזה, נניח שאכן לא היה רשיון. כסיטואציה הזאת, כשהמצב הוא העדר רשיון פורמלי מצד אחד וכניעה לאלימות מצד שני, היתה המשטרה חייבת להגן על המופעים האלה ולמנוע את ההפגנות ואת התפרצות או את האיום בהן.

באותה מידה עצמה אני פונה לחברינו בבית הזה ולראשי הדת בארץ כולה בקריאה שירגיעו את חבריהם. ואני שמעתי ברדיו — בניגוד לדברים שפתחתים בהם כשאמרתי שראשי הסיעות כאן הודו עם העלאת הנושא הזה — ראש ישיבה שהצדיק את ההתפרעות בירושלים. אני קורא לו ומבקש מן הכנסת לקרוא לו שלא להצדיק את הדבר הזה, למנוע זאת בין תלמידיו. אני פונה גם אליו וגם אל ראשי הציבור הדתי בכיח ומחוצה לו.

אבל, עיקר הפנייה שלנו חייבת להיות אל המשטרה, לומר לה: רבותי, אתם חייבים להגן על האזרח השליו נגד זה המתפרע.

הי"ד מ' סכידור:

רשות הדיבור לשר הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היות שאין לי שום הסתייגות מהכוונה של הדברים שנאמרו, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. אני רוצה להשתמש בכיטוי תלמודי: "מלאך המוות מה לי הכא ומה לי התם". אלימות, מה לי הכא ומה לי התם: מה לי אם היא כאה מצד ימני לאומני, מצד ימין שקורא לעצמו חרדי או מצד אחר ממול, אין לי נפקא מינה. אלימות — מה לי הכא ומה לי התם — היא מסוכנת, וחינוך לאלימות מסוכן עוד יותר.

משום כך דאגה המשטרה שכל ההצגות יתקיימו ויסיימו בלא פגיעות. בחלק מן ההצגות פוזרו המפגינים בכוח ואף נעצרו 15 איש. הנזקים שנגרמו נעשו בשעות הלילה המאוחרות. באחד המקרים נעצר צעיר שזרק אבן וגרם נזק, הוא

חוברת כ"י ישיבה קפ"ב

— הצעה לסדר היום: הודעות יושב-ראש ועדת הכנסת:
— הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית —

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלני וחבר הכנסת עקיבא נוף,
האם אתם מסכימים להעברת הנושא לוועדה?

שושנה ארבל-אלמוזלני (המעריך):
אני מסכימה.

עקיבא נוף (הליכוד):
אני מסכים.

היו"ר מ' סבידור:

אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים
ואיכות הסביבה נתקבלה.

ז. הודעות יושב-ראש ועדת הכנסת

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):

כמו כן הנני מבקש להודיע לכנסת, כי הכנסת, בישיבתה
מיום כ"ו בשבט התשמ"ג — 9 בפברואר 1983, החליטה
להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה
לסדר-היום בנושא "שכרם של שוטרי ישראל" — הצעת חברי
הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלני ומיכאל רייסר. ועדת הכנסת,
בישיבתה ביום רביעי, י"ז באדר התשמ"ג — 2 במרס 1983,
החליטה להעביר את הדיון בהצעה לוועדה משותפת של ועדת
הכספים וועדת הפנים ואיכות הסביבה. הוועדה תהיה בת
ישיבה חברים, שלושה מכל ועדה, כראשות חבר ועדת הכספים.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. רשמנו לפנינו את ההודעה.

היו"ר מ' סבידור:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקש את אישורה
של הכנסת לחלופי גברי בוועדות מטעם סיעת הליכוד:
לוועדה לענייני ביקורת המדינה. במקום חבר הכנסת מאיר
כהן-אבידב ייכנס חבר הכנסת אריאל וינשטיין. אני מבקש
לאשר זאת.

היו"ר מ' סבידור:

רשמנו לפנינו והחילופים אושרו.

ח. הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית* (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

נחלקים לאלה שמותר להם לקיים את חיי הקהילה ולחיות לפי
אמונתם ולא להיחשב שהדבר לא ניתן להם כמצב החוקי הקיים
במדינת ישראל.

אנחנו מעלים את ההצעה הזאת, אדוני היושב-ראש, כפעם
השנייה. העלינו אותה כבר בכנסת התשיעית, ואז היו שזיכרנו
לה גם חבר הכנסת לשעבר גדעון האוזנו וחברת הכנסת
שולמית אלוני. ההצעה הוסרה מסדר-היום, אבל היתה לה בכל
זאת חשיבות של מיעוט משמעותי. אנחנו מקווים שהפעם נצליח
להעביר את החוק הזה, אבל גם אם לא נצליח, אדוני
היושב-ראש, חובתנו היא, שבנושא כה חשוב נמשיך להילחם
ולהראות שאיננו מוכנים לקבל את המצב המשפטי הקיים.

אדוני היושב-ראש, המצב המשפטי הקיים עומד בניגוד
למגילת העצמאות של מדינת ישראל. במגילת העצמאות,
שאיננה, לצערי, חלק מהחוק של מדינת ישראל, נאמר: "מדינת
ישראל תהא פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ גלויות, תשקוד על
פיתוח הארץ לטובת כל תושביה, תהא-מושחתת על יסודות
החירות, הדקדוק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל, תקיים
שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת,
גזע ומין, תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות —

היו"ר מ' סבידור:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות
הזרמים בדת היהודית. אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי
ירושובסקי.

מרדכי וירושובסקי (שיוני — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מביא היום בשם
סיעתי את הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת
היהודית, בהרגשה, שעם הוויכוח המתמשך בציבור, או נכון
יותר בציבור הפוליטיקאים, על הארכה או אי-הארכה של
כהונת הרבנים הראשיים, או על השאלה מי הוא יהודי, שאלות
המפלגות את העם באחד התחומים הרגישים. יש בהצעת יסוד,
שיכול להביא לשוויון בין הזרמים והמגזרים בדת היהודית,
להביא יתר הבנה בין בעלי השקפות ואמונות דתיות בתוך
המחנה היהודי.

אנחנו במדינת ישראל יצרנו, שאף שלכל בני הדתות
האחרות החיים במדינת ישראל יש חופש להתאגד ולקיים את
הפולחן ואת חיי הקהילה שלהם לפי רצונם. בני הדת היהודית
אינם חופשיים. אנחנו יהודים, ולפי חוקים חילוניים אנחנו

הסעיפים האלה, אם כי הם חשובים, הם לא מהותיים בעיני המרכז שאני מעלה כאן בפניכם.

אני חושב שאנחנו חייבים להתלכד ולהתאחד סביב ההכרה שאין מפלים בין זרם לזרם בדת היהודית ואין כל הצדקה מוסרית שאנחנו כאן, כמחוקק חילוני, הריבון של מדינת ישראל; ניתן יד להחלטה: זה יכול לקיים חיי קהילה, וזה איננו יכול לקיים חיי קהילה.

אני שמח שראש הממשלה נכנס. אינני ראש הממשלה, אומרים עליך שלך יש חוש צדק מפותח; זכור נא שמה שמותר לאזרחי המדינה הלא-יהודים אסור על אזרחי המדינה היהודים. תן יד לכך, שכל יהודי יוכל לחיות בארץ לפי אמונתו, ושיהיה שוויון זכויות בין הזרמים ביהדות. הצעת המצב הנוכחי היא בושה וחרפה לכולנו.

אני מבקש שהחוק יעבור לוועדה, ועדת החוקה, חוק ומשפט או ועדה אחרת שתקבע ועדת הכנסת.

הי"ר מ' שחל:

תודה. שר הפנים ישיב על ההצעה.

שבח וייס (המערך):

שר הדתות או שר הפנים?

הי"ר מ' שחל:

כתוב אצלי שר הפנים. על כל פנים זו אוהה אישיות.

שר הפנים י' כורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, יש לי הודעה: אני בעניין זה לא סכיזופרני ולא סכיזואידי. אין בתוכי שום היסוס גם בתור שר הפנים — ויש לזה נפקותא להצעות שלו בנוגע לרישום הנוגעות לשר הפנים — ולא בתור שר הדתות. אין שום ניגוד בין שני הכתרים שעל ראשי בנושא זה.

גם לא תהיה זו הפתעה לכנסת שאני מציע להסיר את הצעת חבר הכנסת וירשובסקי מסדר-היום.

זה מושך אותי במקצה לוויכוח תיאולוגי. אבל, אין זאת הבמה לוויכוח תיאולוגי, ואני רוצה להישאר בתחום של הדברים כפי שאנחנו רואים אותם.

הוויכוח בין הזרם האורתודוקסי — ולדעתי הוא האותנטי-אמיתי — לבין הזרם הרפורמי נמשך למעלה ממאה שנים. הוא התחיל בגרמניה כאשר האמנציפציה הולידה את האסימילציה —

יעקב גיל (המערך):

ומי הוליד את שניהם?

שר הפנים י' כורג:

— ונמשך באמריקה כתנאים המיוחדים של ארצות-הברית, יכולים להתווכח על זה הרכה, וההאיה — יש בתי-מדרש שונים לרבנים. אבל, אין זה מתפקידי בשעה זו, במקום זה, בהקשר זה לדון על כך.

אני מציע להסיר את הצעה המסיכות האלו: אין זו בושה וחרפה שבמדינת ישראל יש לנו חוק אשר קובע סטטוס אישי לפי ההלכה, ואי-אפשר דרך ההצעה של חבר הכנסת וירשובסקי להכניס דברים בלתי רצויים.

אילו קיבלנו חסיושלום את הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי, היה פירוש הדבר שהחוק של המדינה מחלק פתאום את העם לזרמים, אין לכך קיום חוקי בשום מדינה — שהכנסת החליט פתאום שיש ביהדות כך וכך זרמים לפי החוק.

— והנה, לפי ספרי החוקים שלנו יש אפליה ברורה, בין הזרמים הקיימים בדת היהודית, בין הזרם האורתודוקסי המופלה לטובה לבין הזרם המסורתי-הקונסרבטיבי והזרם ליהדות מתקדמת, רפורמית, המופלים לרעה.

אדוני היושב-ראש, אם אחרי 35 שנות קיום המדינה לא השכלנו לתרגם את העיקרון המובן שנקבע במגילת העצמאות לחלק מהחוק שלנו, זה סימן לא טוב לחופש ולאורחות החיים במדינת ישראל.

כדאי לחסוך אנרגיה מחשבתית ולחזור על הדברים שאמר חבר הכנסת אמנון רובינשטיין כשהביא את החוק לקריאה טרומית ככנסת התשיעית. הוא שאל כמה שאלות, ואני שואל אותן באותה מידה של הכנעה אצל כסבלנות פחותה בהרבה ובכוננות פחותה בהרבה לקבל תירוצים מתירוצים שונים, הוא אמר: "הייתי רוצה לשאול שאלה ראשונה: באיזה מקום בעולם החופשי נשלל מרב של קהילה יהודית להשיא בטכס דתי את בני עדתו או להספיד ליד קבר ישראל את חבר קהילתו או למלא את כל התפקידים שרב בישראל ממלא על-פי מצוות דתו ומנהגיו? תשובה: אפליה בלתי נסבלת זו ומצב בלתי סביר זה קיימים אך ורק בישראל, מכל מדינות העולם החופשי — אך ורק במדינת היהודים, רק בישראל, בזו שחרתה — שחרתנו על מגילת עצמאותנו את חופש המצפון והדת, מונע החוק החילוני, החוק של הכנסת הזאת, את הזכות האלמנטרית שיש לכל אזרח במדינה דמוקרטית, שיש לכל יהודי במדינה מתוקנת, לחיות לפי דיני דתו. ליהנות מחופש פולחן ולהיות שווה-זכויות לאמונות ולדתות של אחרים."

מה שלא ניתן לנו, אדוני היושב-ראש, מה שלא ניתן ליהודים, ניתן לכל העדות האחרות בארץ.

אני רוצה לשאול: אילו ידענו שכאחת ממדינות העולם המצב הוא כזה שתואר כאן, איך היתה ישראל מתקוממת? הרי היינו פונים לאו"ם, לוועדה לזכויות האדם, היינו פונים לכית-הדן הבין-לאומי כהאג, היינו מקימים — וכצדק — שערוריות ושואלים איך ייתכן כדבר הזה.

אדוני היושב-ראש, איננו מדברים על כת קטנה, על קבוצה מבוטלת של אנשים תימהונים שרוצים לחיות לפי אמונה מזוהה כל שהיא. אנחנו מדברים על חלק ניכר של העם היהודי בארצות העולם, בארצות-הברית ובאירופה, על הקונסרבטיבים ועל הרפורמים, שמיליונים מהם חיים באמונתם בכל ארץ וארץ, ורק כאן איננו יכולים לעשות זאת.

האם צריך עוד לנמק? האם אתה צריך להרחיב את הדיבור על כך שהזכות האלמנטרית הזאת, שהעם היהודי במשך אלפיים שנות נלוחו לחם עליה בכל דרך, שזכות זאת נמנעת כאן מאנשים רבים מאוד שרוצים לחיות באמונתם?

אדוני היושב-ראש, אני חושב שיהיה זה לכבודה של הכנסת דווקא בימים אלה, כשמדברים על אלימות, על קיטוב, כשמדברים על הארכה של משך השררה לאנשים, אנחנו נעסוק בחיוב שקיים בענייני אמונה, על כך שכל אחד יוכל לחיות לפי אמונתו, דווקא בימים אלה, כשאנחנו מסתכלים על החברה שלנו ומוציאים בה פגמים רבים, נתקן את אחד הפגמים היסודיים ביותר: העדר שוויון בין יהודים ליהודים.

אנחנו מציעים הצעת חוק זו, הצעה פשוטה האומרת, שאין מפלים בין זרם לזרם בדת היהודית, יתר הפרטים ייקבעו בחוק.

הוספנו בהצעת החוק הוראה המשטיטה סעיפים בחוק הרבנות הראשית, אני מדויע, שאנחנו מוכנים לוותר על

— הצעת חוק היסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית —

השקפות הקהילות היהודיות ואת השקפות הרבנים בבתי-המדרש שהשר בורג חולק על דעתם. מי אמר שהפירוש של בית-המדרש לרבנים בארצות-הכרית נחות מכחינה יהודית מהשקפתו שלו?

ולאחר שהוא אומר, שהפירוש הזה אינו פירוש אותנטי, מדבר ד"ר בורג על אחרות העם. איזו אחרות יש כאן? אם החוק של מדינת ישראל מתעלם באורח רשמי מקיומן של קהילות אחרות ואומר להן: אתן לא קיימות בעיני כלל, אתן לא זכאיות לזכות כלשהי — זוהי אחרות?

אדוני שר הדתות והפנים, יש חברים בקהילות קונסרבטיביות ורפורמיות בישראל. הם משלמים מסים. חלק מהמסים האלה הולך לאספקה שירותי דת יהודיים. את שירותי הדת שלהם אין הם מקבלים. המועצות הדתיות אינן עונות על הצרכים שלהם ואינן מוכנות להשתתף במימון של פעילותם. הוזהי אחרות של עם? זוהי כפייה של זרם אחד על זרם שני.

ומה שאמר שר הפנים לגבי מעמד הרבנות הראשית, עם כל הכבוד, אינו מדויק. אין אנו מציעים בחוק הזה לבטל את מוסד הרבנות הראשית כלל. אפילו אותו סעיף שבו צומצמו סמכויות הרבנות הראשית בהתאם לסטטוס-קוו שהיה קיים לפני חוק הרבנות הראשית שנתקבל בכנסת הקודמת, אנחנו מוכנים להסירו ולוותר עליו. כדי לענות על משאלות של חברי הכנסת מסיעות שונות. אין כאן שום פגיעה — לא בכח-ההרין הרבנים ולא כמועצת הרבנות הראשית. יש כאן קביעה עקרונית כללית, שאותם זרמים, שהם הרוב ביהדות, שהם ציונים ותומכים בישראל, שיש להם נציגים אותנטיים בארץ, זוכו לשוויון בפני החוק. זה חוק למען אחרות ישראל. זה חוק למען אחרות העם היהודי. זה חוק למניעת אפליה.

ואני חוזר על שאלה שהצגתי בכנסת הקודמת: האם ייתכן הרבר, שרוב של קהילה יהודית בישראל לא יוכל למלא את תפקידיו ההלכתיים, כפי שהוא יכול למלאם בכל אחת מתפוצות הגולה? מה היינו אומרים אילו מרב קונסרבטיבי בארצות-הכרית או באנגליה או בצרפת היה נמנע על-פי חוק המדינה החילונית, שבה הוא חי, למלא את תפקידיו? הרי היינו צועקים חמס. הרי הליגה למניעת השמצה של בני-כרית היתה יוצאת חוצץ נגד אפליה כזאת. האם ייתכן הדבר, שמה שמתקיים בכל המדינות המתקונות לא יתקיים במדינה היהודית?

אין אנו דורשים הרבה בחוק זה. זהו חוק מינימום. הוא אינו קובע אפילו אותו דבר שנראה לרבים מאתנו כציפור הנפש. דהיינו, עניין המונופולין על נושא הנישואין והגירושין. הוא קובע בתוקף-יסוד עיקרון כללי ומשמאי לכנסת — לכנסת, לא לגוף אחר — את הסמכות למלא עיקרון זה בתוכן. על-ידי חקיקת חוק שיקבע את פרטי השוויון.

חברי הכנסת, איך נישא פנינו אל יהודי ארצות-הכרית, שרובם המכריע אינם שייכים לקהילות האורתודוקסיות והם עושים למען ישראל יומם ולילה בפעולות שידול בכירת ארצות-הכרית; בפעולות שכל אחד ואחד מאתנו מכיר אותן. איך נישא פנינו אליהם, אם נניח דינו נגד חוק אלמנטרי זה. שבו למען אחרות העם היהודי בתפוצותיו וכישראל? תודה.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

קריאה:

נא למנות את הקולות!

היו"ר מ' שחל:

סליחה, אדוני השר. חבר הכנסת גור מתלונן, ובצדק, על כך שלא ניתן לשמוע, בשל הדיבורים כחוך האולם.

שר הפנים י' בורג:

אני מבין שרוצים לשמוע אותי, ומשום כך אני אמשיך.

אני אמרתי: מתן גושפנקה רשמית, לפי חוק של מדינת ישראל, לכך שיש לנו שלושה זרמים כשם שיש שומרונים וקראים — אחריתו, מי ישרנו. אני חושב שזה מסוכן לאחרות העם.

אני פונה גם לחברי המערך, שבמשך עשרות בשנים היו מגיני הסטטוס-קוו. מה נשתנה כנוגע לסטטוס-קוו?

אלעזר גרנות (המערך):

וגם היתה תמורה מתאימה.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש:

שר הפנים י' בורג:

אני מבין שאלו אתה היתה מתפלל, היתה מתפלל על התמורה.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש, חברת הכנסת תמר אשל.

שר הפנים י' בורג:

זכותי וגם חובתי לקרוא לחברי המערך, שייזכרו בעשרות השנים הטובות שהם היו יחד אתנו מגיני הסטטוס-קוו.

באמריקה, למשל, אין סטטוס של הקהילות השונות הקובע שיהיו מאוחדות. יש ארגונים שונים וכל אחד חי בחברה פלורליסטית. אצלנו יש חוק אחד וחוק אחד. הרבנות באנגליה — רבנות אורתודוקסית; הרבנות בצרפת — רבנות אורתודוקסית. כך גם כל הרבנויות של אחינו הספרדים; אני אומר אחינו הספרדים כי זה הביטוי המקובל בספרות ההלכה. כל זה מבוסס על אחידות ועל השקפת עולם.

לכן אני רוצה לומר בנוסף על מה שאמרתי עד עכשיו — בקיצור היריעה ההיסטורית ובהימנעות מוויכוח תיאולוגי — שאנחנו נגיע, חס ושלום, לאנדרלמוסיה, לערוביה, יהיו, נניח, כאלה שיקבלו כאילו גט במוסד רפורמי. לפי ההלכה האשה היא עדיין אשת איש. מה התוצאה מכחינת ההגדרה של הילדים כאשר אשת איש זו חדר ילד מאיש אחר? או נניח, בקונפליקט מסביב לגטין — צד אחד ילך לרבנות הזאת וצד שני ילך לרבנות הזאת, פירוש הדבר, שהצעת חבר הכנסת וירשובסקי מבחינה אותנו להפקרות, לערוביה, לאנדרלמוסיה.

משום כך אני חושב שזוהי גאוות מדינת ישראל: זה עם אחד, זו דת אחת בלתי מחולקת. אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:

תודה, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין שייב בשם המציעים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי את דברי שר הדתות והפנים והתקשיתי להבינם. מה פירוש הדבר שהוא אומר, שיש זרם אחד שהוא הפירוש האותנטי ליהדות? זוהי דעתו. אבל דעתן של קהילות יהודיות בעולם, שהן הרוב הגדול בעולם החופשי, שונה מדעתו. המסורת הפלורליסטית שעליה הוא מדבר מחייבת אותנו לכבד גם את השקפות האנשים ואת

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש מחברי הכנסת דוד מגן ואברהם כ"ץ-עוז למנות את הקולות.

היו"ר מ' שחל:

על שולחן הכנסת? אם ניתנה הוראה שלא כדין, אבקש לאסוף אותה.

אני רוצה להשיב על השאלה. למעשה, אין בחקנון הכנסת הוראה ברורה בקשר לחלוקת חומר ולהנחתו על שולחן הכנסת. בישיבת יושבי-ראש הכנסת והסגנים ביום 11 בנובמבר 1954 נתקבלה החלטה האומרת: "אין לחלק חומר בכנסת שלא באמצעות הדואר. מזכיר הכנסת רשאי להתיר חלוקה במקרים מסוימים".

מכאן משתמע: אם כי ייתכן שהכוונה הייתה לחלוקת חומר פרטי שמופץ על-ידי גורמים שונים לחברי הכנסת, מזכיר הכנסת הוא המחליט, ואכן, היו תקדימים. היו מקרים שבהם מזכיר הכנסת החליט להניח חומר על שולחן הכנסת, בדרך כלל, כל חומר היוצא לאור על-ידי משרדי הממשלה מונח על שולחן הכנסת, אבל היה מקרה, שבו מזכיר הכנסת בכנסת הקורמת, החליט שלא להרשות להניח על שולחן הכנסת את דוח הוועדה למעמד האשה, שאף הוא יצא לאור על-ידי משרד המסלח.

מאחר שקיימת סתירה, אני רוצה לומר: חוברת זו הונחה בלא התייחסות. יש הברל בין חומר שמכריזים על הנחתו על שולחן הכנסת לבין כל חומר המונח על שולחן הכנסת על-פי חוק, חומר אחר מופץ לידיעת חברי הכנסת.

אפנה אל יושבי-ראש הכנסת ואבקש, שתהיה החלטה ברורה ואולי גם תיקון של התקנון כדי להבהיר את הסוגיה הזאת אחת ולתמיד. אני פוסק, שהנחת החומר אשר שאלת עליו הייתה בהתאם למסורת ובהתאם לתקדימים שהיו בכנסת.

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה להעביר הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 31
- בעד ההצעה שלא לכלול את הצעת החוק בסדר-היום — 44
- נמנעים — 3

ההצעה שלא לכלול הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אנוני הושב-ראש, אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז מבקש לשאול שאלה, ואני מאפשר לו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני הושב-ראש, אני מבקש לדעת, מה המעמד של הספר או של החוברת הצהובה שהונחה מטעם משרד האוצר ונציב שירות המדינה על שולחן הכנסת? האם החוברת הונחה על-פי חוק כלשהו? האם היא הונחה לצורך דיון? מה מעמדה של החוברת הזאת, ואם אין לה מעמד, מי נתן הוראה להניחה?

ט. הצעה לסדר-היום

פעולת "כך" וסכנותיה לחברה הישראלית וליחסים בין יהודים לערבים

היו"ר מ' שחל:

אני יכול לומר רק דבר אחד: אין חובה שהשר המשיב יהיה נוכח באולם, קבענו נוהל, שגם הוא איננו מעוגן בתקנון, שכעניינים מסוימים די אם ישב שר ליד שולחן הממשלה, ראש הממשלה יושב ליד שולחן הממשלה, ואני חושב שהוא מייצג את הממשלה בהחלט.

דב שילנסקי (הליכוד):

היתה פה טעות, שכחו להודיע לשר הפנים.

היו"ר מ' שחל:

אני מקבל את זה גם כלי ההסבר הזה, אין דבר שמחייב את הנוכחות של השר, הממשלה מיוצגת.

יאיר צבן (המערך):

לפיכך, לדעתי, אין מנוס מכן, שהכנסת תחוקק בדחיפות חוק אשר יאסור את פעולתה של קבוצת "כך" ויציאה אל מחוץ לחוק, לפנינו קבוצה מסוכנת מאין כמותה, אשר בהסתה שלוחת רסן ובמעשים טרוריסטיים נפשעים מסכנת את יסודות המשטר הדמוקרטי וזורעת שנאה תהומית בין יהודים לערבים בארצנו.

חברי הכנסת, מי שעובר על חומר התעמולה של קבוצת "כך" נחרד, הוא נחרד מכן, שבמדינת היהודים, עשרות שנים כלבר לאחר השואה, 48 שנים לאחר חוקי נירנברג, מתפרסם ומופץ בעברית, בשפת הקודש, חומר תועבה ומשוקץ אשר כזה, יש פנייה אל היצרים השפלים ביותר: יש עיסוק מרוכז

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום, פעולת "כך" וסכנותיה לחברה הישראלית וליחסים בין יהודים לערבים — הצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן, רשות הדיבור לחבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (המערך):

אדוני הושב-ראש, חברי הכנסת, בדחילו ורחימו אני מציע לכנסת לדון בדחיפות בצורך לחוקק חוק שעל-פיו תיאסר פעולתה של קבוצת "כך" בהנהגתו של מאיר כהנא ותוצא אל מחוץ לחוק, בדחילו ורחימו, אך כדעה צלולה ואיתנה, כי אין עוד מנוס מכן, בדחילו ורחימו, מפני שרובה החרדה ועמוקה הרתיעה מפני כל צעד החיקתי שיש בו אפילו ריח של פגיעה בחופש הביטוי ובחופש ההתאגדות, אך אין עוד מנוס מכן, כי קבוצת "כך" בראשות מאיר כהנא, על-פי כל המבחנים המקובלים כמדע המדינה ורחימו, וכמשפט הכין-לאומי, היא קבוצה פשיסטית-גזענית הן על-פי האידיאולוגיה שלה, הן על-פי התעמולה שלה והן על-פי שיטות הטרור הנקוטות בידה, לפיכך, אין מנוס, לדעתי — — —

סליחה, אדוני הושב-ראש, מי משיב על ההצעה?

היו"ר מ' שחל:

שר הפנים ישיב על ההצעה.

דב שילנסקי (הליכוד):

"אל ארד". הוא אמר כי לא יכולה להיות מידה של איפה ואיפה. אם אז פסלו את הרשימה היא בטענה שהיא עומדת בניגוד למגילת העצמאות, הטענה הזאת חפפה גם לגבי רשימת "כך". אבל הוא אמר יותר מזה, ואני מצטט את דבריו של השופט עציוני: "לא יכול להיות ספק שמה שרשימה זאת, 'כך', מציינת זה לא פחות ולא יותר" — הקשיבו, חברי הכנסת — "מאשר הנהגת חוקי נירנברג, בשינוי זה, שבמקום שבחוקים ההם היה כתוב 'ארץ' יבוא 'יהודי', ובמקום שהיה כתוב 'יהודי' — יבוא 'ערבי'".

חברי הכנסת, כ"ב בדצמבר 1965 הצביעה עצרת האו"ם וקיבלה כמעט פה אחד את אמנת האומות המאוחדות לעקירת כל גילויי האפליה הגזעית, המדינה היחידה שלא הצביעה או היתה מקסיקו, אחר כך גם היא הצטרפה לתומכים. כדאי להזכיר, זה היה ב"ב 1965. היינו התחילו ב"ב 1960. והדיונים באו"ם בשנת 1960 התחילו על רקע תלונות של גורמים פרו-יהודיים ופרו-ישראלים, נוכח גילויים של התפרצויות אנטישמיות במקומות שונים בעולם. ב"ב 1959 וב"ב 1960 העדריות האלה הונחו על שולחן האו"ם. וכמוצאה מהתלונות האלה החל ב"ב 1960 הדיון שהסתיים באמנה לעקירת כל גילויי הגזענות. אנחנו, המאבק שלנו נגד האנטישמיות, הוא המיילד של האמנה הזאת.

אני כוש במקצת בזה, שאנחנו היינו המדינה האחרונה בין המדינות הדמוקרטיות שאשרנו את האמנה הזאת. אבל אשרנו אותה, ב"ב בפברואר 1979. חברי הכנסת, האמנה הזאת מחייבת אותנו לדברים שונים. היא מחייבת אותנו על-פי סעיף 4 שלה לאסור ארגונים המעודדים ומעוררים אפליה גזעית. חתמנו על זה. מה עוד צריך לקרות כדי שנפעל?

אני מחזיק בחיקי את ספרו של מאיר כהנא, "לשכים בעיניכם", חברי הכנסת, אנחנו מכירים את תולדות הפולמוסים על החלמוד בימי הביניים, את ההתפרצויות האנטישמיות של גדולי האנטישמים בזמן החדש שניסו לטבוע אות קלון נצח במעוזו של העם היהודי, על-ידי הסתמכות על פסוקים ועל 'שברי פסוקים מהתנ"ך ומדברי תז"ל, כדי להוכיח שדת ישראל היא בעצם טיבה דת גזענית. הם יכולים היום לחנוג בקברם. קם להם תנא דמסייע גדול, מאיר כהנא... ואני מעז לומר כאן, שאין היום הרבה מסמכים אנטישמיים בעולם, שישמשו את האנטישמים בעולם. כמו הספר הזה הקובע, שעל-פי דרישתה של דת ישראל, של מורשת ישראל, של ההלכה היהודית, כך צריך לנהוג בערבים.

אני יודע שיש הטוענים: "למה לך לעסוק במאיר כהנא ובקבוצת כהנא? זו קבוצה קטנה, זו קבוצה שולית, אפילו מנקודת הראות של הדמוקרטיה" —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ככה אמרו על גאולה כהן.

יאיר צבן (המערך):

— אפילו מנקודת ראות של יחסי יהודים וערבים, יש כתובות נכבדות יותר, לא קיצוניות כל כך, אבל נכבדות יותר. מפני אני מקבל את זה, משלושה טעמים לפחות: ראשית, מפני שההיסטוריה שופעת דיגמאות עצובות, כיצד קבוצות שנחשבו בראשית דרכן לקבוצות שוליות, קיצוניות, עלובות, מצחיקות, כאשר נוצרו תנאים היסטוריים וסוציולוגיים מסוימים הן תפחו, עלו וצברו כוח והחלו לאיים על החברה שמתוכה צמחו ולפעמים מימשו את האיום הזה.

הטעם השני, הקבוצה הזאת אינה פועלת כחלל הריק, על רקע של מצב הכיבוש שסגר אותנו במעגל קסמים איתנו של

כתחום המיני: בטהרת הדם: בהילוך אימים על כל בית ישראל, שבעצם עוכדת קיומם כאן יחד של שני עמים, של יהודים וערבים. בעוכדה הזאת עצמה טמון רזע הפרענות של השחתת מידות טוטלית, של הפקרות מינית, של קיום יחסי מין רחמנא ליצלן בין יהודיה ושאני יהודי. והתיאורים הם היסטוריים, יוצרי פניקה. אני מצטט: "ערבים מסתובבים בעם היהודי וכובשים את לבן וכיסן וכבודן של הצעירות היהודיות", וכן, "הסטיית המיניות של הערבים מחוללות מקרים חמורים", ויש כאן פרט של הסטיית המיניות של הערבים. ועוד: "הייתה של ערביי ישראל הם חיי השתמטות מחובות תוך ניצול הצד החומרי של החיים והמתנה לדמוגרפיה שתשים קץ לישראל". וכנהא טוען: "ישראלים רבים מכינים זאת".

יש הסתה לחרם כלכלי. לפני כמה חודשים פנתה עיריית ירושלים ליועץ המשפטי לממשלה בבקשה לבדוק אם ניתן לתבוע את הרב כהנא — סליחה את כל הרבנים — למשפט בגין פרט של הסטיית המיניות של יהודים שלא לקנות בחנויות ערביות בירושלים העתיקה.

בכרוז, בעקבות הטבח בסברה ושתילה, אומרת קבוצת "כך": "אנחנו לא בוכים על הטבח. זאת מידה כנגד מידה, זאת נקמת השם. וכל השאר, מה שהיינו חייבים לעשות בעצמנו, נעשה על-ידי אחרים".

בספרו — ועוד אומר עליו כמה מלים — אומר כהנא: "הגנדיה ההיסטורית כמעט של הישראלים לדמוקרטיה וההתקשורת המטרופוליטאנית הערבים מהדמוקרטיה בישראל הן מדהימות. כרוז, שכלל שיחתיבו לדמוקרטיה, בה במידה הם יתקשו לשלול מן הערבי את זכותו לשים קץ בדרך דמוקרטית למדינת היהודים", "על הערבים לצאת", הוא אומר, "יש להקשות את חיייהם ולהכביד עליהם כחלק ממסע מכון לשכנועם לעזוב את הארץ".

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זאת המדיניות היום.

יאיר צבן (המערך):

ועוד אומר כהנא: "זה מה שחסר לנו, 30 בני דודים בכנסת, אנחנו נהיה אבודים, אבודים. אנחנו אומרים: לגרש, לגרש. כשלב ראשון נפסיק להם את הביטוח הלאומי, נגייס אותם לשלוש שנים לגרודי עבודה, לסלול כבישים, גם למילואים, גם לסלול כבישים; נשים עליהם פיקוח מסים קפדני. הגירוש — אחרון. נשלול מהם את זכות הבחירה לכנסת. מהסטודנטים נדרוש הצהרות אמונים. וזאת תהיה רק ההתחלה. אחר כך נגיד להם: 'קחו פיזיונים ולכו'. ואם כהנא יגיע לשלטון נאמר להם: גם את זה לא תקבלו". "אם יהיו לצדי 40% מן העם", אומר כהנא, "ייתכן שאריה חייב על-פי ההלכה לתפוס את השלטון בכוח. צריך לחשוב על זה. כשבילי המדינה היא לא ערך עליון. המדינה משרתת את העם והעם משרת את אלוהים". ומאיר כהנא הוא, כמוכן, נציגו של אלוהים עלי אדמות.

אבל אין מדובר רק במעשי הסתה. חברי הכנסת, מדובר במעשים של ממש, במעשי כריזנות, במעשי פראות ובמעשי טרור. לכן אין פלא, חברי הכנסת, שב"ב ביוני 1941 נקט חבר בית-המשפט העליון לשעבר, ד"ר משה עציוני, צעד הריג, והוא אמר שהוא עושה זאת לאחר לבטים משפטיים קשים. הוא הביא לוועדת הבחירות המרכזית של הכנסת הצעה לפסול את רשימת "כך" מלהתייצב בבחירות. ובמה נימק או ד"ר משה עציוני את הצעתו? הוא קבע או באופן חותך, שהמצע של רשימת "כך" עומד בסתירה מוחלטת למגילת העצמאות, והוא הסתמך על פסקי-הדין של בית-המשפט העליון בפרשת קבוצת

ליבוביץ. שגם הם לא נולדו בחלל הריק? — לאודי אדיב שיצא מגן-שמאל והלך לרגל למען סוריה?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה הקשר לכך? מה הקשר לזה ולדיבור על גירוש הערבים? מפקד בצה"ל אמר שהערבים הם סרטן בגוף האומה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת ביטון, חבר הכנסת ביטון, אני קורא אותך לסדר.

גאולה כהן (התחיה):

מתוך הודעות עם כל הרברים — — —

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן, מדובר בשאלה קצרה ולא בנאום.

גאולה כהן (התחיה):

זאת שאלה, אל תפריע לי.

היו"ר מ' שחל:

זאת לא שאלה, זה נאום.

גאולה כהן (התחיה):

תן לי לשאול, אל תפריע לי.

חבר הכנסת צבן, מתוך הודעות עם כל הדברים שאמרת, אני רוצה לשאול, ודרך אגב איני נוקטת לאמנות בין-לאומיות: אני יהודייה וביהודייה כל גזענות היא תועבה בעיני — — —

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

השאלה שלי אליך היא זאת: האם אתה רואה באותו קונטקסט, שחופעות כמו ליבוביץ, כמו אודי אריב, כמו אלה שמשוחחים עם אש"ף — איני יודעת אם אתה בעד שיחות אלה עם אש"ף שהיו — אחריות להן? כל העולם הרוחני הפוליטי שרואה גם בזה שיקרן, האם הוא אחראי ישירות? האם יש קשר בין שלטונה של מדינת ישראל ביהודה ובשומרון לבין החופעות האלה, שגינית אותן וכדומה?

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אני תושבת שפה הכשלת ונכשלת.

היו"ר מ' שחל:

אני מצטער מאוד על שהתפתית לחתך אפשרות, כי זאת לא היחה שאלה, זה היה נאום. כסוף השאלה אפילו השבת בעצמך על מה ששאלת, עם כל הכבוד, לא יאה לנצל שאלה שמדובר עליה כשאלה קצרה ולהפוך אותה לנאום.

חבר הכנסת יאיר צבן, זמנך חס ואני מבקש ממך לסיים כמשפט אחד.

יאיר צבן (המערך):

אני מבקש להשיב לה.

היו"ר מ' שחל:

הזמן חס, ואני מבקש משפט אחרון לסיום.

גאולה כהן (התחיה):

אני מבקשת תשובה על שאלה.

דיכוי ומרי, ועוד דיכוי ועוד מרי, וחוזר חלילה, חס וחלילה, ועל רקע הפעילות המסוכנת בשטחים, לדעתך של אנשי "גוש אמונים" ושל גורמים אחרים, כמעגל קסמים זה, כשמופיעה הפעילות של קבוצת "כך", כפי שראינו אותה בשבועות האחרונים, המשמעות הורגת הרבה מעבר לממדיה של הקבוצה. היא מקבלת, חברי הכנסת — אם נדעה ואם לא נדעה — ממד לאומי, יש לה גם השלכות בין-לאומיות. הם מהווים מאיץ מסוכן ביותר בשרשרת חבלה שכקצה שלה מונח מטען נפץ כבד שמאיים לפוצץ את תקוות השלום ואת תקוות ההבנה בין שני העמים.

והשיקול השלישי: הגרעין המרכזי בתפיסה הפשיסטית-הגזענית של כדיוני כהנא הוא גירוש הערבים. כולם מארץ-ישראל; "יוותורו כאן רק אלה שמכונים, כדברי כהנא, "לשבת פה לא כאורח אלא כמסים ועבדות", ויש לו פסוק להשמין ולשקץ את המורשה שלנו, והוא ממש"ך: "את השאר יש לגרש". יש להפוך את חייהם לבלתי נסבלים עד כדי כך שיכרחו מכאן כולם עד אחד."

חברי הכנסת: הסכנה החמורה ביותר נעוצה בעובדה, שרעיון טירוף גזעני זה הולך ומתפשט בקרב חוגים שונים כביכור הישראלי, יש מי שקובע כי מאיר כהנא הוא האמין והישר מכל אנשי "ארץ-ישראל השלמה". הוא זה שמוליך את העמדות שלהם למסקנה העקבית הנגזרת מהצירוף של שני עיקרי אמונה של הממשלה הזאת — מדינת ישראל כמדינה יהודית וארץ-ישראל השלמה כמדינת ישראל.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת גאולה כהן רוצה לשאול אותך שאלה, אם אתה מוכן.

יאיר צבן (המערך):

אגמור קודם לכן.

מעבר לוויכוח האידיאולוגי והפוליטי העמוק המפריד בינינו — ואני פונה פה לכל חברי הכנסת — בין אנשי "ארץ-ישראל השלמה" לאלה שתותרים לפשרה טריטוריאלית, אני אומר בכל גילוי הלב: אני חושב שיש כאן אתגר לכולם, מיוחד במינו. ואני אומר לחברי הקואליציה: אתם עומדים כאן, לדעתך, במבחן עם הדעה הזאת שלכם. שאני מתנגד לה כל כולי, של חזון ארץ-ישראל השלמה שיוגשם כנחת כפייה על עם אחר, של החזון של מדינת יהודית, אם רוצים לחנך את העם הזה, שהפחרו איננו בגירוש הערבים מהארץ, מוכרחים לקבוע נורמה ציבורית, לאומית: כשם שאמרנו שכל דיבור שטנה של ערבים על גירוש יהודים מארץ-ישראל הוא מוקצה מחמת מיאוס וכל מעשה שמוכוון להגשים את רעיון הטירוף הזה ייענה על-ידינו ככוח של התגוננות, כך גם כל דיבור על גירוש ערבים מארץ-ישראל יהיה דיבור שהוא בכחינת תועבה, בכחינת שיקרן. בכחינת מה שאינו ראוי לבוא בקהל ישראל, וכדי למסמך נורמה לאומית כזאת, כדי לקבע אותה, כדי שיהיה ברור שהדיבור הזה הוא דיבור פסול, צריך לקבוע זאת בחוק.

היו"ר מ' שחל:

כבקשה, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אני מזדהה עם כל מה שאמרת על כהנא. אני רואה כרום הציטטות שהבאת, אולי ככולן, דברי תועבה, אבל כשאתה באת לעשות גזירה שווה, כשיצאת מתחומי של כהנא ועברת לחיבור הרקע הכללי, שזה לא נולד בחלל הריק, אני רוצה לשאול אותך: האם אתה רואה את עצמך אחראי לדברים שאמר

יאיר צבן (המערך):

נתת לחברת הכנסת להציג את השאלה בנושא שלה, ואני מבקש לאפשר לי לענות בכמה משפטים על השאלה ולסיים בכמה משפטים. בתוך דקות ספורות ביותר, חוץ שתי דקות או שלוש דקות, אני גומר את הדברים שלי.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת גאולה כהן בקיצור נמרץ: את לא הקשבת לדברים שלי, אני מצטער מאוד, כי נמנעתי הפעם, ככוונה תחילה, מלדון בשאלות שאת העליית.

גאולה כהן (התחיה):

יאיר צבן (המערך):

סלח לי מאוד, את לא שמעת, אומר לך את המשפט שאמרתי ולא אוסיף עוד.

גאולה כהן (התחיה):

אשמח לשמוע.

יאיר צבן (המערך):

אמרתי שהטיעון שזוהי קבוצה קיוונית לא תופס. בטיעון השני שאליו את מתכוונת אמרתי, שפעולה של קבוצה קטנה כזאת, כאשר היא מתנהלת ברקע מסוים, היא מקבלת ממד התורג הרבה מעבר לגודל הקבוצה. זו היתה טענתי. אני לא נכנס עכשיו לכל הסוגיה שאת העליית. מדוע? מפני שידעתי — אני אומר בכל הכנות ובכל הרצינות — שלא יהיה לנו רוב להעביר את זה, אני חושב שכנפשו הדבר, ואני פונה בכל הכנות לחברי הקואליציה, שנקבע נורמה ציבורית לאומית חינוכית, שהדיבור על גירוש ערבים מהארץ כפתרון לסכסוך וכפתרון לאופיה של מדינת ישראל הוא דיבור מוקצה מחמת מיאוס במדינת ישראל. אני שואל שוב בסיום דברי: מה עוד צריך לקרות בארץ הזאת כדי שנחליט לעשות כאן מעשה של ממש?

היו"ר מ' שחל:

סגן השר שילנסקי ישיב על ההצעה לסדר-היום.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר הפנים יוסף כורג אמור היה לענות על ההצעה לסדר-היום אך קרתה אי-הבנה.

שמעתי את הדברים, אוכל אולי לומר רק זאת. תורת ישראל על רגל אחת היא "אהבת לרעה כמוך". המדרש אומר כי זאת תורת האדם, משמע כל אדם, זוהי בעצם מורשת ישראל.

מגילת העצמאות חוזרת ומדגישה את השוויון של בני האדם, שנבראו בצלם אנוש, והו המאור הגדול שמלווה את עם ישראל ואת ממשלת ישראל.

אני מציע להעביר את הנושא שהועלה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לטם דיון יסודי ומעמיק יותר.

היו"ר מ' שחל:

אני שואל את המציע, חבר הכנסת צבן: האם אתה מסכים להצעה של סגן השר?

יאיר צבן (המערך):

אני מבקש מנציג הממשלה שיסכים שיהיה דיון כמליאה, כשל הערך החינוכי של דיון כזה, שיאפשר לחברים מכל קבוצות הבית להביע את דעתם בנושא זה.

היו"ר מ' שחל:

משמע שאתה מתנגד.

שלמה הלל (המערך):

אם יחליטו להעביר את הנושא לוועדה, אני מציע להעביר אותו לוועדת החוץ והביטחון.

יאיר צבן (המערך):

לא.

שלמה הלל (המערך):

אומר מדוע. יש צורך לשמוע בוועדה איזה מידע יש למוסדות שונים שהם יכולים לדרוש אותו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה.

היו"ר מ' שחל:

זה ברור, אין צורך להציע זאת.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:

אין התנגדות מיוחדת לדיון כמליאה, אבל, על מנת להיות ענייני ומעשי יותר, יש לדון בנושא בוועדה ולא כמליאה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת צבן, אתה מסכים או שאינך מסכים להעברת הנושא לוועדה?

יאיר צבן (המערך):

אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:

לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת צבן לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

אלעזר גרנות (המערך):

שני המציעים מסכימים שהנושא יועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' שחל:

לאחר שחבר הכנסת הלל העלה הצעה להעביר את הנושא לוועדה אחרת, חובתי היא להעביר זאת לוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

הכנסת תחליטה פה אחר להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

י. הצעה לסדר-היום

מאבקם של צעירי "מוסררה" לשיקום שכונתם ולפתרון בעיית השיכון במקום

היו"ר מ' שחל:

אנו עובדים להצעה לסדר-היום בעניין מאבקם של צעירי "מוסררה" לשיקום שכונתם ולפתרון בעיית השיכון במקום.

את ההצעה יעלה חבר הכנסת שטייטוב כשם של חברי הכנסת דב זקין, יאיר צבן ונפתלי פור.

השר, אינני רוצה עכשיו להיכנס לוויכוח הפוליטי אם צריך לבנות מעבר לקו הירוק או לא. אם צריך להתחלל מעבר לקו הירוק או לא. יש לנו ממשלה שרוצה את עיקר משימתה בהתנחלות מעבר לקו הירוק. נוצרים תנאים מרחיקים לכת לכל מי שרוצה לעזוב את השכונה ולקבל שיכון מעבר לקו הירוק, ואין כל תנאים סבירים לכל מי שרוצה לחיות חיים אנושיים בשכונתו. נגד זה, לדעתי, קמו תושבי השכונה השורשיים ואחם כל מוסררה הצעירה.

בשנים האחרונות החל תהליך של גיוון השכונה. אין כמעט ילדים בבתי-הספר; הכיתות מתרוקנות. אין חיי תרבות בשכונה, והדבר פוגע כדירי השכונה השורשיים. המבוססים, הרוצים לחיות בשכונתם. איני אומר שבמסגרת פרויקט השכונות לא נעשו דברים טובים. נעשו דברים טובים: הוקם שם מרכז יפה ומסודר. אבל, את הבעיה המרכזית, 90 משפחות בלא דיור, לא ניגשו לפתור. הסיבה, אין כסף, האם זה מוצדק שכל המשאבים לבניית שיכונים מושקעים מעבר לקו הירוק, ואין כסף לשקם שכונה שהתחייבתם לשקם אותה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת שם-טוב, מותר לשאול שאלה?

ויקטור שם-טוב (המערך):

בהחלט, דצוי אפילו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

האם ראת את הפעולות שנעשו שם בתחום הכינוי? את השיפוצים בבתיים? זה שיקום פיס' שאין כמעט דוגמתו במקומות אחרים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה מדבר מתוך ידע? אתה היית שם? השיפון היחיד שנעשה הוא בניית מקלטים ובניית שני גנים מסכיב לאותם מקלטים. דבר לא נעשה בשכונת "מוסררה". פרט לבית אחד שניקו אותו על-ידי חול, ואז הפכה האבן להיות מכריקה. חוץ מזה לא נעשה דבר בשכונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה הדבר היחיד שעשו אהמול כלילה במתחרת, והיום בבוקר —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת צירלי ביטון, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

ויקטור שם-טוב (המערך):

וכי מתאר לעצמו חבר הכנסת ויינשטיין שאני אקבל על עצמי להעלות את הנושא מעל כמה זו כלי ללמוד את העובדות כפי שהן? הלאו שנינו תושבי ירושלים ותיקים. אני מכיר כל בית ב"מוסררה", ולכן לא אומר שלא נעשה שם דבר. להיפך, אמרתי שמאז 1948 נבנו כמה יחידות דיור, שופצו כמה בתיים, משפחות לא מעטות ב"מוסררה" גרות בתנאים טובים. אבל, במשך הזמן נוצרו בעיות קשות ביותר, וההתייבותם לפתור אותן כפרויקטים חדשים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הנה יש כבר ויכוח, חבר הכנסת צירלי ביטון אומר "בית אחד", וחבר הכנסת ויקטור שם-טוב אומר — — —

ויקטור שם-טוב (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשכונת "מוסררה", שכונה ירושלמית אופיינית מאוד הנמצאת במרכז העיר. קמה התארגנות של זוגות צעירים, שקוראת לעצמה "התארגנות מתחלי מוסררה". אינני מדבר בשם המשפחות האלה; לא הוסמכתי לכך; הם מוסמכים לדבר בעצמם על עצמם; מעשיהם מדברים עליהם. קיבלתי על עצמי לתאר מצב כפי שראו אותו עיני ולהציג בעיה כפני הכנסת.

עשר משפחות התגוררו כמה שבועות במרתפי המקלט של השכונה, לצערי הרב. כמשך שבועות אלה איש ממשדד השיכון לא מצא לנחוץ לבקר אצל המשפחות האלה. אומנם, ידוע לי שסגן השר היה בשכונה, אבל הוא לא ביקר במקלט.

שכה וייס (המערך):

כנראה, הוא לא שמע אזעקה.

ויקטור שם-טוב (המערך):

ביקרתי שם שלוש פעמים ונפגשתי עם האנשים. משפחות שלמות, הורים, ילדים, תינוקות בני כמה חודשים. מתגוררים במקלט. כימי השלג, כימי החורף שעברו עלינו, בתנאים ממש מועזים, שאלתי את עצמי: מה הביא משפחות אלה אל מקלט שכונתם? יורשה לי, אדוני היושב-ראש, לומר כמה מלים על השכונה עצמה.

שכונת "מוסררה" היתה עד שנת 1948 שכונה של האריסטוקרטיה הערבית, של הבורגנות הערבית. התגוררו בה כ-1,000 נפש. אחרי 1948, בשנים 1949, 1950, באותה ירושלים הפצועה, בלא מים, בלא חשמל ובלא תעשייה, עם מאמץ גדול לאכלס אותה ולהביא אליה יהודים, הוכנסו לאותה שכונה, שהתגוררו בה כ-1,000 נפש בלבד עד מלחמת השחרור, כ-8,000 יהודים. היו אלה בחלקן משפחות מהעלייה הכולגית, שהגיעו ב-1949, עוד כאשר רעמו התותחים בעיר; ובחלקם הגדול עולים מצפון-אפריקה, בעיקר ממרוקו.

במשך השנים נעשה מאמץ גדול לדלל את השכונה. נבנו שיכונים מסביב בשביל אותם דירים. בשנת 1979 חיו ב"מוסררה" 3,000 נפש. האוכלוסייה השורשית של השכונה הזאת, היו בה בית-ספר יפה, מועדון שכונתי, מרפאה טובה של קופת-חולים, מעון ילדים של נעמ"ת ומועדון נוער. היו שם ב-1979 כ-620 בתי-אב, שלמענם היו רק כ-530 יחידות דיור. פירושו של דבר, של-90 משפחות לא היה פתרון דיור. כדי לתאן את התמונה במדויק אני רוצה לומר, שגם מתוך 530 יחידות הדיור הקיימות, כ-100 היו תת-תנאים של דיור, דירות רטובות שיש לשפץ אותן ולשקם אותן. נבנו עד אז בשכונה כ-200 דירות שיכון והן אוכלסו על-ידי תושבי השכונה.

אדוני סגן השר, משנת 1979 עובדו תוכניות לפתרון בעיית השיכון של השכונה הזאת, באמצעות פרויקט השיכון, בשנת 1980 פורסם ספר יוצא מן הכלל על-ידי הנהלת פרויקט השיכון: "שיכון שכונת מוסררה", ובו התחייבויות לבניית כמה שיכונים. היתה כוונה שבמשך שנתיים ימצאו הפתרונות. יפה. זה היה בשנת 1980. הכול כתוב בספר. בשנת 1981 אותה הנהלה של פרויקט שיכון השכונות פרסמה תוכנית שנייה. אני מציע לך להציג בכתבי החוברות, הדברים ממש דומים, כאילו העתיקו את החוברת הראשונה, היתה שההתחייבויות לא מומשו, הבטיחו ב"1981, שב-1982 הכול יסתדר על הצד הטוב ביותר. גם ב-1982 העניין לא התחיל להסתדר.

במקום בניו השכונה ושיקומה, כפי שהתושבים רוצים. התווה תהליך של פינוי השכונה מתושביה. האמן לי אדוני

שתדע, אדוני סגן השר, שהעניין של "מוסררה" אינו נוגע רק ל"מוסררה". הוא נוגע לבעיות בשיכוני קטמון; הוא נוגע לבעיות בקריית-מנחם, ואם לא חישבו לפתרון הכעיה כפי שהתחייבם, תגבר התסיסה ולא יהיה אפשר לבלום אותה.

אינני יודע. הייתי מיעין לסגן השר שניהג כרוחב לב — אם מותר לי להגדיר זאת כך — ולא יסיר את הנושא הזה מסדר-יומה של הכנסת. כי מסדר-יומה של "מוסררה" אי-אפשר להסיר את הבעיה. כדאי שנדון בה ונחפש יחד אפשרות ליצור התקדמות בשכונות המצוקה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. נשמע את תשובתו של סגן שר הבינוי והשיכון.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומנם, חבר הכנסת ויקטור שמיטוב מעיד על עצמו שהוא הכין היטב את שיעורי הבית והוא התעדכן בנתונים, אבל, לדאבוני הרב, חבר הכנסת שמיטוב, הנתונים כדובם הגדול, לא זו בלבד שאינם מעודכנים אלא הם אפילו מטעים, ובהמשך דברי אתיחס לזה, כמובן, ואעמיד אותך על טעותך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ספר לנו — — —

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

בשבועות האחרונים נוצר הרושם, כאילו שכונת "מוסררה" סובלת ממצוקה קשה מאוד, כאילו כל תושבי שכונת "מוסררה" נאלצים למחות על כישלון, יש אכזבה גדולה, אין הישגים.

ויקטור שמיטוב (המערך):

לא אמרתי "כל תושבי מוסררה". דייק בדברך.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

לדאבוני הרב, חבר הכנסת שמיטוב — ואינני מדבר על תוכן נאומך המתון, בצירוף המחמאות שהואלת לחלוק לתוכנית שיקום השכונות — נהגתם בשבועות האחרונים בחוסר אחריות, התסתם אחדים מתושבי שכונת "מוסררה", ועלייך כך, לא זו בלבד שהקשיחם עלינו את הטיפול בשכונה אלא אף גרמתם נזק לתושביה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה הטיפול הנכון, לזרוק את האנשים מהשכונה? זה הפתרון שלכם?

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה רשאי לקרוא קריאת ביניים, אבל לא ייתכן לנהוג כך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל מה זאת אומרת — — —

היו"ר מ' שחל:

כלי צעקות, חבר הכנסת צירלי ביטון, אני מצטער. איזה סגנון זה? אתה רשאי לקרוא קריאת ביניים, אבל אינך רשאי לצעוק.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו קריאת ביניים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אין לך מושג על מה אתה מדבר, חבר הכנסת ביטון. אתה חזק מלדבר בשם תושבי שכונת "מוסררה".

ויקטור שמיטוב (המערך):

לא, זה לא יכול להיות כך. אני מצטער.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת ויינשטיין, אינך מנהל עכשיו ויכוח עם חבר הכנסת צירלי ביטון.

ויקטור שמיטוב (המערך):

אתן את המספרים.

יעקב גיל (המערך):

אתה כאמת מאושר מהמצב בשכונת "מוסררה"?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא מדברים כאן על אושר. מדברים על מה שנעשה.

ויקטור שמיטוב (המערך):

אני מומין את חבר הכנסת ויינשטיין שיבקר בשכונה, ייפגש עם המשפחות, יערוך סיור ונשוחח אחר כך. על כל פנים, אני קובע עובדה, שעל-פי המסמכים שבידי, הובטחו ב-1974, חזרו והבטיחו ב-1980, חזרו והבטיחו ב-1981, שייבנו 60 יחידות דיור כשביל אותן 90 משפחות, שידוע שהן זקוקות לדור. אני קובע שההבטחה הזאת לא קימה. הובטח בפרויקט — הכול כחוב בספר — שישופצו 86 דירות, לפי המספרים שיש בידי, שופצו עד היום כ-20 דירות ולא 86 דירות.

יש תוכנית הנוגעת למה שנקרא: "הכנת דירות יג". חברת "פרוזות" קונה דירות, משפצת אותן ומעבירה אותן לזוגות צעירים. אני קובע שגם בתוכנית הדירות "יג" לא היה מעט שום התקדמות, והא ראייה, חבר הכנסת ויינשטיין: יש משפחות שאין להן מקום לגור, והן מתגוררות אצל ההורים, וראיתי משפחה שבה הבעל מתגורר אצל הוריו ואשתו מתגוררת אצל הוריה והילדים מחולקים בין שתי המשפחות. נוצר מצב, אדוני סגן השר, של אי-אמון עמוק בקרב חלק מתושבי השכונה כשל ההתפתחות הזאת שאני מתאר אותה, האמן לי שהיא מדויקת.

אין ועדת היגוי בשכונה. יש אווירה של תסכול, של התמרמרות, של אי-אמון עד ליאוש. אני יודע שאולי סגן השר יאמר: "אדוני, הרי בחקופתכם נוצרו הבעיות של העוני", אינני אומר שכתקופתנו נעשה כל מה שצריך היה לעשות, אם כי תיארחי במקצת אין הבענו מ-2,000 תושבים ב-1944 ל-3,000 תושבים ב-1974. אני רוצה להפנות את תשומת לבך של הכנסת גם לעובדה, שתושבי "מוסררה" של היום, הנאבקים על שיכון, הם התושבים שעמדו עד 1967 מול תותחי הלגיון בתנאים הקשים ביותר. כותם של הילדים שלהם, הזוגות הצעירים, לומר עכשיו: אנו רוצים לחיות בשכונה הזאת ליד הורינו.

אני אומר יותר מזה: אם רוצים לפנות את תושבי "מוסררה" ולהקצות את החלקות של אדמה יקרה במרכז של ירושלים למיליונרים, כדי שאלה יבנו לעצמם וילות אל מול החומה היפה של העיר העתיקה ואל מול הרי-הצופים, אינני חושב שיש צדק בזה, שבעלי הממון יגיעו ל"מוסררה" האחרת, ואלה שחיים שם 30 שנה יהיו צריכים להתפנות ולעבור למקום אחר.

אני יודע, אדוני סגן השר, שהשבוע — כך מסרו לי הזוגות הצעירים עצמם, לא בדקתי את זה — הציעו לזוגות הצעירים מטעם משרד השיכון הטבות מרחיקות לכת. אם זה נכון, אני מברך על כך; אם כי נשאלת השאלה, למה צריך היה לחכות להתחלות מסוג זה כדי לבוא אליהם ולהציע להם הסדרים, אם זה נכון שהצעתם להם הטבות, זה באמת טוב ואתם ראויים לברכה: מאוחר, אבל מוטב מאוחר מלעולם לא. רק רציתי

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אין לך מושג. כשם שאין לך מושג בנושאים אחרים, גם בנושא "מוסררה" אין לך מושג ואינך יודע מה אתה סת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בסדר. מתי היית בחיים שלך ב"מוסררה"? אתה אומר לי, שלי אין מושג ב"מוסררה"? לך יש ספרים, תיקים. קרא בספרים ויהיה לך מושג. אתה החכם והגאון.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני מציע לך לצאת לשטח. אני לא החכם והגאון. אבל, לך אין מושג מה קורה בשכונת "מוסררה".

היור"ר מ' שחל:

חבר הכנסת ביטון, אני מבקש, הפסק את הצעקות האלה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

לכן אני רוצה, חבר הכנסת שם-טוב, לנצל את ההזדמנות הזאת, גם כדי למחות על מה שעשתה קבוצה קטנה מאוד של חברי הכנסת ממפלגתך בשבועות האחרונים, כעיקר מאנשי "שלום עכשיו". הם ביקרו בתוך השכונה, לא טרחו להיפגש עם נציגי המשרד שלנו עלימנת לבדוק על מה ולמה שוכחות פחות מתריסר משפחות בתוך מקלט שנבנה מכספי משרד הביטחון. זה לא הדבר היחיד שנעשה שם כפי שטענו אחרים, לא טרחו לבוא ולברוק, כמה אנשי הקיבוצים באזור, חברי הכנסת והמתנדבים, יכולים לעזור. בכלל, בתוך המקלט שבתו יותר אנשים שבאו מחוץ לשכונה משוכחים תושבי השכונה. איש מכס לא טרח ולא ניסה לבוא ולברוק במה אתם יכולים לסייע כדי לפתור בעיות חינוכיות-חברתיות בשכונת "מוסררה". תחת זאת העדפתם לבחור מטרה אחרת — להביא לידי הגברת התסיסה, שלא לצורך.

יעקב גיל (המערך):

אתה לא היית שם, איך אתה יודע?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני רוצה לקרוא את הצעתו של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, כפי שהוא ניסח אותה היום לקראת הדיון. הוא מסביר: "הצעירים מוחים על מערכת הלחצים המופעלת עליהם על-ידי גורמים רשמיים במגמה לגרום לעויבתם את השכונה ולא לצמצם ללכת להתנחלויות ביישובים בגדה".

ויקטור שם-טוב (המערך):

אמרתי זאת היום?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת שם-טוב, והו מסמך שאתם חתומים עליו. הגשמתם אותו ליושבי-ראש הכנסת כדברי הסבר והנמקה להצעה לסדר-היום.

ויקטור שם-טוב (המערך):

מסמך — כן.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

המצוקה בשכונת "מוסררה" לא נולדה היום, אני שואל: האם המצוקה בשכונת "מוסררה" ב-1983 היא המצוקה שהייתה ב-1977? בכלל, חבר הכנסת אבא אבן, שהואיל לבקר את השוכחים בתוך המקלט, פחות מתריסר זוגות, וכן חברי הכנסת ויקטור שם-טוב, יאיר צבן ואחרים, הרי אתם חלשתם על כל אותם משאבים עד 1977, מה העלתם כל אותן שנים כדי להקל את מצוקת תושבי שכונת "מוסררה"?

אני מרשה לעצמי כהחלט לפנות-היום ולשאל את תושבי "מוסררה", אם חל שיפור או שלא חל שיפור במצוקה. לא רק היחסית אלא גם האבסולוטית, במצבם של תושבי שכונת "מוסררה".

שלמה הלל (המערך):

מאחר ששאלת אותם: ככסף הזה הובאו מיליון וחצי עולים אם לא יותר מזה; ואילו בתקופה שלכם העולים לא באים, יש רק יורדים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת הלל, אני שומע עכשיו נימוק חדש באשר להקמתן של המעברות ושל שכונת המצוקה — בשל העולים. זה עוול נוסף שאחז גורם לעולים החדשים במדינת ישראל. אתה נותן היום לגיטימציה לדבריהם של כל אלה הצועקים שהעולים הובאו על חשבון השכבות החלשות במדינת ישראל וכי יש להפסיק את הסיוע לעולים החדשים.

שלמה הלל (המערך):

לא, שאלת מה עשו בכסף. אמרתי לך, שבכסף הזה הביאו את העולים וקלטו אותם. ואצלכם אין עלייה, יש רק ירידה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת שלמה הלל, העולים החדשים לא באו על חשבון שכונת המצוקה. מדינת ישראל צריכה להתמודד עם אתגרים רבים, בכלל זה גם עולים חדשים. כאשר אתה בא ומסביר — — —

שלמה הלל (המערך):

איזה עולים חדשים?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

זו ההצדקה לחוסר הפעולה שלכם בשכונות המצוקה? — העלייה? זה מה שיש לך לומר?

נאוה ארד (המערך):

אחם בשלטון שש שנים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

בשבועות האחרונים עמדו אותם — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבקש לשאול שאלה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

מאחר שאחז מתכוון לסייע לי — בבקשה.

שלמה הלל (המערך):

תן לו סיוע. הוא זקוק לסיוע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת הלל, אתה דיברת ואני מבקש לשאול: מאחר שאנחנו צריכים להישען בדיון זה בכנסת על עובדות ונכונות, כותב לי יושבי-ראש ועד השכונה, אליהו אילון, הנוכח כאן בציע ונבחר בכחירות אישיות חשאיות, את הדברים האלה: "אני שומע כאן דברים לא נכונים — — —"

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

"אני שומע כאן דברים לא נכונים. שופצו והורחבו 140 דירות. היום עובדים על שני בלוקים. יש ועדת היגוי בשכונה, נבחר ועד. כתקצוב 1983 כונים 18 דירות לזוגות צעירים." יושבי-ראש ועד, שנבחר בכחירות דמוקרטיות, שנמע כאן מפי נציגי האופוזיציה. עובדות לא נכונות.

לזוגות צעירים אחרים מוצעים פתרונות דיוור בהתאם לזכותם במסלולים השונים, כמו דיוור בשכירות סוציאלית וסיוע מוגבר לרכישת דירה.

נוסף על כך, אנחנו בוחרים גם אפשרות של בנייה חדשה בשטחים המציעים הפנויים בשכונה, וכן הוספת דירות על גנות הבניינים בתוך שכונת "מוסררה". באותם בניינים שבהם לא מומשו עדיין כל זכויות הבנייה.

חברי הכנסת צריכים לדעת אחת ולתמיד, גם נוכח הפרסומים הרבים באמצעי התקשורת, וגם עקב הדגשתו של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, שאין לנו שום כוונה להוציא את תושבי שכונת "מוסררה" מתוך השכונה. להיפך, אנחנו מעוניינים למצוא מקסימום של פתרונות דיוור לתושבי שכונת "מוסררה" בתוך השכונה. לרוב תושבי שכונת "מוסררה" נמצאו עד כה פתרונות דיוור בתוך השכונה, להוציא אולי יחידים אשר רכשו דירות מחוץ לשכונה על-פי רצונם. אנו לא עודדנו שום משפחה לצאת ולהתגורר מחוץ לשכונה. נקטנו צעדים מריקיים לכת, שהיו כרוכים גם בהוצאות כספיות גבוהות מאוד, כדי להבטיח את שמירת מלאי הדירות לתושבי השכונה עצמה.

עם זה, אינני יכול להתחייב היום מעל דוכן הכנסת, כי נצליח לפתור תמיד את כל הבעיות של הזוגות הצעירים בתוך שכונת "מוסררה". אין שכונה — גם לא רחביה וגם לא צפון-האביב — שבשלב מסוים אינה מגיעה לרוויה, ושכונת "מוסררה" גם היא תגיע בשלב מסוים לרוויה. ולכן, גם לא נוכל להתחייב שכל הזוגות הצעירים ב"מוסררה" ימשיכו להתגורר בתוך השכונה.

יש לזכור, ששטחים גדולים בתוך שכונת "מוסררה" מיועדים לשימור על-פי תוכנית מתאר, כאשר הדגש הוא בצבינה הארכיטקטונית — בנייה נמוכה, אבן מסותחת עם גג רעפים. גם לא צריך להתעלם מהמיקום הגיאוגרפי של שכונת "מוסררה", בתפר שבין העיר החדשה לעיר העתיקה. אין בתוך שכונת "מוסררה" די קרקעות זמינות לבנייה חדשה ולפיתוח. לכן, אולי זו הסיבה שגובר והולך יוקר הדיוור בתוך השכונה. כי גדל הביקוש למגורים בתוך השכונה.

אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, כאן אולי נעוצים המהפכה הגדולה והמפנה שחל בחיי שכונת "מוסררה". תושבי "מוסררה" אינם רוצים לעזוב את השכונה. להיפך, הם מתעקשים ומבקשים להישאר בה. השכונה הפכה להיות אטרקטיבית. זה תהליך שלא היה קיים מעולם. כי תמיד ביקשו לנטוש את השכונה ולהתגורר בחוצה לה. כיום, תושביהם מבקשים להישאר בה. וזו הסיבה שחבר הכנסת ויקטור שם-טוב נודע: מדוע אננו מאפשרים לתושבים להישאר בתוך השכונה? כפי שאמרתי לכם, אנחנו מציעים פתרונות די והותר כדי להבטיח את הניצול המקסימלי האפשרי של שטחי הבנייה ושל הדירות כדי שתושבים יישארו בתוך "מוסררה" ולא יעזבו אותה. אבל, זו הוכחה שאכן חל מפנה. כאשר השכונה הפכה להיות אטרקטיבית. זה סימן שאיכות החיים השתפרה ורמת החיים בתוך השכונה עלתה. ולכן פרויקט שיקום השכונות מוכיח בכך את הצלחתו. זו תוצאה ישירה של העבודה הגדולה שהושקעה.

תהליך דומה, חבר הכנסת שם-טוב, עובר גם על יתר שכונות השיקום במדינת ישראל. מאז ההגירה במרבית שכונות השיקום נעשה חיובי יותר ויותר. במרבית השכונות הביקוש למגורים בתוכן גובר והולך. העובדה נבלמה; אין

צריך ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה שאתה אומר אינו נכון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שופצו 140 דירות. אני הייתי שם.

עקב גיל (המערך):

אני מציע שהכנסת תקים ועדת חקירה ותבדוק את הדברים.

היורד מ' שחל:

חברי הכנסת, סדר-היום לא יסתיים בשעה א בערב גם בלי קריאתה הכיניו שלכם. אני מבקש שיהיה סדר ולא נפתח בוויכוחים נוספים. סגן השר עונה ואני מבקש מהכול שלא הפריע.

יאיר צבן (המערך):

יש להעביר את הנושא לוועדה, והיא תבדוק.

סגן שר הבינו והשיכון מ' קצב:

התכוונתי ממילא לתקן, וההערה של חבר הכנסת ויינשטיין איננה חדשה בשבילי.

חבר הכנסת שם-טוב צייר בצבעים קודרים את מצבם של הילדים ושל התינוקות במשך שבועות בתוך המקלט. אני שואל אותך, חבל הכנסת שם-טוב: מדוע עודדתם אותם להמשיך ולשבת בימי החורף הקשים בתוך המקלט? מדוע לא טרחתם לבוא ולשאול אותנו האם יש לנו פתרונות דיוור עבורם?

יש לי בשבילך עוד ידיעה שאולי תפתיע אותך: המקלט נקי, איש לא שוכח בו. אתמול החליטו אותם פחות מתריסר הזוגות ששבתו במקלט לפנות אותו ולשוב לבתיהם. משרד הבינו והשיכון לא נתן שום פתרון ייחודי יוצא מן הכלל כדי לפתור את בעיית השוכנים, הבעיה נפתרה על-פי הנהלים הקיימים והקריטריונים המקובלים, כפי שצריך היה להיות. השכיחה לא הועילה במאומה. אני חושב — שוב — שגרמתם להתססה מיותרת.

מתברר — מוכן שעוד לפני הפינוי — שאחדים מהשוכנים אינם כלל תושבי השכונה. אחדים מהם לא פנו כלל ולא ביקשו סיוע של המשרד לפתרון בעיית הדיוור שלהם, ובעיותיהם של השוכנים, תושבי השכונה, נפתרו. על-פי הנתונים הרשומים במשרד שלנו מאז חודש ינואר אשתקד, עד כה נרשמו וביקשו סיוע 49 זוגות צעירים בלבד. 14 מהם כבר מימשו את פתרונות הדיוור שהצענו להם. ל-9 מהם אושרו דירות כחנאי שכירות סוציאלית. ל-15 מהם אושר סיוע לרכישת דירה, ולחלקם — אף סיוע מוגבר.

לא מחוסר אנחנו מכינים פרויקט ייחודי, חסר תקדים, של בנייה עצמית בתוככי שכונת "מוסררה". אנו מציעים תוכנית זו של בנייה עצמית ל-24 זוגות צעירים. משרדנו מקצה את הקרקע לקבוצה מאורגנת, מסייע בתכנון, בייעוץ משפטי, בוידואל עבודות הבנייה, וכל זאת, כמובן, בנוסף על כספי הסיוע שהמשרד מעמיד לכל זכאי וזכאי. פתרון ייחודי זה, חבר הכנסת שם-טוב, יוזיל את עלות הבנייה בתוך שכונת "מוסררה" בכ-25%. גם עיריית ירושלים תקל בחשלומי האגרות למיניהן וגם מינהל מקרקעי ישראל יסייע באמצעות הקלות שונות. כאמור, קבוצה של א זוגות צעירים כבר נענתה לפרויקט הייחודי הזה וגם הפקידה דמי הרשמה ראשוניים. אנחנו מצפים שהיו 24 זוגות כאלה. כל קבוצה תבנה בית משותף. הצלחתה של תוכנית ייחודית זאת מותנית במידת הנכונות של הזוגות הצעירים עצמם להתמיד, כאשר מרבית כספי הסיוע יינתנו על-ידי משרדנו.

בשטחי יהודה ושומרון. אבל מה פשר ההשוואה הזאת בין תקציבים שמושקעים בהתחליות לתקציבים שמושקעים בשיקום השכונות? האם חבר הכנסת שמיטוב שאל מדוע אנחנו רוכשים מטוס קרב ואיננו משקיעים את הכספים הללו בשיקום השכונות? גם חבר הכנסת שלמה הלל ניסה להראות שבמשך 30 לא שוקמו שכונות חיצוניים בשל העלייה הגדולה שהגיעה למדינת ישראל.

שלמה הלל (המערך):

סלה ל'. אתה מסלף את הדברים. שאלת, מה עשינו עם הכסף, ואמרתי, שעם הכסף הזה קלטנו עלייה גדולה. אל תסלף את הדברים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

בכספים האלה לא קלטתם עלייה. באותם כספים יכולתם בהחלט לעסוק בשיקום שכונות העוני.

שלמה הלל (המערך):

אנחנו רואים מה אתם עושים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת ויקטור שמיטוב, האם יש כאן פחות מ-100 חברי הכנסת שמתנגדים להתחליות? ודאי שהתשובה שלילית. 100 חברי הכנסת בקירוב תומכים בהתחליות. היוזיכות בינינו הוא אולי על השאלה, איפה להקים את ההתחליות. אולי אתה מתנגד להתחליות בעיקרון. אבל כ-100 חברי הכנסת, כ-90% מהציבור במדינת ישראל תומכים בהקמת ההתחליות. אולי מתעורר ויכוח בין המערך לבין הליכוד בשאלת מיקומן של ההתחליות. אבל שאלת ההתחליות עצמה אינה עומדת על הפרק.

אני רוצה לומר לך בגילוי לב, כל חושב של שכונת שיקום שיחליט עלי-פי רצונו החופשי להתחל בשטח כלשהו מעבר לקו הירוק, אני אראה בזאת תעודת בגרות; אני אקבל את זה בכרעה ואשבח אותו על ההחלטה הזאת. משום שבכך, הוא יוכיח שהסטיגמה שכולנו יודקנו בו אינה קיימת עוד. אני גם חושב, שיש קשר חיובי וישיר בין הקמת ההתחליות לבין שכונות השיקום. אני חושב שהיישובים מהווים עורך חזק מאוד, אסטרטגי בעיקרו, גם ליישובים כעפולה וככית'שאן, ואפילו כראש-העין וכקרית.

זה בהחלט מקנה ביטחון לתושבים בשכונות השיקום. ובכלל, אפשר לחשוב שאנחנו מדברים על השקעות ראויה בשטחי יהודה ושומרון. הרי אנחנו פותרים שם בעיות דור; אנחנו נותנים פתרונות דור לתושבים במדינת ישראל שהולכים לבנות את בתיהם בשטחי יהודה ושומרון. ועל כך, ודאי שלא צריכה להתעורר צעקה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה ייגמר, כמו בימים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

ולא רק בשיקום הפיסי עסקנו. חבר הכנסת ויקטור שמיטוב, בשכונת "מוסררה" מתבצעת גם פעילות בחומי החינוך, הרווחה והבריאות. עבור כ-115 ילדים מפעילים תוכניות חינוכיות מיוחדות שנועדו להעלות את רמת המוכנות שלהם לכית'הספר, בליווי פעולות חינוכיות מקבילות להורי אותם תלמידים. תלמידים רבים מהשכונה לומדים בבתי-ספר אינטגרטיביים. לכן, הוקצו משאבים לצמצום הפער הלימודי בין ילדי השכונות לילדים כשכונות מבוססות בתוך ירושלים. כמו כן, הוקמו מרכזי למידה שיסייעו לתלמידים בשעות אתר-הצהריים. מכספי שיקום השכונות מופעלים מעדוני נוער

דירות פנוריות בתוך שכונות השיקום, ותושבים מבקשים לבוא ולגור בתוכן.

החברות המשכנות, "פרזות" ו"עמידר", הביאו להרחבתן של 140 יחידות דירת בשכונת "מוסררה" שרוכז כבעלות פרטית, גם באמצעות תוכנית שיקום השכונות. נרכשו 17 יחידות "גרי", ולא כפי שסיפר חבר הכנסת ויקטור שמיטוב, כ-240 יחידות דור נעשו שיפוצים חיצוניים וכ-170 יחידות דור נעשו שיפוצים פנימיים. כוצעו עבודות פיתוח ותשתית מתקדמות ביותר, פותחו גנים ציבוריים ומדרחוב אשר שינו אתרים אחרים בתוך השכונה לכלי הכר. הוכשרו 17 דירות מעבר, המשמשות לשתייה ומניית של משפחות אשר דירתיהן נמצאות בשיפוץ נהב. במסגרת זו מוחזרו עד כה, בניגוד למה שמסרת בכנסת, חבר הכנסת ויקטור שמיטוב, כ-85 יחידות דור, העלות למחזור של כל יחידת דור היא גבוהה ביותר. ומתקרבת אפילו למחירה של בנייה חדשה, וזה נועד להכטיח שתושבים בשכונת "מוסררה" ימשיכו להתגורר בתוכה. זה נועד להזים את ההאשמה שאנחנו מציעים להם כביכול פתרונות דור מחוץ לשכונה. אנחנו מוכנים לעמוד בהוצאה הכספית הגבוהה הכרוכה במחזור כל יחידת דור, כדי להעניק את מירב פתרונות הדור לתושבים בשכונות.

חברי הכנסת אינם יודעים תמיד מה משמעותו של המושג, מחזור דירות בתוך שכונת "מוסררה", ואולי אין לו את רזע במדינת ישראל כולה. מחזור דירות בבתים נטושים הוא תהליך מורכב ומסוכן של תכנון, תיאום וביצוע. יש לזכור כי מדובר בכניינים עם חללים רכים המחולקים בצורה לא הגיונית בתוך הבניין, ועם שטחים רבים בלתי מנוצלים. חדרי השירותים והמטבחים משותפים לכמה משפחות. מדובר במבנים הסובלים מליקויים קשים של תשתית פגומה, בעיות רטיבות, תחזוקה ירודה, הונחה של גינות ושל חצרות ועוד. מחזור הדירות הללו ושיפוצן יעניקו לכל הייזרים נתאי דור טובים יותר, דירות מרווחות יותר, שיפוצים סניטריים, התקנת מטבחים ושירותים נפרדים לכל דירה, בניגוד למצב שהיה קיים עד כה. יש טיפול מיוחד בקשישים; ניתן פתרון לבעיות רטיבות והוספו חדרים. אולם, חבר הכנסת שמיטוב, הדבר מחייב פינני המשפחות לדירות מעבר באופן זמני, ולשם כך האחמנו 17 דירות מרווחות. עד כה הצלחנו לשכנע 85 משפחות ומחזורנו את דירותיהן. החזרנו את המשפחות לדירות הממוחזרות והמרווחות יותר, לשביעות רצונן. לא רק הפינוי עצמו הוא תהליך קשה ומסוכן ומחייב רכישה אמון של משפחות חשדניות, שאיבדו את האמון בממסד במשך 30 שנה. כיום הצלחנו ועוררנו בהן את האמון בממסד, וכעת אנחנו מציעים להן לעזוב למשך זמן מוגבל את דירותיהם כדי להרחיב ולשפץ אותן. מלבד קושי זה יש עדיין קשיים רבים נוספים: על התכנון להיעשות במשורה והשפחה בהסכמת כל הייזרים השותפים לחלוקה מחדש של שטח הדירות; המשאומתן עם כל משפחה ומשפחה בנפרד הוא מתמשך ומייגע; יש לבצע את השיפוצים ואת המחזור, ולבסוף, להחזיר את המשפחות לדירותיהן המרווחות יותר והמשופרות.

נותרו עוד כ-100 משפחות המתגוררות בבתים נטושים, אשר דירותיהן נמצאות בתהליכים מורכבים של תכנון, שיפוץ ומחזור.

חבר הכנסת שמיטוב התקומם, מדוע אנו מפנים אותם להתיישבות מעבר לקו הירוק. ובכן, אין לנו מדיניות שנועדה לכוון את תושבי שכונת "מוסררה" לקבוע את משכנם מעבר לקו הירוק, אינני רוצה לחזור ולהדגיש את החשיבות הביטחונית והלאומית של ההתחליות ושל הקמת היישובים

הצפיפות גבוהות מאוד. שלא בצדק, רבים רואים בתוכנית שיקום השכונות כתובת לכל בעיות המצוקה בישראל. טעויות אכלוס, חבר הכנסת שם-טוב, ומדיניות שיכון בלתי נכונה בשנות החמישים, השישים והשבעים, נותנות את אותותיהן במרבית השכונות ובכללן גם ב"מוסררה". אבל, החושבים במרבית שכונות השיקום יצאו מאדישותם, יזמים ותורמים גם מכספם לשיפורן של איכות חייהם ושל רמת חייהם. הוטבו תנאי דיור לאפלי משפחות ברחבי הארץ; הורחבו ואוחדו דירות, שופצו 25,000 יחידות דיור.

השכונות המשתקמות הפכו לאטרקטיביות, נכלמה העזיבה וגובר הביקוש למגורים בתוכן. יזמים וקבלנים מוכנים בניגוד לעבר, לבנות במסגרת שיקום השכונות בלא סיוע ממשלתי. פעילות רבת משמעות וחשיבות מתבצעת בתחומי החינוך, הכריאות והרווחה. הנוחה תשתית בסיסית לטיפול בגיל הרך ובקשישים.

אלעזר גרנות (המערך):

הודה לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב שנתן לך הזדמנות לדבר.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת גרנות — אכן אני מודה לך — תושבי שכונות השיקום הם העדים לעשייה הגדולה ולמפנה שחל בחייהם, לשמחתם — — —

הי"ר מ' שחל:

האם אתה מציע להעביר את ההצעה לוועדה או להוריד אותה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני בטוח שיושבי-ראש הישיבה יתחין בסבלנות עוד דקות ספורות.

הי"ר מ' שחל:

לא, סליחה, התקנון קובע, שאם אתה מציע להעביר את ההצעה לוועדה, ניתן לך זמן זה, ואם אתה מציע שלא לקבל אותה — פרק זמן זה, לכן, אתה צריך לומר לי, אם אני שואל אותך.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני מודה ליושבי-ראש, אני מתכוון לבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש לי הצעה אחרת.

הי"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וילנר רשום להצעה אחרת, לא אתה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אומנם יכולים נציגי מפ"ם להכריז, כי תוכנית שיקום השכונות נכשלה, אבל, כפי שאמרתי 600,000 נפש, תושבי שכונות השיקום, הם העדים לעשייה הגדולה, אתם יכולים לצאת ולהפגין נגד הריטיכות בעיר-גנים, אנחנו משקיעים כעת 50 מיליון שקל לטיפול בליקויי בנייה משנות השישים והשבעים, אשר נצרו בתקופת השלטון שלכם, יש בעיות רטיבות קשות ותדירות מים, אנחנו נאלצים להתמודד עם בעיות הרטיבות הקשות ומקווים שעד החורף הבא נפתור את הבעיות הללו של המשפחות המתגוררות בשכונות השיקום בירושלים.

ב"מוסררה", מכספי שיקום השכונות הוקם מרכז קהילתי, הופעלו תוכניות בתחום הכריאות, יש לימודים קדם-אקדמיים למכוננים, יש תוכניות לטיפול אישי כ-250 קשישים, לעומת 50 — 60 אנשים שהיו בטיפול בתחילת הפרויקט, יש הכשרה מקצועית לחסרי מקצוע, יש עוד עשרות רבות של תוכניות עבור תושבי שכונת "מוסררה".

עד כה הושקעו בשיקום שכונת "מוסררה" למעלה מ-200 מיליון שקל, 35 מיליון שקל הוקדשו לשיקום החברתי, 93 מיליון שקל לתשתית ושיפוצים ו-62 מיליון שקל להרחבת של דירות ולאיחודי דירות.

בשכונה מתגוררים כ-3,000 נפש שהם כ-650 משפחות. המפורות בין מכנים נטושים, ישנים, לבין בתי-קומות, ההוצאה הכספית הממוצעת ב"מוסררה" היא הגבוהה בארץ, ובשנה התקציבית הקרובה אנחנו מתכוונים להשקיע סכום גדול פי שניים מכל שכונה אחרת הכלולה במסגרת שיקום השכונות בכל רחבי הארץ. בחשבון זה מובאים מחזורן של 100 דירות נוספות והרחבת 100 יחידות דיור נוספות.

יש אומנם כאלה שאינם שבעי רצון, לגבי חלק מהם אי-שביעות הרצון נובעת גם מהתססה של גורמים פוליטיים. אך בדרך כלל ניכרת שביעות-רצון, גם ועד השכונה, כפי שחבר הכנסת ויינשטיין העיד מתוך פתח שהוא קיבל מיושבי-ראש ועד השכונה, נבחר רק לאחרונה באורח דמוקרטי, והוא מקובל על מרבית התושבים, אם לא על כולם, והוא איננו שותף לאותן צעקות שהושמעו מקרב אותם שובתים יחידים בתוך המקלט כעידודם של חברי הכנסת ממפ"ם. גם הם עדים לשינוי הגדול שחל בתוך "מוסררה".

ואומנם, כשיתוף עם ועד השכונה אושרה השבוע תוכנית הפעולה לשיקום שכונת "מוסררה" במשך השנה הקרובה, ושוכ, חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, בניגוד למה שמסרת לחברי הכנסת, נציג השכונה הוא חבר ועדת ההיגוי, השבוע ישבה ועדת ההיגוי ואישרה את תוכניות השיקום לשכונת "מוסררה".

יאיר צבן (המערך):

מתי ישבה הוועדה כפעם הקודמת לפני ישיבתה השבוע?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני לא משתתף בכל ישיבות ועדות ההיגוי, אבל כנראה, חבר הכנסת שם-טוב, הטעו אותך והשתמשו בך ככלי להטעות גם את חברי הכנסת.

אני מבקש גם, אדוני היושבי-ראש, מעל כמת הכנסת לגנות במלוא התרופות את סממאות הנאצה כליווי צלבי הקרס שצוירו מעל קירות המכנים בתוכני שכונת "מוסררה", זו פגיעה בכל תושבי השכונה, ואני משוכנע שכל תושבי השכונה מתקוממים ומצטרפים לגינוי הזה ומוקיעים את המעשה ואת אותם יחידים אשר כתבו את הכתובות המזעזעות והמרושעות.

מובן שתוכנית שיקום השכונות הנרחבת בירושלים לא מתבצעת רק בשכונת "מוסררה" אלא בחמש שכונות נוספות. חברי הכנסת, אין לשכוח מדובר בפרויקט נרחב וקשה ביותר שמחייב חיאות ושיתוף פעולה עם גורמים רבים מדי, בכלל זה מצויים ארבעה משרדי ממשלה, הסוכנות היהודית, רשויות מקומיות, ועדי השכונות, הקהילות היהודיות, כל זה מקשה, כמובן, על פעילותנו. מדובר בשכונות שבהן מרוכזות כל עוצמות הפעולה של מדינת ישראל — בתחומי הדיור, החינוך, הכריאות והרווחה; מדובר במשק שמצוי בקשיים כלכליים ומנסה להתמודד עם האינפלציה הגבוהה עליידי צמצום ההוצאה הציבורית.

להיות שסגן השר ביקר, אבל אני לא ידעתי על כך. ככל אופן, כששאלתי אותם לפני פחות משבוע. אמרו לי שהוא לא ביקר.

שכונת "מוסררה" היא השכונה שנולדתי בה. כמעט יום יום אני נמצא בשכונה זאת, ואני יודע מה קורה שם. סגן השר קצב אמר שיש שיפוצים ואיחוד דירות. אמרת, שעשיתם בשכונה. נכון, עשיתם, אבל לא למען דיירי השכונה. שיפצו וחברו דירות, זה נכון, אבל, מי גר בדירות האלה? נמצא-שם מוסד שנקרא "יד לקשיש", מי נהנה ממוסד זה? אנשים משכונות אחרות לגמרי, אולי יש ביניהם קשיש אחד או שני קשישים משכונת "מוסררה", אבל רוב רובם של האנשים באים משכונות אחרות. עכשיו שיפצו עוד מקום: איחרו עוד כמה דירות. מה עושים במקום הזה? הביאו לשם אנשים עם שיתוק מוחין. עוד מוסד בתוך השכונה. עוד איחוד של דירות, ועוד שיפוצ, אבל למי נעשה השיפוץ הזה? השיפוץ הזה לא נעשה לטובת דיירי השכונה.

לטובת דיירי השכונה, אני בא ופונה אליכם. בבעיה הזאת שני הצדדים שוחפים, גם האופוזיציה וגם הקואליציה. כי אתם התחלתם עם הרצון הזה לפרק לגמרי את שכונת "מין-משה" ואחר כך את "ממילא", ועכשיו ממשיך הליכוד גם בשכונת "מוסררה", כי המטרה היא לפרק את שלוש השכונות האלה, שהיו על קו החומה. איך אמר חבר הכנסת שם-טוב? — להביא לשם מיליונרים שיגורו מול חומות העיר העתיקה. ואם לא כן הדבר, איך תסביר שב-4 או 5 השנים האחרונות חוסלו כל בתי-הספר בשכונת "מוסררה"? אין שום בתי-ספר בשכונת "מוסררה". חיסלתם את כולם, ואת התלמידים אתם שולחים ללמוד במקומות רחוקים.

חבר הכנסת ויינשטיין דיבר על אליהו אילוז. את מי מייצג אליהו אילוז, המקבל משכורת מהמפלגה הליברלית? הוא לא מייצג איש בשכונת "מוסררה". הוא בוודאי לא נבחר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
הוא נבחר בבחירות חשאיות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אולי בבחירות חשאיות במרתפי הליכוד.

בני שליטא (הליכוד):
הבחירות שלנו-דמוקרטיות יותר משלך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בשכונת "מוסררה" יש מאבק קשה בעיריית ירושלים על בחירת ועד שייצג את השכונה. עיריית ירושלים לא נותנת. עם אנשי הליכוד הפעילים בשכונה לא נותנים שייבחר ועד שייצג נאמנה ובצורה אותנטית את האנשים בשכונה. אתם לא נותנים זאת, אבל, אתם קובעים שאליהו אילוז מייצג את הוועד, והוועד הזה נבחר בבחירות חשאיות. רק הגד לי איפה היו הבחירות האלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
פעמיים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
לחבר הכנסת צירלי ביטון יש ויכוח בשכונה עם מרציאנו, לא אתנו.

יאיר צבן (המערך):
בי-1977 אמרתם שלא תישאר שום שכונת עוני בישראל. גמרתם שכונה אחת?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
בשכונות השיקום בירושלים הושקעו עד כה 290 מיליון שקל לשיקום החברתי, 470 מיליון שקל לשיקום פיסי, לשיפוצים, לפיתוח ולהרחבות דירות. במסגרת זו-הורחבו, שופצו ואוחדו 2,600 יחידות דיור.

מתכצעת פעולה גדולה ורבת היקף. האתגר החשוב לכולנו הוא להירתם להצלחת התוכנית הגדולה ולסייע לה מעבר למחיצות הבין-מפלגתיות. המאמצים הגדולים מניבים תוצאות. יש עדיין משימות רבות וקשות, אך הכול חשים שאכן חל מפנה.

על רקע כל האמור ואל מול העשייה הגדולה, אין הצדקה ואין עילה לדיון כמליאת הכנסת או בוועדה מוועדותיה. מגמת המציעים היתה ליבוי יצרים מוזיק, והם שכחו כנראה את ימי המחנק, המרירות וההפגנות הסוערות בתקופת שלטונם.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:
הצעה אחת לחבר הכנסת ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה, זה נושא כאוב, נושא מצער. עומד סגן שר, לא מכיר את העובדות, מעולם — לפחות על-פי דברי אותה קבוצה שישבת במקלט — הוא לא בא לבקר אותם. אני גדלתי בשכונה, אני מכיר את השכונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אבל אתה לא מייצג אותה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מייצג אותה... אין לי ויכוח לגבי הייצוג, אתה מייצג אותה. אני מכיר את השכונה, אני יודע את האנשים. מכיר את הבתים, מכיר את הדירות, אתה רוצה לומר משהו, אמור, אני רוצה לשמוע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
סגן השר ביקר.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת ויינשטיין, אני מבקש ממך, יש גבול. לא ייתכן שנדון שעה וחצי בהצעה אחת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אבל העובדות — — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת ויינשטיין — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבל העובדות — — —

היו"ר מ' שחל:

אתה תשכנע אותו?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת ויינשטיין, אתה אומר שסגן השר ביקר לפני שבוע בשכונה? אני מצטער מאוד, לא ידעתי על כך. יכול

הי"ר מ' שחל:

יש לפנינו שתי הצעות. אני מעמיד אותן להצבעה.

ה צ ב ע ה

- כעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון
בוועדת העבודה והרווחה — 36
כעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 40
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נחקלה.

הי"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני שואל את חבר הכנסת ויקטור שמיטוב אם הוא מסכים שהנושא יועבר לוועדה.

ויקטור שמיטוב (המערך):
כן.

יא. הצעה לסדר-היום המאבק להצלת יהדות אתיופיה

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה יודע שעכשיו זה לא נכון. כל זה הוא הסתה נגד המשטר החדש.

דרור זיגרמן (הליכוד):

חבר הכנסת וילנר, רציתי לומר משהו טוב על אתיופיה, אבל לאתר דברך — לא אומר.

כני שליטא (הליכוד):

חבר הכנסת וילנר, אתה מעוניין רק כמשטר החדש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כשהיה שם משטר של ימי הביניים, הוא לא עניין אתכם.

דרור זיגרמן (הליכוד):

הממסד היהודי, הסוכנות, הציוני, ממשלת ישראל, טענו שאין לפעול בפומביות. הם טענו, שכל פעולה פומבית חביא לכך, שמצבם של היהודים יוחמר. טענו, שממשלת אתיופיה אטומה בפני השפעה מערבית. עובדות אלה היו נכונות והגיוניות ולכן, ככאב, עצרתי לא אחת את הסטודנטים מלפעול, לעתים ככעס עצור, בעיקר כאשר נציגים של ממשלת ישראל, של הסוכנות היהודית, פנו לסנטורים בארצות-הכרית וביקשו מהם להימנע מפעילות פומבית ולהימנע מעזרה בכך לסטודנטים היהודים. היום חקופה זו היא מאחורינו.

כאשר, לפי הודעת סוכנות "רויטר", הכריזה ממשלת אתיופיה, שכל ישראלי יכול לבקר באתיופיה, החלטתי לצאת ולראות כמו עיני אם ההודעה היא נכונה. לצאת ולנסות לחדש את הפעילות, לתת מנוף להגברת הפעילות הזאת.

יצאתי לא כלי חששות. היה חשש בלב, בעיקר כשעליתי כרומא על המטוס של חברת התעופה האתיופית שלקח אותי לאדיס-אבבה. החששות לא היו אישיים, אלא היתה הרגשת האחריות כחבר הכנסת והחשש ממקרה שייסבך את מדינת ישראל, אבל, החששות האלה פנו כעבור שש שעות טיסה כשנחתנו באדיס-אבבה.

התקבלנו באהדה. יותר מזה: הדרוכן הישראלי פתח את השערים. עברנו, בלא כל כעיות, את המס, את ביקורת הדרוכנים, והורשינו. עליידי שלטונות אתיופיה, לבקר, כפי שהם אמרו לנו, את אתיוני היהודים. זה היה הביטוי שלהם.

כשהגענו לאזור גונדר, האזור שבו נמצא הריכוז הגדול ביותר של יהודים — לפי הערכה יש היום כ-20,000 יהודים באתיופיה — הותר לנו לבקר בכל כפר ובכל מקום. הוצמדו

הי"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הכא בסדר-היום. הצעה לסדר-היום בנושא: המאבק להצלת יהדות אתיופיה — של חבר הכנסת דרור זיגרמן.

דרור זיגרמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני כחודשיים הופסק נאומי מעל דוכן זה. בדיון על נושא העם היהודי, כאשר נגעתי בעניין יהדות אתיופיה. טען אז היושב-ראש, סגן יושב-ראש הכנסת חבר הכנסת מאיר כהן-אביב, שאין אפשרות להעלות נושא זה מעל דוכן הכנסת עקב הפרובלמטיות שבו והרגישות שלו. אני שמח שהיום, כעבור חודשיים, אפשר לעמוד בכנסת ישראל ולשאת קריאה חופשית ופומבית לשלטונות אתיופיה: "שלח את עמי", ולקרוא ליהדות אתיופיה לעלות לארץ-ישראל.

אין ספק שבחודשיים אלה חל מפנה גם בעמדות של ממשלת ישראל ומפנה מסוים גם בעמדות של שלטונות אתיופיה, ויש לגצל זאת.

לפני כחודש ימים נסעתי עם קבוצה של מנהיגי סטודנטים יהודים וביקרתי כמשך כעשרה ימים באתיופיה. אדוני היושב-ראש, לא אשכח את הרגע שבו צעיר יהודי, זכריה שמו, פנה אלי בכפר וולוקה ואמר לי: "דרור, קח אותי לירושלים". זה היה רגע שלא אשכח אותו כל ימי חיי. בעיניים דומעות בא אלי אותו כחור, נפת במקצועו, ואמר לי את המשפט הזה. ברגע זה התחלתי אולי להבין, מה פירוש המשפט שאנחנו חוזרים עליו, כמליצה בדרך כלל, שמדינת ישראל אחראית לגורל העם היהודי. הכנתי, מה היא האחריות הגדולה, והתרגשתי.

זה כשש שנים אני עוסק בנושאים הקרובים ליהדות אתיופיה. בתוקף חפקדי כראש החטיבה לסטודנטים בהסתדרות הציונית, שמעתי על הנושא ועסקתי בו, לאחר שארגוני הסטודנטים היהודים (World Union of the Jewish Students "Network", ארגון הגג של הסטודנטים בארצות-הברית, עסקו בנושא הזה. במשך שנים הם קראו לממשלת ישראל ולעם היהודי לפתוח במאבק פומבי שיקרא לשלטונות אתיופיה לאפשר ליהודים לצאת ממנה ולבוא לישראל. לבי היה נקרע בין הרגש לבין ההגיון. הרגש אמר לי כי יש לתמוך בסטודנטים הם הביאו עובדות על רדיפות ועל עינויים של יהדות אתיופיה. הם הביאו עובדות המלמדות שיש צורך להפגין ולפנות לשלטונות להוציא את היהודים. הממסד הסוכנותי, הממשלתי — — —

הכלכלי הקשה מאוד. הם אמרו את הדברים האלה. הם דחו כל עורה, מלבד זו שתסייע להם לכבד לירושלים.

כפי שראינו, הם היו ממש על סף הייאוש. אין ספק, האפשרות לכקר אותם, שנוצרה לאחרונה, והפתח שנפתח, שיביא אולי לעלייתם ארצה, מכיא שמחה גדולה ותקווה גדולה באתיופיה.

בעבר, לצער, בשל חוסר תיאום, אולי גם בשל חוסר מידע, עוכבה האפשרות לפתוח במאבק פומבי. אני חושב שהמאבק הפומבי יכול היה להיפתח שנה מוקדם יותר. אבל כיום, יש אפשרות חדשה, עם הקמת המועצה הציבורית למען יהדות אתיופיה. עם התלטת הממשלה שהשר מרכזי בן-גוריון יטפל אישית בנושא הזה נפתח פתח להציל את יהודי אתיופיה.

מה הן המסקנות שלנו מהסיור באתיופיה? אני חושב שעלינו לפתוח במאבק פומבי כשהססמה היא: לאפשר ליהודי אתיופיה לעלות לישראל — לא דבר אחר. אני חושב, שעלינו לפנות היום לארגונים יהודיים, לממשלות ידירותיות, שישקיעו הכול באתיופיה, שיפנו כל תיירות לאתיופיה, כדי שיפתח משאומתן שיאפשר ליהודי אתיופיה לעזוב את אותה. אני חושב, שעל הארגונים היהודיים לבדוק שוב את האפשרות לפעול באתיופיה, בעיקר ארגון "אורט". שמעתי מחבר הכנסת הרצוג, שיש אפשרות שארגון "אורט" יחזור לפעול שוב באתיופיה. אני תומך מאוד באפשרות הזאת. יהודי אתיופיה מעוניינים, ככך, נדמה לי, איננו בטוח בכך, שגם שלטונות אתיופיה מעוניינים בכך. הפקידות הבכירה שעמה התראינו מתנגעת ל"אורט".

לדעתי, על ממשלת ישראל גם לבדוק את האפשרות לפעול באתיופיה לפחות במישור החקלאי והכלכלי. אם אנו עושים זאת בזאיר, אין סיבה שלא ננסה לעשות זאת באתיופיה. לדעתי, ואינני רוצה להרחיב את הדברים, האפשרות קיימת. אני חושב שנוצרה הזדמנות חד-פעמית לכך, ועלינו לנצל הזדמנות זו.

אני רוצה להדגיש, כדי שלא יבינוני שלא כהלכה, למרות אי-התיאום בין משרדי הממשלה ואולי למרות קהות החושים שהייתה במשך שנה, שכן אפשר היה לפתוח בפעילות זו מוקדם יותר, נעשתה פעילות חשובה מאוד, לא פומבית, על-ידי ממשלת ישראל; פעילות שאי-אפשר לדבר עליה. אינני יודע במדויק מה נעשה; אבל, מהמעט שאני יודע אני יכול לומר, שצדק נטיא המדינה כאשר אמר, שכאשר הדברים יובאו לפרסום יהיו אלה דפים מפוארים בדפי האומה, ודבר זה נעשה על-ידי ממשלה זו, ובמאמץ מיוחד, של ראש הממשלה מנחם בגין. אני חושב שיש להמשיך בפעילות חשובה זו.

אני רוצה לקרוא בפניכם מכתב, אשר נמסר לנו על-ידי אחד הרבנים הראשיים בקהילת יהודי אתיופיה, והמכתב הזה אומר אולי הכול. הוא אומר מה רוצים יהודי אתיופיה. המכתב הזה הועבר אלינו והם ביקשו לפרסם אותו ולהביא אותו לעם היהודי ולמוסדות ממשלת ישראל. המכתב הזה נכתב בתוכה, וזו לשונו:

ב"ה, חמישה נרות בתוכה תשמ"ג

לכבוד אחינו היהודים ברחבי העולם.

אנו מבקשים ומתחננים אתכם מאוד מאוד. את הושיטו את עזרתכם למענו להציל אותנו, את אחיכם היהודים, אשר אנו נמצאים בשעת צרה ובסכנה גדולה בחבש. שחינו רומה כמשל זה: הדג היוצא מן המים מה יהיה אחריתו? הנה, אסרו את חוקי

לנו אנשי ביטחון. הוצמד, לנו קומיסר שאחראי על האזור שבו נמצאים יהודי אתיופיה, הוא עצמו ממוצא יהודי, ויצאנו לביקור ככפרים.

הדבר קשה, אולי צריך להיות משורר או סופר כדי לתאר את ההתרגשות ואת הרגעים שעברו עלינו כמקום. זה דבר שקשה להסביר אותו — לראות באזור נידח, בהרי אפריקה הרחוקים, יהודים אשר מדברים אליך עברית, אחים שמדברים ואומרים: "אנחנו רוצים לעלות לישראל"; בתי-כנסת שבהם נמצאים ספרי תורה, שבהם יהודים עומדים בסכנה ומתפללים. בלי ספק היו אלה רגעים שקשה לתאר אותם.

כיום אין בתי-ספר יהודיים באתיופיה, מאז הפסיק "אורט" לפעול בה. רשת "אורט" עשתה באתיופיה פעילות חשובה מאוד. רבים מאוד מתנגעים כיום לפעילות של "אורט" באתיופיה, בכללם לא-יהודים, אבל כמובן — גם היהודים. אם כיום, חלק מיהודי אתיופיה מדברים עברית, הצעירים שבהם, המורים, הרי זו תוצאה של פעילות "אורט".

כשנכנסנו לבתי-הספר, שבבעבר ניהלה אותם רשת "אורט" וכיום — שלטונות אתיופיה, הייתה לנו התרגשות עצומה לראות ילדים קטנים שיכולים לכתוב "אבא", "אמא" ואת האותיות בעברית. הרגשנו אז את הקרבה.

אני, כידוע לכם, אינני יהודי דתי, אבל באתיופיה, בתי-הכנסת אמר הרבה. זו הייתה התרגשות גדולה לכל חברי המשלחת. התפללנו אותם, דיברנו אותם, שמענו על בעיותיהם הקשות. מצבה של יהדות אתיופיה קשה. המצב של כל האוכלוסייה באתיופיה הוא קשה. יש רעב באתיופיה, אף שהמדינה היא בעלת פוטנציאל חקלאי גדול מאוד. הפוטנציאל הזה אינו מנוצל. יש עוני נורא באתיופיה. אבל יהודי אתיופיה סובלים סבל כפול. הם סובלים — אמרתי זאת ואני חוזר — מאנטישמיות, אנטישמיות, כאשר מונעים מהם — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה פשוט לא נכון. כמשטר הזה יש אנטישמיות?

דרור זיגרמן (הליכוד):

מונעים מהם לדבר ולכתוב בשפה העברית וללמוד עברית. מונעים מהם להתפלל בחופשיות. מונעים מהם לייסד בתי-כנסת. מונעים מהם ללמוד בשפה העברית.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

דרור זיגרמן (הליכוד):

זו אנטישמיות, כי הרחוק האחרות פועלות בחופשיות. אין לכך הגדרה אחרת, אלא אנטישמיות.

היהודי נרדף, כי כאשר הוא מנסה לעזוב את אתיופיה — הוא מנסה לעזוב אותה ממניעים לאומיים והוא רוצה להגיע לירושלים. זה ההבדל בינו לבין אתיופי אחר — הוא מושם במעצר, ורבים הושמו בעבר במעצר.

כאשר הגענו לשם, שמחנו להיווכח שאין שום יהודי במעצר. שמחנו להיווכח שיש התחלה של פתיחת בתי-כנסת, אבל, היהודים רוצים לעלות לישראל. זו השאיפה המרכזית שלהם, ולא דבר אחר.

כאשר הצענו, חלק מחברי המשלחת, לעזור להם במשלוח של ספרי תורה, כעזרה כלכלית — הם סירבו. הם אמרו: "הדבר היחיד שאתם יכולים לעשות למענו הוא להעלות אותנו למדינת ישראל. להביא אותנו לירושלים". למרות מצבם

באתיפיה. קבוצת יהודים, נציגי ארגונים בין-לאומיים, חבקר אף היא בסוף חודש זה או בתחילת חודש אפריל באתיפיה. הידיעות המצטברות מביקורים אלה לעת עתה מצביעות על עובדות אלו: במסגרת הלימודים בבתי-הספר הורארכו שנות הלימוד מארבע לשמונה שנים. אך הוראת השפה העברית עדיין אסורה. בתי-כנסת נפתחו לתפילה, אך חסרים תשמישי קדושה וספרי תפילה. קהילת בית ישראל תיהנה השנה ממצות לחג הפסח.

כאשר לזכויות האזרחיות, הותוויו חלק מהארמנות שנלקחו מהיהודים בעבר. כמו כן, ביטחונם ושלומם מובטח כיום יותר מבעבר. יש גם הגנה עצמית באישור השלטון. היהודים, כחלק מהאוכלוסייה הכללית, שומעים הטפות על המרקסיות. בניסיון לנתקם מיהדותם ומעברם. כך שפנסת ההיטמעות עדיין קיימת.

עם זאת, ממשלת ישראל, בהעריכה את הצעדים האחרונים החיוביים של ממשלת אתיפיה לעודד ביקורי תירות, לעתים אף ביקורים אצל אחינו בני ישראל, מצפה שיוענק חופש יציאה לכל יהודי החפץ בכך. אלה שיישארו ייהנו מחופש דת ומאספקה של תשמישי קדושה ושל ספרי לימוד בשפה העברית.

עמדתה של מדינת ישראל היא, ששעריה פתוחים לרווחה בפני אחינו בני ישראל, וממשלת ישראל עושה כול שביכולתה כדי לקרב את גאולתם, ולא אכנס לפרטים.

הממשלה תקבל בהערכה רבה התפתחות של גישה חדשה, אשר יחדש את היחסים עתיקי היומין והמסורתיים של העם האתיפי עם מדינת ישראל ועם העם היהודי.

חבר הכנסת זייגרמן הזכיר את חבר הכנסת הרצוג בקשר לאפשרות של חידוש הפעילות של "אורט" באתיפיה. אין דבר ברור בכיוון זה, אבל נתפלל כולנו ש"אורט" יחדש את הפעילות החיובית ביותר שעשה באתיפיה.

כבוד היושב-ראש, אני מציע, אם המציע מסכים לכך, להעביר את הנושא לדיון בוועדת העלייה והקליטה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת זייגרמן, אני מכין שאתה מסכים לכך. הצעה אחת לחבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מזמן לא הועלתה מעל כמת הכנסת הצעה כה מתגרה, כה בלתי נכונה וכה לא שקולה. אם נשווה את דבריו של חבר הכנסת זייגרמן עם דבריו של נציג הממשלה, כי אז נבין שאף לפי דבריו של נציג הממשלה לא היה מקום להעלות את הנושא לדיון כלל.

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת וילנר, האם שנינו שמענו אותה הצעה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רואה סתירה גדולה בין הדברים של חבר הכנסת זייגרמן — — —

אורה נמיר (המערך):

דיברת על דבריו של חבר הכנסת זייגרמן. גם אני שמעתי אותם. לא שמעתי בהם שום דבר מתגרה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני חושב, שעצם ההגדרה שבאתיפיה יש אנטישמיות סותרת את העובדות, ואני אביא אותן. אני מתמצא בנושא הזה לא פחות מחבר הכנסת זייגרמן.

ה' שקיבלנו אותם ממסורת אבות מדור דורים, על-מנת שלא נלמד ונלמד לכנינו. הנה אנו בוכים בכייה מרה. הרי אנחנו פונים אליכם שוב ושוב בבקשה שתפעלו לקץ גאולתנו, שנעלה בקרוב לאדמת הקודש ארץ אבותינו. יעשה ה' את גורלנו שנראה איש ורעהו בארץ אבותינו, ארץ זבת חלב ודבש בעתיד הלא רחוק.

אנו תקווה ב"ה ובעזרתכם להתראות ובקרוב בארצנו.

מאתכם הנידחים בתפוצות אתיפיה.

חברי הכנסת, זה מכתב שאולי מביע את הכול, את השאיפה הגדולה שלהם. לעלות למדינת ישראל. ועלינו, על העם היהודי, על ממשלת ישראל, לעשות הכול כדי שאתיפיה תפתח את השערים ותאפשר ליהודים לצאת ולעלות למדינת ישראל.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת זייגרמן. ישיב על ההצעה השר מרדכי כניפורת.

השר מ' כניפורת:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני גורס, שבכל התייחסות שלנו לקהילות היהודיות בגולה, ובעיקר בארצות מצרקה, עלינו, קודם כול, לדייק בעובדות. בשום פנים ואופן אין להשתמש בגורלם של יהודים למען רווח הסכרתי כלשהו לטוב קצר, שאולי יועיל למדינת ישראל. בשום פנים ואופן אסור לשעבד את גורלן של קהילות יהודיות למען רווח כלשהו למדינת ישראל ולמדינותה — — —

גאולה כהן (התחיה):

אדוני השר, למה אתה מתכוון?

השר מ' כניפורת:

חני לי להמשין. כאשר קהילה יהודית בגולה נמצאת במצוקה, יש לשבח את המדינה שבה היא נמצאת, כאשר היא מקילה את חייה. אם קיים דיכור, יש ללחוץ על המשטר באותה מדינה: יש לשכנע את דעת הקהל העולמית ולגייסה. אני אומר זאת. כיוון שיש מדינות שהמשטרים שלהן, למרות אטימותם כבני דעת הקהל העולמית, מושפעים על-ידיה מדי פעם. כאשר יוצאת מכאן אמרה הנוגדת את העובדות, אנו שומעים הדים משם, מדוע עשינו זאת. אני אומר זאת במקרה זה לגבי יהודי אתיפיה. העובדות שם נבחנו על-ידי משלחות שיצאו לשם בזו אחר זו. ראשונה נסעה משלחת מטעם הקונגרס היהודי העולמי, והמשלחת השנייה היא המשלחת שעליה דיבר חבר הכנסת דרוז זייגרמן. משלחת שלישיית שביקרה אצל יהודי אתיפיה היא משלחת של אחד הארגונים הבין-לאומיים.

כנסת נערך דיון על הנושא לפני תשעה שבועות. כאשר הגיעה לממשלה בקשה של כמה חברי הכנסת להעלות הצעה לסדר-היום בנושא זה, אישרה הממשלה את הבקשה. ב-20 בדצמבר 1942 נערך כאן דיון לאחר ששלושה חברי הכנסת העלו שלוש הצעות לסדר-היום. לכן, הדיון, חבר הכנסת זייגרמן, התקיים כאן בדצמבר, אתה דיברת על החודשיים האחרונים, אבל אין זה כך. הדיון היה ב-20 בדצמבר.

אשר למצב עכשיו, מאז נערך הדיון בכנסת, ב-20 בדצמבר, ההתקדמות החיובית ביחסים עם אתיפיה נעשת, לשמחתי, בקצב מניח את הדעת. החברה הממשלתית לחיירות של אתיפיה מעודדת ביקורן של משלחות ישראליות ויהודיות מישראל ומרחבי העולם. עד כה ביקרו שלוש המשלחות שהזכרתי. חברת התיירות הישראלית "נאות הכיכר" מארגנת קבוצת תיירים שתבקר בסוף החודש בקניה ואחרי-כך

שלמה הלל (המערך):

או אולי תעזור בזה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נושא זה הוא בלון נפוח. חברי הכנסת, המטרה איננה היהודים של אתיופיה; המטרה איננה הפלשים. ראש מחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות, רפאל קוטלוביץ, מסר מספרים. הוא אמר שעד 1977 עלו ארצה רק 150 יהודים אתיופים. אהר כך עלו יותר, כדרכים שאינני רוצה להתייחס אליהן עכשיו.

האמת היא, שכאשר היה שם המשטר של הקיסר האנסולוטי, האכזרי, שהנהיג משטר עבדים כעם שלו, לא לחמתם על עלייה; לא התעניינתם בנושא הזה. הלא הוא היה ידיר שלכם. היהודים יכלו לצאת. למה לא התעניינתם? למה זה לא עניין אתכם?

אני קובע, שכל המסע המלאכותי הזה נגד אתיופיה אינו נובע מתוך שיקול ממלכתי, הוא נועד אך ורק להוסיף עוד טיפה למלחמה הקרה המתנהלת מצד ארצות-הברית וישראל, הרשמית, כמובן, וזה, כהתאם להסכם האסטרטגי עם ארצות-הברית, זה שייך גם למעורבותנו בזאיר.

אורה נמיר (המערך):

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה לא צחוק. זה מה שעושים בזאיר נגד מדינות מתקדמות באפריקה. זה מה שעושים בהונדורס נגד ניקרגואה. המשטר הוא שמפריע לכם. לכן הועלה הנושא של "המאבק להצלת יהדות אתיופיה". ממה ההצלה? המצב תחת המשטר החדש טוב בהרבה לעם האתיופי כולו. זה עניין מעמדי. בעבר שלטה כנופיה קטנה של עשירים, ראשי שבטים, בעלי אחוזה, עכשיו קם העם לתחייה. כל אדם מתקדם, כל אדם נאור, אפילו לא סוציאליסט. צריך לכוון על כך, ולא לראגן מסע נגד המשטר החדש. לא למען היהודים אתם פועלים. היהודים כאתיופיה עניינם אתכם בעבר במידה מעטה מאוד, וגם עכשיו כך הדבר.

בעיתון "מעריב" מ-13 בדצמבר 1982 התפרסמו רשמי של כתב "רויטר" שביקר אצל היהודים באתיופיה. הוא אומר: "הפלשים חזרו והדגישו כי רמת חייהם השתפרה למן המהפכה ב-1974. באדיס-אבבה אמר לי הנציב לענייני תיירות כי עובדי 'אורט' שפעלו בכפרי הפלשים הבריחו תושבים לסודן וממנה לישראל, וכי זה דבר אסור בכל מדינה; ולכן, על השלטונות היה להפסיק פעילות כזאת. הנציב לענייני תיירות הוסיף, כי שלטונות אתיופיה רואים בפלשים אזרחים שווי זכויות לשאר אזרחי אתיופיה, וכי הם מפעילים שירותי סעד ופיתוח גם למענם".

בעיתון "ידיעות אחרונות" מ-24 בינואר 1983 התפרסם: "חבר הכנסת זייגרמן יצא לאתיופיה כדרכו ישראל, הציג את עצמו כחבר הכנסת, נהנה מחופש תנועה ואף זכה ביחסים מצד השלטונות המקומיים. אגב, בביקורו של חבר הכנסת זייגרמן באתיופיה נודע לי, כי 20 היהודים הפלשים שנעצרו שם לאחרונה בגלל ניסיון להברחת גבול שנחררו בשבוע שעבר".

בעיתון "הארץ" מ-21 בינואר 1983 קראתי: "ארבעה עובדים סוציאליים שביקרו באחרונה אצל קהילת היהודים הפלשים באתיופיה מטעם הסניף הישראלי של הקונגרס היהודי העולמי סיפרו אחרמול במסיבת עיתונאים בירושלים, כי מצבם הכלכלי של הפלשים סביר, הם מתפרנסים למחייתם מחקלאות וממלאכות, לדבריהם, לא שמעו על עניינים או מעשי טבח".

הכול אפוא היה שקר, ועוד נאמר שם: "נראה שהדיווחים שהגיעו לארץ לא היו מדויקים. אחת מחברות המשלחת סיפרה, כי לא התרשמה שהפלשים מופלים לרעה לעומת מיעוטים אחרים באתיופיה. לדבריה, אף ניהנו להם שטחי קרקע לגידולים חקלאיים. כן סיפרו חברי המשלחת, כי לא נתקלו בחופעות של רעב בקרב הפלשים וגם לא בתלונות על אנטישמיות ורדיפות".

בעיתון "דבר" מ-24 בינואר 1983 התפרסם: "אין כל הסדר נראה לעין למציאת דיוור קבוע ל-1,500 פלשים השוכנים כיום במרכז קליטה בישראל. מנכ"ל המחלקה לעלייה וקליטה בסוכנות אמר, כי העניין נעוץ במדיניות משרד השיכון. העדר פתרונות דיוור דוחה למעשה כואם של עולים נוספים לישראל".

כ"ציון רובין (תמ"י):

אדוני היושב-ראש, האם אין הגבלה של זמן לדובר?

היו"ר מ' שחל:

מה הבעיה?

גאולה כהן (התחיה):

הבעיה היא שהוא מדבר כבר עשר דקות.

היו"ר מ' שחל:

סלחו לי, עוד לא עברו חמש דקות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חוף מזה שהפריעו לי, ולמה אתה מתערב? אתה סגן שר נדמה לי, או שאתה רוצה להיות סגן שר.

יעקב גיל (המערך):

מה זה "רוצה להיות"? הוא כבר סגן שר.

היו"ר מ' שחל:

אדוני סגן שר העבודה והרווחה, אני פעם אחת הפסקתי את חבר הכנסת וילנר בלי אזהרה מוקדמת, אף שזמנו הסתיים. אני מפצה אותו הפעם על המקרה הקודם.

אורה נמיר (המערך):

איוה מקרה קודם?

היו"ר מ' שחל:

הפסקתי אותו בלי התראה מוקדמת, במקום לסמן שתי דקות לפני הזמן. לפעמים יש גם משהו שנקרא איזון. גם חברת הכנסת גאולה כהן נפגעה פעם אחת.

גאולה כהן (התחיה):

אתה חייב לי.

היו"ר מ' שחל:

אני חייב לך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רוצה לומר לכם, על סמך שיחות עם המנהיגים של אתיופיה, ואני אומר את זה לחברי הכנסת אם כבר הועלה הנושא — דיברתי עם מנהיגים, לא עם מיישהו סחמי — שגם בין היהודים של אתיופיה יש חלוקה מעמדית, כמו בכל העמים והעממים. יש כאלה שהם בעד המשטר ואפילו ממלאים תפקידים במשטר החדש הנוטה לסוציאליזם, המתקדם לעבר סוציאליזם — אחד מהם הזכרת, חבר הכנסת זייגרמן — וזה אולי מה שכוואב לליכוד, ויש חלק, המיעוט, שהוא נגד המשטר, אם פוגעים, למשל, בבעלי קרקעות גדולים, זה לא עניינם של היהודים.

אומרת כי אין אנטישמיות. אתה עומד כאן ואומר: המשטר הזה הוא אנטישמי, יש אנטישמיות. בזה אתה מקלקל את היחסים האפשריים. אתה גורם נזק למה שאהה. באופן רשמי אומר שאתה דואג לו. עשית דבר חמור מאוד ובניגוד למטרות שאתה מגדיר אותן. כי לו היית דואג למה שאתה מגדיר, בלי קשר לפוליטיקה הגדולה, היית בא ואומר: "יש לי בשורה חדשה: יש משטר חדש: עוזרים לכל החושבים, לכל העמים שם וגם ליהודים, ואם הם ירצו לבוא או לא ירצו לבוא, זה לא תלוי כשלטונות של אחיזקה". אתם, בהתנהגות שלכם, מכיאים נזק לקשרים של מדינת ישראל ולתרומתה. ואפילו השר הפרוך את דרכיך ואמר: זכר על עובדות ואל תספר סיפורים המונגרים לעובדות.

השר מ' בן-פורת:
זה לא היה בקשר אלו.

היו"ר מ' שחל:
תודה רבה. אנו עוברים להצבעה. מי להעברת ההצעה של חבר הכנסת דרור זייגרמן לוועדת העלייה והקליטה, ירים את ידו. מי נגד?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לריון בוועדת
העלייה והקליטה נתקבלה.

יב. הצעה לסדר-היום עבודה עברית ישראלית

ואולם, אני רוצה לדעת מה עושה תופעה זו של העבודה הזרה לנו, לחברה הישראלית, לדמותה בעיני עצמה ובעיני בניה. האם היא עולה בקנה אחד עם רצוננו להיות. לאורך ימים, עם עובד, עצמאי בארצו העצמאית? האין כעייית העבודה העברית והישראלית בעיה ממררנה ראשונה שמחייבת חינוך מחודש לעבודה כערך?

אנחנו עדים לכמה וכמה ענפים שמתרוקנים מעובדיהם הישראלים ונוקקים לפועלים זרים, הן עונתיים והן קבועים. ערכה של העבודה הייצרת ועבודת הכפיים נמצא בירידה. ההזדקקות לדמי אבטלה, גם כאשר יש ענפים המשועים לידים עובדות, והפנייה להשיג רווחים קלים כבורסה נמצאות בעלייה; ורק לפני כמה שבועות ראינו איך כל העם שלנו נמצא כמתח עקב קריסת הבורסה. מצאות וזו יש בה סכנה לחוסנם של המשק ושל החברה בישראל.

כתולדות הציונות וההתיישבות בארץ ראו את העבודה כערך, לא רק כפרנסה. הציונות ידעה את הסוד, כי האדמה תהיה נחלת עובדיה. א"ר גורדון ראה בעבודה חכלית האדם. ותבע חידוש יחסו של הפרט לעבודה. בורוכוב סבר, שהעם היהודי, עקב היותו מפורז במדינות זרים, נזחק ממקצועות כלכלה ראשוניים, מקלאות ותעשיות יסוד, ונדרח למקצועות משניים, מסחר, חינוך, פקידות ותעשיות זעירות. הוא סבר ששיבת ציון תביא לכך, שהפירמידה הכלכלית-החברתית של ההפוכה, המוצבת על קודקודה, שסימלה את האנומליה של חיינו בתפוצות, תחזור ותתייצב שוב על בסיס רחב. ואכן, עשרות שנים היה נטוש המאבק על עבודה עברית. ידענו, שבלי מעמד עובדים עבריים בכפר ובעיר לא תיכון מדינה יהודית

שלמה הלל (המעריך):

שם אין קרקעות ליהודים כלל. לא גדולים ולא קטנים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
המשלחות שהיו, לא אני, פרסמו שהחזירו אדמות לפלשים, וזה לפני משורת הרין. כי כיום המשטר באחיזקה רוצה לחלק את הקרקעות חלוקה צודקת. והוא נתן עזרה שהמשטר הקודם לא חלם עליה כלל. לכן, זה עניין של משטר. פשוט הגידו: כשם שאנחנו לוחמים נגד אנגולה, נגד ניקרגואה, נגד בריית המועצות וכו', אנחנו רוצים לערער את המעמד הבין-לאומי של אחיזקה, וזה לא שייך לעניין היהודים.

שלמה הלל (המעריך):
להיפך. להיפך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זהו כל האמת. לו הייתם חושבים באמת על יהודים ולא על זה — — —

שלמה הלל (המעריך):

נלחמים על זכותם של היהודים לצאת, זה הכול.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
סלח לי. ראינום איך מקבלים ישראלים, ואפילו חבר הכנסת זייגרמן דיבר על זה. במקום לומר תודה רבה. מתנהגים כמו כפויי טובה, מרעים את היחסים, חבר הכנסת זייגרמן, אתה יודע מה עשית? אתה יודע מה אתה עושה? הנה המשלחת

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא. כסדר-היום: עבודה עברית ישראלית — הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המעריך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שאני רוצה להעלותו אינו נושא דרמטי אבל, נדמה לי, שהוא נושא שמכרסם בנו לאט לאט והגיע הזמן לחשוב איך לטפל בנגע המכרסם הזה. הנושא הוא: עבודה עברית ישראלית — כפי שגורס, ובצדק, מר ברוך חקלאי מהאגף לחעסוקה במשרד העבודה והרווחה. משום שבארצנו חיים לא רק יהודים אלא גם אזרחים ערבים, והם לוקחים כחלטת חלק פעיל מאוד ככוח העבודה.

הנושא של "עבודה זרה", כפי שהייתי קוראת לו, של עובדים זרים בישראל — זו עבודה זרה. תרתי משמע לטעמי — עולה לאחרונה בכותרות, ככתבות, ככלי התקשורת, אם עקב תנאי לינה, אם עקב אפליה בתנאי עבודה, אם, לאחרונה, בעקבות אסון שאירע בעזה שבה נהרג חושב נתיבות, ואם בשל איום על פועלים מהשטחים שבאים לעבוד בנתיבות. הצעות של חברי הכנסת בנושא זה עסקו בעיקר כתנאים. ועדת הכלכלה, שאליה הועבר הנושא לריון, הצטמצמה במסקנותיה בשאלת התנאים שהעובדים זכאים להם — בשעתו זה היה לגבי תנאיהם של עובדים כמושבים — וועדת הפנים, שביקרה באילת וחקרה נושא זה בקיץ האחרון, עסקה גם היא במיוחד בתנאיהם של עובדי הבניין והשירותים באילת ובתנאי העבודה של פועלים אלה.

מכוח העבודה העצמי. אך, האם נוכל להשתוות, ולהשוות עצמנו לארצות אחרות במה שנוגע לעבודה ולאבטלה? האם נוכל להסכים למצב שבו כל אותה עבודה הנעשית בידי זרים מתרכזת בענפים מערביי שוכר, שאין בהם קידום טכנולוגי, שאין בהם ארגון ותנאים לעובדים? ואם בעבר עבדו העובדים הזרים כעיקר כעבודות עונתיות, הרי לאט לאט הם משתלבים כעבודות קבועות.

נוצר מעגל קסמים. מאחר שהעובד היהודי יצא מהענף, אין דאגה לקידום טכנולוגי, למיעוט ולתחכום של ענפים עתידי עבודת כפיים. רמת השכר כענפים אלה נמוכה מרמי האבטלה, ובפרספקטיבה בין לאומית היא מהנמוכות בעולם. ראינו לאחורונה פרסומים של המכון לפרוץ העבודה שמהם משתמע, כי בארצות אחרות בעולם השכר הוא גדול כמעט פי שלושה מבארצנו בענפים כמו מזון, טקסטיל, עור, עץ, דפוס וכו'.

נוצרים ענפים נחומים, שהעבודה בהם קשה ומלוכלכת, בתנאים לא-תנאים ובשכר זעום מאוד. נוצרת חלוקה ענפים, ובתוכם חלוקה מעמדית — פועלים זרים ומהגלים יהודים, לאחורונה. כמעלי "דלתא טקסטיל" מצאנו בין 15 השמות של הפועלים המצטיינים המועמדים לפרס העבודה 13 שמות של ערבים ו-2 שמות של יהודים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אזרחים ישראליים ערבים.

עדנה סולודר (המערך):
יכול להיות שהם אזרחים ישראליים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה רע בזה?

עדנה סולודר (המערך):

אמרתם בראשית דברי את ההיפך מזה. אמרתם, שאני חושבת שהנושא הוא עבודה עברית וישראלית, והתביעה שלי היא כלפי עצמנו, לא כלפי הערבים, בוודאי לא כלפי האזרחים הישראליים הערבים. שאני חושבת שגם הם רוצים אותם תנאים כמונו וזכאים להם. גם אי-אפשר לבנות על כך, שיהיה תמיד כוח עבודה נחות.

כרל כנצלסון הוזיר אותנו כבר לפני שנים: "זהו אופיה של העבודה הזרה. זוהי לא סתם עבודת שכירים בני עם זר, מפני שתחת הצורה הקפיטליסטית החיצונית מסתתר דבר הרבה יותר נורא ואיום — כל הסימנים של משטר העבדות ויחסי האנשים השוררים בו — — —".

מה נעשה. כאשר אותם פועלים זרים וגם אותם פועלים ערבים ישראליים יתקדמו גם הם, יתארגנו, ולא יהיו מוכרים עוד לעבוד במקצועות נחותים ובתנאים ירודים? אגב, התהליך הולך ומתרחש לאחורונה. קראנו על התארגנות של פועלים כשטחים. מנין יבואו אלינו פועלים? — מלבנון, מטורקיה, ממצרים?

שיעור ההשתתפות בכוח העבודה מכלל האוכלוסייה בישראל הוא בין הנמוכים בעולם בקרב הארצות המתפתחות — כ-34% מהאוכלוסייה. במדינות המפותחות הוא מגיע ל-40% עד 50%. שבדיה צועדת בראש עם 52%. ואגב, בשבדיה גם רמת השכר היא פי שלושה לערך באותם ענפים הנחשבים נחותים אצלנו. כבנייה למשל, מקבל פועל 11 דולר לשעת עבודה, לעומת 3.6 דולר בישראל.

אחת הפונות לעבודה בשירותים עולה אצלנו כתמדה ביחס למספר העובדים בייצור. במקום להפוך את עם ישראל

כלתי תלויה מבחינה כלכלית ועצמאית מבחינה מדינית. זה היה קודם כול מאבק של האדם עם עצמו. כיצד נאבקו הראשונים לסגל לעצמם כל עבודה קשה; כיצד התגאו ככל כיבוש אישי כזה; לאיזה כוחות נפש נוקקו לעתים וכיצד סבלו כאשר גופם לא עמד להם כקשר הפיסי. לא היו עבודה בזויה ועבודה לא מכובדת, הפועל הזדהה עם עבודתו ונטל על עצמו את האחריות לעשותה — כל עבודה שתדרוש. זה היה מאבק על תנאים ועל שכר: היו אלה תחרות ומאבק על מקום העבודה לפועל העברי והביעה של הפועלים לארגון על בסיס סוציאלי-כלכלי חדש הידיעה וההכרה שעם החי על עבודתו העצמית תהיה לו גם מדינה עצמאית דחפו מאבק זה. והוא הטביע במשך שנים את חותמו על אופיה של מדינת ישראל הנבנית.

מאז חלפו שנים, מדינת ישראל העצמאית קמה, וכיום נדמה לעתים, שהדברים קרו בעידן אחר ובארץ אחרת.

מאז מלחמת ששת הימים נסתמן כארץ תהליך, שבו מחליפים פועלים ערבים מהשטחים ופועלים זרים את היהודים ככמה וכמה מקצועות עתידי עבודת כפיים — בחקלאות, בתעשייה הפחות מתוחכמת, בבניין ובשירותים. בסיכומים סטטיסטיים של סוף השנה "התבשרנו", שבמספר העובדים מיהודה ומשומרון המגיעים לישראל חלה עלייה מתמדת, כ-60,000 בדצמבר האחרון, לאחר שכי-8,000 עובדים הוחזרו לרביבות מצריה לפני שנה. פועלים אלה תופסים מקומם של עובדים ישראליים, המסרכים לעתים לצאת לעבודה המוצעת להם בלשכות העבודה.

הצורך לספק תעסוקה למיליון ורבע ערבים מהשטחים שנוחקו מחסוקתם הקודמת, שלא הייתה מפותחת וברובה הייתה חקלאית, גידול הפוטנציאל הצרכני במשק, מיתון כבנייה כשעתו — עורר לגלגול מתורש של נטיות לכו הנסתרות של העם היהודי: עיסוק בפקידות, בתיווך, בבנקאות, בכורסה וכיוצא באלה המקצועות; אלה גם שימשו קרקע נוחה לתופעה של יציאת יהודים מכמה ענפים, עד כדי פינויים המוחלט כמעט, ומעברם לעיסוקים ולמקצועות חלופיים.

ההיתר לתושבי השטחים למצוא פונתם בישראל, המשיכה שתוך כך תיווצר גם מערכת יחסים בינם לבין הממסד הישראלי, והמחשבה שעיסוקם כעבודה יצרנית ימנע מהם עיסוק בפעילות עיונית, לא לוו בדאגה ליצירת תעסוקה ופדנסה במקומות מגוריהם ולא לארגונים וליצירת תנאי עבודה הוגנים עבורם עם רמת שכר הולמת. הערפי השכר הנהוגים בענפים ובדירוגים שונים שבהם עובדים ערביי יהודה שומרון ועזה נמוכים כ-20% עד 30% מהשכר הממוצע במשק, ובענפים שבהם עובדים ישראליים וערביי השטחים, נמוך שכרם של האחרונים כ-50% לעתים. כולנו עדים לתופעות רבות, כאשר העובדים הזרים אינם מגיעים לעבודה, ומאחר שרוכס עובדים כייצור ממש, אין עבודה גם למעט היהודים שנשארו בענף, ראינו מה קרה כאשר היחה שביחת הדוזים בגולן, מה קרה בקריית-שמונה, שמענו מה קרה כאשר העזתים לא הגיעו לעבודות הבנייה כטירה, שמענו על החשש שהתעורר באילת לגבי הפעלם של בתי-מלון ומסעדות אחרי החזרת סיני. אנו עדים לכביית המלוות את עונת הקטיף ועבודות עונתיות נוספות.

כארץ מועסקים כ-70,000 — 80,000 עובדים זרים, שהם כ-6% עד 7% מכוח העבודה שלנו. אם נשווה זאת לנעשה באירופה כפרט ובעולם המערבי בכלל, הרי מצבנו כביכול טוב, מאחר שבעולם מקובל שכוח העבודה הזר נע בין 13% ל-15%

זה כתחום הבניין, שבו חסרים אנו מוסדות הכשרה וקידום טכנולוגי.

יש לאתר מפעלים עתירי ידע; לחפש ולשפר טכנולוגיות כענפים הקיימים. על מנת שיחאימו לעבודת צעירים כעלי השכלה. יש לשתף את העובדים בתהליכי הייצור ובאחריות לענף, למפעל, להפעלתו, לקידומו, לטיב מוצריו. יש להעלות את השכר, ובמיוחד בענפים עתירי עבודה, שהמאמץ שמשקיע העובד יהיה כדאי לו. ואולי דבר אחרון. אבל דומני שהוא ראשון בחשיבות: יש ליצור נורמה ציבורית מחודשת, שהעבודה היא פרנסה וערך. וכל עבודה שהיא צורך החברה היא עבודה מכובדת.

בתהליכים אלה יש להתחיל קודם כול בין בעלי ההשכלה ובעלי ההכרה שבין צעירינו. לצד כל הרברים האלה דומני שיש לחשוב גם על חקיקה נגד הצפת עצמנו כעבודה זרה. אם לא תהיה לנו אלטרנטיבה לעובדים, יהיה הכרח בהחזרת יהודים למקצועות אלה ולענפים שונים. דבר שיחייב את קידומם הטכנולוגי. יחייב העלאת השכר בהם, יצמיח מפעלים עתירי ידע. חקיקה שימריץ צעירינו לצאת לעבודה.

אני רוצה לסיים בדוגמה מענף הבניין, אותו ענף ההולך ונשמט מידיים יהודיות. כיום, 50% מעובדיו עדיין יהודיים. מרבית העבודה בו נעשית על ידי קבלנים פרטיים, ואילו עבדו היהודים בענף זה, אולי לא היתה קיימת כלל אבטלה כיום. בענף זה יש כיום ניסיון מחודש של צעירים יהודים בעלי השכלה תיכונית ואקדמית לבנות את ביתם כמו יריהם, כמיוחד בהתיישבות החדשה בגליל ובגולן. הם עושים זאת, על אף התחרות הקשה עם קבלנים פרטיים.

יש גם ניצן בבית-ספר, שהוא לא חדש, אבל בונה בתוכו מקצוע חדש. בבית-הספר "בית-ירח", באגף המקצועי, נפתחה השנה מגמה ללימודי בניין הן בתאוריה והן כמעשה, ודומני שזהו ניצן שכדאי לתת לו עידוד.

הייתי רוצה לסיים בדבריו של פועל בניין קשיש, שמואל מירקין. בן 61, העובד למעלה מ-60 שנה בארץ 50 שנה בענף הבניין. והוא אומר: "להיות פועל בניין עברי זאת לא בושה. זה כבוד. אוחזו צריכים להחזיר לעצמנו את הכבוד הזה, זה לא תלוי כאף אחד. רק בנו. אם נהיה עצמאים ונתקיים על עבודתנו, נהיה עצמאים ככל המובנים".

היו"ר מ' שחל:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר, ישיב על ההצעה סגן שר העבודה והרווחה. אדוני סגן השר, האם אתה רוצה להשיב מהמקום?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר מעלה על שולחנו נושא חשוב וכאוב, אשר איננו נוהגים עליו את הדעת במידון המסודר של נושאים דחופים ולוחצים. אבל, השאלה של עבודה עברית, ערך העבודה בחיינו. מקומה של עבודת זרים במשק הישראלי, סדרי שילובם של עובדים מהשטחים בתוך מרכת העבודה שלנו — כל אלה הם נושאים חשובים שראוי לתת עליהם את הדעת. התמונה, כפי שתוארה אותה חברת הכנסת סולודר, נכונה, ואני מציע להעביר את ההצעה לריון מפורט בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

ברור שלא יהיה די בכל מה שנעשה מכוח צווים וחוקים, ויש צורך להקדיש פרק מיוחד לחינוך ולמה שיש לעשות — חינוכם של הצעירים כי העבודה היא ערך, הקניית הרגלים,

לעם עובד, להרחיב את התשתית היצרנית, עוסקים בהפיכת ישראל למרכז פיננסי. קדחת הבורסה אוחזת חלקים נרחבים באוכלוסייה, וכמקום פרוזדוקטיביוציה יש בריחה מהעבודה, שערכה התכרסם.

רמת הצריכה ורמת החיים שלנו שוב אינן תמיד פרי עבודתנו, ויש סכנה שנושכ למשטר "החלוקה" של היישוב הישן, שהתפרנס ממגביות ומסיוע חוץ, אם לא נשוב ונתחך את עצמנו לעבודה.

מה ניתן לעשות, וכד כבד עם הקידום וההתמקצעות קיימת עדיין כעיית העבורות הפשוטות שיש הכרח לעשותן אם הוצים לקיים מדינה ומשק. מי יעשה אותן? נכון שעבודות אלה מהוות בעיה ככל החברות המתועשות וכדי לבצען מגייסים בעולמי המערבי עובדים זרים. את בנינו שאינם מוכנים לעשותה כארצנו נמצא מעבר לים כתחנות הדלק, בבניין, בצבעות, בהדקת טפטים, כהדחת כלים, כמסעדות, בהדרונות בבתי-מלון ובסרט הנוע כחעשייה.

האם התיישן רציון העבודה? האם יש לנו טוב ממנו? האם אידאל העם העובד רלבנטי עדיין במציאות של ישראל 1983?

דומה, שרעיונות עודקים אינם מתיישנים, גם אם דרך יישולם חייבת להשתנות. כהתאם לתנאים ולנסיבות. עלינו לחשוב מחשבות חדשניות ובלתי שגרתיות, עלי-מנת לפתור בעיות הפתורות כיום על-ידי כוח עבודה זר, עלי-מנת להביא להתאמה בין צורכי המשק ואפשרויותיו לבין שאיפותיו של הצעיר הישראלי.

רעיון העבודה העברית נולד מתוך הכרח להתמודד עם האתגרים הלאומיים שעמדו בפני העם היהודי, במציאות שבה היה שרוי העם היהודי, כלא טריטוריה ובלא מדינה, ובמציאות שבה היתה שרויה הארץ, שהיתה שוממה, נחשלת, בעלת אוכלוסייה דלה ודלילה.

תנועת העבודה רתמה את מרצו היוצר של העם היהודי לבניית הארץ, הוך שהיא מיוגה את שני האתגרים ויצרה תהליך הכבראתו הכלכלית והחברתית של העם. תנועת העבודה האומנה שהמהפכה שעשה היהודי, שבה נעקר מהוויותו הגלותית ויצר אדם ועם חדשים — עם עובד כארצו — זוהי מהפכה מתמשכת, משימה כבירה לדורות, שבכוחה של תנועה חברתית נועזת, שתיצור ככלים ממלכתיים, לעשותה ולקדמה. זוהי מהפכה מתמדת הדרושת מהאדם ומהפרט לעשות, להיות אחראי לא רק לעצמו אלא גם לכלל, וברגע שתתפרק אחריות הפרט לכלל, האחריות הלאומית, יחולו ראשית פירוק הציונות וחזרה לחיי הגולה.

ובכן, איך מתחילים שוב? איך משיגים תודעה זו, על מנת שאפשר יהיה להגשימה? קודם כול — חינוך; חינוך עצמנו מחדש לעבודה, ובעיקר לעבודה עצמית מגיל צעיר. שמעתי לאחרונה על ירכוש שנטוש בין משדר החינוך והתרבות לבין מנהלי בתי-הספר על שירות וניקיון של המוסדות על-ידי התלמידים. מדוע לא? יצאה נוער לעבודה בענפי המשק כעונות הובערות, כקטיף, כאספים וכאחריות הקבלנים החייבים להיות מוכנים בעבודה, אם הם רוצים שהנוער יצא לעבוד כענפיהם, ובשכר הוגן; עבודה בחופשות; חינוך מקצועי, וכדאי להוכיח את פעילותם הכרוכה של "עמל" ו"אורט", של בתי-הספר המקצועיים-העיוניים, של מועדוני נעמ"ת, של מוסדות ההכשרה של משרד העבודה, של בתי-הספר ההקלאיים, של בתי-ספר "בית-מור" ועוד. אבל, יש להקים בתי-ספר נוספים, ובעיקר נדמה לי, שחשוב לעשות את

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם ישראלים. היהודים הם ישראלים והערכים הם
ישראלים. הערכים כאן הם מיעוט לאומי, חלק של העם
הפלשתינאי, אזרחי ישראל כמו היהודים, שהם אזרחי ישראל.
אם זו הצעה, נאמר, בלי שוביניזם, אינני מבין מדוע צריך לומר
"עבודה עברית וישראלית". הייתי מבין לו אמרת עבודה
לאזרחי ישראל, יהודים וערכים. המלה "עברית" עוד לא פסולה.
בדברייך דיברת על רעיון העבודה העברית, כאשר אומרים
זאת במדינה ריכונית; במדינת ישראל, זה מצלצל חמור עוד
יותר — כי "עברית" משמעה שילת ה"עברית", כי זה אפילו
כבר לא "ישראלית".

השאלה עמוקה עוד יותר בזמן שיש חשש להתפשטות
רחבה יותר של האבטלה. ברור שהקורבנות הראשונים יהיו
תושבי השטחים, ואתו כן הערכים אזרחי ישראל. הסדר ידוע
בארץ הזאת.

מהו שורש הבעיה כולה? אני מסכים אתך בדבר אחד,
בנקודת המוצא שלך, שבשנים האחרונות ההרכב הסוציאלי
המבנה הסוציאלי של החברה היהודית-הישראלית השתנה
לרעה. בזה אני מסכים במאה אחוז, הבורסה, הגידול כאחוז
הפקידים: אחוז עובדי התעשייה ירד גם בשנת 1982. אחוז
העוסקים בענפים היצרניים נמוך מכעבר.

ירוחם משל (המערך):
חבר הכנסת וילנר, מה פגם אתה רואה, בהצעת חברת
הכנסת סולודר, שרוצה שהעם היהודי שבא לארצו ימשיך
לעבוד כעבודת הבניין? איזו סתירה יש בכך לגבי העבודה
העברית?

עדנה סולודר (המערך):
להיפך — — —
סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
חבר הכנסת וילנר, אילו שמעת את דברי הנמקה לא היה
מקום לדברייך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שמעתי את דבריה כדיוק.

ירוחם משל (המערך):
לא ענית על שאלתי. זה היסוד המרכזי, ועליו דיברת חברת
הכנסת סולודר. היית צריך לקבל זאת יפה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אשיב, הבנתי את שאלתך, להיפך, אני רוצה
שהפרודוקטיביזציה תהיה רבה ככל האפשר, רחבה ככל
האפשר: אבל, מעולם לא דגלתי בפרודוקטיביזציה על השכון
עם אחר.

אמנון לין (המערך):
היא לא אמרה זאת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אומר, שאני לא הגלתי.

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
זאת היא תאמר, בוועדה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא אמרת מדוע יש התפתחות לא טובה, הסיבה היא
הכיבוש. אם את רוצה שיבוא שינוי, עקרי את השורש של מה
שהתפתח ב-10 השנים האחרונות או ב-15 השנים האחרונות

הקניית דרכי השיבה, ולהחליט איזה מקום תתפוס העבודה
בעולם המושגים של הנער.

יכול הייתי להציג כהנה וכהנה נתונים שיבססו את צדקת
דבריה של חברת הכנסת סולודר, אבל, מפאת השעה המאוחרת
אני סבור, שהיא היטיבה לעשות כמה שעשתה, ואני מציע
להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר מ' שחל:
אני מודה לסגן שר העבודה והרווחה על התשובה העברית
המקצועית על ההצעה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש לי הצעה אחרת.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת וילנר, אתה החלטת היום כך — — —

מיכאל בריזר (המערך):
אשר להצעתו של סגן השר, הייתי מציע שזו תהיה ועדה
משותפת של ועדת העבודה והרווחה וועדת החינוך והתכנות,
מפני שהחינוך, כפי שהוא ציין בצדק, הוא נושא חשוב ביותר
במכלול הזה.

היו"ר מ' שחל:
נעביר לוועדת הכנסת, והיא תחליט.

בבקשה, חבר הכנסת מאיר וילנר.
עקיבא נוף (הליכוד):
אין רחמים כאן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ארוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בקשר לרחמים, אני
מרחם על אלה שבמחנה אל-אנצאר ובמקומות אחרים, אולם
לא על זה דנים עכשיו.
יצחק זייגר (הליכוד):
ועל אסירי ציון בבית-המועצות אינך מרחם?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נושא הדיון, כפי שאני קורא אותו וכפי שהתקבל גם מתוכן
הדברים של חברת הכנסת סולודר, מההנמקה, הוא עבודה
עברית ישראלית. איך אני צריך להבין את זה? עבודה עברית
— רק לעברים. טוב, מהמלה, עברים אני מבין שהכוונה היא
ליהודים, גם על זה יש ויכוח, אבל לא ננהל אותו כרגע. נניח
שזו הכוונה.

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
היא הסבירה, חבר הכנסת וילנר, לא הקשבת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כתוב "עברית ישראלית": לא כתוב "ישראלית".

עדנה סולודר (המערך):
אני תיקנתי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בדברייך הוספת את וי"ו החיבור, שמעתי זאת והקשבת
לדיון.

מה פירוש הדבר? היהודים — או העברים: כפי שאת
רוצה לומר — אינם ישראלים? איזה ניסוח זה?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
מי הוא יהודי?

— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת שטח השיפוט והסמכויות —

מהשטחים הכבושים, רוצים לבוא הנה — ואני יודע על כך גם מהמציאות — לשוקי העבדים בישראל, כדי לקחת עבודה מפועלים יהודים?

לו הצעת, כתרופה לפרודוקטיביזציה, לשם עקירת הסיבות שגרמו להתפתחות הזאת בתקופה האחרונה, לבטל את הכיבוש — הייתי מבין, אבל אין לומר שזרים לא יעבדו כאן ואנחנו רוצים להחניק אותם לגמרי.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת עדנה סולודר, האם את מסכימה שההצעה חועבר לוועדה, כפי שתחליט ועדת הכנסת?

עדנה סולודר (המעריך):

כן.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, מי להעברת הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר לוועדה, כפי שתקבע ועדת הכנסת, ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

ברוב קולות הוחלט להעביר את ההצעה לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

י.ג. הצעת חוק לתיקון פקודת שטח השיפוט והסמכויות, התשמ"ב — 1983*

(הצעת חבר הכנסת מ' בריזר)

מיכאל בריזר (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק רמת-הגולן נתקק כבהילות ובחיפזון. מצדדי החוק טענו, שבלא החוק הזה לא יהיה הגולן שלנו. היו שסברו לתומם, ואנוכי בתוכם, שאחיותנו בגולן אינה הלוויה בחוק זה או בתקנה זו, כי אם בעובדות בשטח. לאמור, הגולן יהיה שלנו אם נושיכ שם יהודים רבים, נכה שורשים באדמה ונציב את צבא-הגנה לישראל לאורך הקוויים. אם נחליט להישאר בגולן לאורך ימים, נישאר שם עם חוק או בלי חוק.

אולי אמתין שהכינוס ייגמר, כשיגמרו שני חברי הכנסת להתחבק, אוכל להמשיך בדברי. אדוני היושב-ראש, כשתגמור את שיחתך עם מזכיר הכנסת והחברים לא ישוחחו ולא יתחבקו, אולי גם ידברו במליאה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת משל, חבר הכנסת בריזר שואל אם אתה מוכן להקשיב לדבריו.

מיכאל בריזר (המעריך):

לא, שלא יקשיב לדברי, רק שייתן לי לדבר.

בכיוון ברזר ומדאיג. לכן, אינך יכולה לאחוז את המקל בשתי הקצוות.

עדנה סולודר (המעריך):

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וילנר, אני מבקש מאוד, יש גבול, זה טוב יותר לסימפוזיון. אני מציע שתומיני אותו לקיבוץ ותקיימי סימפוזיון, אבל לא כאן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

להחזיק עם של 1,200,000 פלשתינאים תחת כיבוש, להרוס להם את הכלכלה, את החברה, להשפיל אותם עד עפר ולא לאפשר להם קיום — — — אם יש כיבוש, אנחנו אחראים גם לחייהם וגם לקיומם, ואי-אפשר לומר שהם זרים. נכון, הם לא רוצים לעבוד כאן; הם רוצים להיות חופשיים במולדת שלהם וכמדינה שלהם, אבל, אנחנו לא נותנים להם. אם אנחנו כובשים, מחזיקים אותם בכוח, אי-אפשר לומר להם שיגוועו מרעב.

עדנה סולודר (המעריך):

זה לא נאמר, אתה ממש מסלף את הדבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הכול קשור זה בזה, אי-אפשר להתעלם מכך.

לכן, כאשר אני קורא סדרה בעיתון "הארץ", "שוק העבדים" — — — לפי התיאורים המוזעזעים בעיתון "הארץ", האם אתם חושבים שהפועלים, האינטליגנציה

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק לתיקון פקודת שטח השיפוט והסמכויות, התשמ"ב — 1983, של חבר הכנסת מיכאל בריזר.

שבה וייס (המעריך):

אדוני היושב-ראש, האם אני יכול לשאול שאלה לגבי סדר-היום?

היו"ר מ' שחל:

בבקשה.

שבה וייס (המעריך):

אני שואל שאלת חם, האם יש אפשרות לשנות את סדר-היום שהונח על שולחננו? כי יש חברי הכנסת רבים, הזייים כחזרה הרבנית.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת שבה וייס, מאחר שאני מניח שהשאלה שלך היא שאלה רבנית, וכיוון שנשאלתי על כך פעמים רבות באמצעות פתקים, אני מודיע בהכוננה רבה, שסדר-היום נקבע והוא אינו ניתן לשינוי, ולכן, מה שיש על הלוח, זה מה שיהיה. שמועות אלה טובות לשם דבר אחד חשוב מאוד, כדי שחברי הכנסת יישארו צמודים לבניין הזה והיהו באולם המליאה עד שנסיים את סדר-היום שלנו.

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל בריזר.

האם חייב היה שר הביטחון לפרסם מנשר נוסף? התשובה היא חד-משמעית: כן. אמנון רובינשטיין הסביר בספרו, כי פרסום המנשר הוא תנאי מוקדם לחוקפו. אך גם בלא פרשנות זו, "פקודת שטח השיפוט והסמכויות" אומרת חד וחלק, כי המשפט חל "על כל שטח ששר הביטחון הגדיר אותו במנשר כמוחזק עליידי צבא-הגנה לישראל", ואילו בן-גוריון עצמו קובע במנשר מס' 1, כי "המנשר הזה יפורסם כרבים בכל הדרכים שאראה אותן כיעילות ביותר".

אולם, כפי שציניתי קודם לכן, שר הביטחון לא פרסם כל מנשר נוסף עד סוף הקרבות ואחריותם יתירה מזו, בתוקף הסכמי שביתת הנשק עברו לידי ישראל שטחים נוספים, בעיקר באזור המשולש, וגם לגביהם לא פרסם שום מנשר. על כן, עד היום הזה לא נוצר בסיס חוקי להחלת המשפט הישראלי על שטחים אלה.

כשהתחלתי לחקור את הנושא, ניסיתי לגלות אם קיימים מנשרים נוספים של שר הביטחון, שנשתכחו משום מה, והיכן הן המפות המקוריות. מפה אחת היתה מצוירת למנשר של בן-גוריון על השטחים המוחזקים ומפה אחרת — למנשר שהוציא על ירושלים. בספרו ציין רובינשטיין, כי בשני המנשרים דלעיל לא פורסמה מפת השטח ואף לא צוין המקום שבו היא הופקדה. לאחר חיפושים רבים בארכיוני המדינה עלה בידי לגלות את מפת השטחים המוחזקים כארכיון צה"ל, ואת מפת ירושלים המערבית — בגנון המדינה. מפות אחרות המתייחסות למנשרים אלה לא היו בנמצא.

כמו כן, הוכרר לי סופית, כי שר הביטחון לא הוציא כל מנשרים נוספים בנושא זה. לאחר העיון במפות המקוריות נתברר לי, שבין השטחים, שבהם לא הוחל המשפט הישראלי, יש אזורים נרחבים בגליל העליון, ברצועת-החוף, בנגב ובדרום-מערב הרי יהודה. בתוך אזורים אלה שוכנות בארבעה, אשדוד, אשקלון, ניצנים, יד-מרדכי, הר-מירון, כמה עיירות פיתוח ועשרות רבות של מושבים וקיבוצים. אזור המשולש וואדי-ערה.

השמטה זו לא נחשפה במשך 34 שנים, אולי משום שפרסום המנשר הראשון, ובעקבותיו פרסום "פקודת השטח והשיפוט והסמכויות", סיפק את המשפטנים, והללו הרפו מהנושא, אולי משום שנבחרתי לכנסת מאוחר מדי, ואולי משום שמרבית ממשלות ישראל בתקופה זו ויחסו חשיבות רכה יותר למצב העובדתי במציאות מלחוקים פורמליים, אשר רק מאשרים מצב זה. אולם, באחרונה חל שינוי בתפיסת עולם זו, וכנסת ישראל נודעה באורח בהול לחוקק את חוק הגולן על מנת להחיל את המשפט, השיפוט והמינהל הישראלי על כבדת ארץ זו.

התייעצתי על ממצאי עם כמה משפטנים בכירים, ובראשם אמנון רובינשטיין, שילווה את חקירתי מוקדם. הגעתי למסקנה, כי מן הדין לתקן מיד את "פקודת שטח השיפוט והסמכויות", כדי להחיל באופן רטרואקטיבי את משפט מדינת ישראל על כל שטחי המדינה, דומה שאין דרך אחרת לחיקוק הפגם החוקתי. שר הביטחון אינו יכול עוד לפרסם מנשר על השטחים המוחזקים, גם משום שהמונח "שטחים מוחזקים" השתנה לאחר מלחמת ששת הימים, וגם מפני שהכנסת היקנה את פקודת סדרי השלטון והמשפט ב-27 ביוני 1967 וקבעה כי "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בכל שטח של ארץ-ישראל שהממשלה קבעה בצו". תיקון זה נועד לאפשר תחולה של המשפט הישראלי על ירושלים, בעיקבות-מלחמת ששת הימים. נדמה, שיהא זה מגוון קמעא, אם היינו תפרסם

אמנון לין (המעריך):

נראה הם לא מאמינים שאפשר להחיל את חוקי ישראל על באר-שבע.

מיכאל בריזה (המעריך):

אם נחליט להתוודע שטחים בגולן תמורת הסכם שלום, נחזיר אותם עם חוק או כלי חוק. באותה מהירות שבה נחלק חוק רמת-הגולן ניתן לחוקק חוק שמשמעותו הפוכה, וההיסטוריה מלאה דוגמאות שבהן ייתרו מדינות על שטחים, שהריבונות עליהם היתה מעוגנת בחוק.

מכל מקום, לנוכח האדיקות והלהט של חסידי חוק רמת-הגולן, החלטתי לברוק אם אולי הוחל המשפט הישראלי על כל השטחים שהם חלק ממדינת ישראל מאז 1948 גם כן. החיפוש בארכיונים ובגנזכים העלה מסקנה מפתיעה: המשפט הישראלי לא הוחל מעולם על חלק נכבד משטח המדינה.

מה היתה השתלשלות הדברים? מאז קום המדינה מקובל היה על מומחיה המשפטיים, שיש תחולה אוטומטית של חוק מדינת ישראל על כל השטחים שהוקצו לנו בגבולות החלוקה. מושג זה השתרש כשפה המוחקקים כ"שטח המדינה", אף-על-פי שמעולם לא החליט על כך שום מוסד מוסמך. בחודשים מאי עד ספטמבר 1948 שוחררו שטחים נכבדים בארץ-ישראל, ובכללם, יפו, נצרת, הגליל המערבי ועוד. ירושלים היתה נושא לצעדים נפרדים, והם אינם מענייננו בשלב זה. ב-2 ספטמבר 1948 פרסם דוד בן-גוריון, שר הביטחון דאז, את "מנשר מס' 1, שלטון צבא-הגנה לישראל בארץ-ישראל". במנשר זה קבע בן-גוריון: "שטחים שונים בארץ-ישראל הינם בחזקתו של צבא-הגנה לישראל הסר למשמעתי — — —", "חובה על צבא-הגנה לישראל לקיים בשטחים המוחזקים את שלום הציבור ואת הביטחון ולשקוד על תקנת החוק והמשפט — — —". "משפט מדינת ישראל על השטחים המוחזקים — — —", למנוע זה צריך בן-גוריון מפה שהגדירה אותם "שטחים מוחזקים" ששוחררו עד אותה יום ולא נכללו בגבולות החלוקה. הוא החיל עליהם את המשפט הישראלי באופן רטרואקטיבי, מ-15 במאי 1948, אך ציין עם זאת: "כרם, לגבי אותם חלקים מהשטחים המוחזקים שחזקתם עברה לידי צבא-הגנה לישראל לאחר כן, יאה המנשר ברי"תוקף רק החל מאותו זמן".

ב-16 בספטמבר 1948 חוקקה מועצת המדינה הזמנית את "פקודת שטח השיפוט והסמכויות", שקבעה כי: "כל חוק החל על מדינת ישראל כולה, ייראה כחל על כל השטח הכולל גם את מדינת ישראל", כלומר, ששטח שבגבולות החלוקה, וגם כל חלק מארץ-ישראל ששר הביטחון הגדיר אותו במנשר כמוחזק עליידי צבא-הגנה לישראל", לפקודה ניתן תוקף רטרואקטיבי מ-15 במאי 1948. פקודה זו, על מעלותיה ומגורעותיה, נתחה היטב על-ידי הפרופסור אמנון רובינשטיין בספרו "המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל".

עד כאן, אם כן, היה הכול ברור. פקודת שטח השיפוט והסמכויות חלה על כל השטחים ששוחררו עד 2 בספטמבר 1948. אולם, כאוקטובר באותה שנה התחדשו הקרבות וצבא-הגנה לישראל שחרר שטחים נוספים בארץ-ישראל, שאף הם לא היו כלולים בגבולות החלוקה. כדי שיוחל עליהם המשפט הישראלי חייב היה שר הביטחון לפרסם מנשר נוסף, ולהגדירם כ"שטחים מוחזקים" עליידי צבא-הגנה לישראל. אולם, הוא לא פרסם מנשר נוסף וגם לא מפה חדשה, שתגדיר את השטחים הללו.

והמינהל של המדינה חלים על חלקי ארץ-ישראל המצויים בריבונותה של המדינה הלכה למעשה. שמע מינה, גבולות המדינה אינם זקוקים להגדרה בחוק או במסמך משפטי.

ואכן, דומה שכן סברו בהחש"ח העומדים על עריסת המדינה, בריון במינהלת העם, שנערך לפני ההכרזה על הקמת המדינה, נדחתה ברוב דעות ההצעה לציין בהכרזה את גבולות המדינה, חבר הכנסת בריזה, דומה, רואה עצמו מתלמידיו של דוד בן-גוריון, וזכרונו לברכה. זה היה דוד בן-גוריון, שכרוניס הקדחתניים במינהלת העם, שקדמו להכרזת העצמאות, התנגד בחוקף להצעה לסמן גבולות למדינה. הוא טען, בהסתמכו על קדמים היסטוריים, כי "בהכרזה על מדינה אין הכרח להגיד מה תחומיה, ומדוע אין להגיד? כי אין אנו יודעים. אנו קיבלנו החלטת אר"ם, אבל הערכים לא קיבלו, והם מתכוונים למלחמה נגד המדינה — — —". וכן, "למה להתחייב על גבולות שהערכים אינם מקבלים?" הנה כי כן, לא היתה בעת ההיא כוונה לתחום ולקבוע את גבולות המדינה, ואין סיבה להניח, כי בחקיקת פקודת שטח השיפוט והסמכויות כעבור חודשים אחדים נשתתה תפיסה עקרונית זו.

יתירה מזו, דברים אלה דומה שיפה כוחם כל עוד לא באנו אל המנוחה ואל הנחלה עם כל שכנותינו. שרובן מסרבות עד היום הזה להכיר בקיומה של ישראל ולא תחמו גבול עמה.

התפיסה המשפטית האמורה, שהיתה לנגד עיניהם של מכוני המדינה ולנגד עיני הממשלה, והכנסת מאז ועד היום, תואמת גם את יסודות המשפט הבין-לאומי.

אין אפוא בפקודה מהתש"ח אסמכתה לגבולות המדינה, באופן שמקום שלא נכלל במסגרת הפקודה מצוי כאילו מחוץ לגבולות המדינה, או שחוקי מדינת ישראל אינם תופסים בו. אין תימה, על כן, שבבוא הכנסת לקבוע מסגרת משפטית לחיבור מרחק-ירושלים עם מערבה היא לא נזקקה לפקודת שטח השיפוט והסמכויות ונעשה החיקון הידוע בפקודת סדרי השלטון והמשפט.

ואכן, היעלה על הדעת כי המינוח המשפטי של "שטח מדינת ישראל" ו"שטח מוחזק" כפי שהיה בהחש"ח יפה כוחו לקבוע מסמרות כאז כן עתה. על כל המשתמע מכך מבחינה מדינית ומשפטית, כאשר הן בפקטיקה הנהגת, הן בתודעת הציבור המשפטי, והן בתודעת הציבור הרחב חל מה שחל מאז?

לדעתנו, אין לתוכן ההצעה נפקות במישור המשפטי, הפנימי או הבין-לאומי, ואין בה צורך במישור המעשי. לפי שעה, כבודה של הפקודה במקומו מונח בשלום בספר החוקים, עד שתיכרך בשעת רצון קרובה נחיצותה כל עיקר, אם בצורתה הנוכחית ואם בשינוי.

לסיכום, לדעתי, אין בנמצא תקלה כזו שההצעה מכקשת לתקן, ואין יסוד לדעה, שמביע חבר הכנסת בריזה, כאילו יש בתחומי מדינת ישראל מקומות שבהם לא חל משפט מדינת ישראל, לכן, החקיקה המוצעת מיותרת. אני מציע, אדוני הושכיראש, שלא להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת בריזה.

היו"ר מ' שחל:

דברי תשובה לחבר הכנסת בריזה.

מיכאל בריזה (המערך):

אדוני הושכיראש, חברי הכנסת, הרצאתו של שר המשפטים היא מסמך מדהים מבחינה משפטית. לא תיארתי

הממשלה צו שבו היא מחילה את המשפט גם על כאר-שבע ועל הר-מירון. אולם זוהי אפשרות, אם הממשלה תרצה בכך.

מכל מקום, על הרקע החוקתי הזה הנחתי על שולחן הכנסת הצעת חוק המתקן את פקודת שטח השיפוט והסמכויות. הצעת החוק קובעת כי "כל חוק, החל על מדינת ישראל כולה, יידאה כחל על כל השטח שהיה בשליטת ממשלת ישראל וצבא-ההגנה לישראל ב-21 ביולי 1949, עם סיום חתימת הסכמי שביתת הנשק עם מצרים, לבנון, ירדן וסוריה. תוקפה של פקודה זו הוא למפרע מיום ו' באייר התש"ח, 15 במאי 1948. כרם, לגבי שטחים שחזקתם עברה לידי ממשלת ישראל וצבא-ההגנה לישראל אחר כך, תהא הפקודה בחוקף רק החל מאותו זמן".

חיקון זה אין לו, כמובן, שום קשר עם התחיקה לגבי ירושלים ולגבי רמת-הגולן. הצעת החיקון גם מבטלת את האכחנה האנכרוניסטית בין "שטח המדינה" לבין "שטחים מוחזקים", כפי שזו באה לידי ביטוי בנוסח המקורי של הפקודה. אחרי 35 שנות עצמאות ישראל, מן הרין שנפסק להבחין בין שטח המדינה לשטחים "ששוחררו כמלחמת הקוממיות.

היו"ר מ' שחל:

אני מודה לחבר הכנסת מיכאל בריזה על הגילוי המעניין, ואני מזמין את שר המשפטים להשיב על ההצעה.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני הושכיראש, כנסת נכבדה, כדבר אחד אני מסכים עם חבר הכנסת בריזה — הוא איחר להיכנס לכנסת. לו היה בכנסת הקודמת, היינו זוכים להצעת חוק זו מוקדם יותר. אכן, שום חבר הכנסת לא הגיש הצעת חוק-זאת עד היום, ובדרך לא הוגשה. אומנם, שמענו שהיתה כאן חשיפה; אבל, עם כל הכבוד, הנושא ידוע גם ידוע ועסקו בו לא מעט בעיקר בימים ההם.

הצעת החוק שיזם חבר הכנסת בריזה לחיקון פקודת שטח השיפוט והסמכויות, התש"ח — 1948, מבוססת על טעמים משפטיים מוטעים, ולכן אני סבור כי אין לקבלה. הליקוי היסודי של הצעת החוק מצוי בהנחה, כי פקודת שטח השיפוט והסמכויות קבעה את גבולות המדינה ותחמה אותן, ולא היא, כהביאו את הפקודה למועצת המדינה הזמנית, בישיבתה מיום 16 בספטמבר 1948, הודיע שר המשפטים דאז, מר פליקס רוזנבלט — רוזן — וזכרונו לברכה, כי הפקודה הובאה "לשם הבהרת המצב ולשם הסרת ספקות". כדי להבין את הספקות המשפטיים נחרן להיזכר במצב המדיני שהיה באותה שעה, כאשר היו שחשבו כי גבולות המדינה הם גבולות החלוקה, ואף שהמצב המשפטי לגבי גבולות המדינה היה ברור למדי ליודעי ת"ן, היה צורך להבהיר לציבור הרחב, שעל אזורים מסוימים חלים חוקי מדינת ישראל, והדבר נעשה על-ידי הפקודה ועל-ידי הצורך המנשרים, הצורך בהכרזה מוצא ביטוי מודגש בסעיף 2 לפקודה, המדבר על כך, שאיש המוסמך לפעול במדינת ישראל, מוסמך לעשות כן גם בשטח המוחזק על ידי צבא-ההגנה לישראל שנוכלל במנשר של שר הביטחון.

כעבור שנים, כשהביא שר המשפטים, מר יעקב שמשון שפירא, לכנסת את החוק לחיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 111), התשכ"ז — 1967, שמכוונו החלו על מרחק-ירושלים המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל, אמר השר: "התפיסה המשפטית של מדינת ישראל, שהיתה מאז ומתמיד תפיסה אורגנית המתאמת לעובדות המדיניות הממשיות, היתה מושחתת על העיקרון, שהמשפט, השיפוט

ועתה נגישה מסוכנת מאוד. אדוני שר המשפטים, שר החוץ אמר אתמול בכנסת: "לא נספח את יהודה ושומרון, לא מספחים דבר שהוא שלנו". בהבל פה, חבר הכנסת אמנון לין, שר החוץ מחק את הסכמי קמפ דייוויד. אין הסכמי קמפ דייוויד, בהכל פה מוחקים היום את פקודת שטח השיפוט והסמכויות, היא לא קיימת. כפי שקודם לכן הסביר שר החוץ אצלנו: "למה? ככה". גם שר המשפטים נוקט למעשה שיטה זאת.

אני רוצה לסכם בנקודה אחת, בהתרגשות ובחגיגות, אדוני שר המשפטים, שינתה הכנסת חוקי יסוד של מדינת ישראל והוסיפה לו את המלים, שהכנסת היא המוסד המחוקק של המדינה. כולכם זוכרים זאת. לפני ימים אחדים בלבד עשינו זאת: האם במשך 35 שנים לא חוקקה הכנסת חוקים? לפי התפיסה שלך, לא. 35 שנים היא חוקקה חוקים. האם לחוקים האלה אין חוקף? ודאי שיש להם חוקף, ועם זאת, מאחר שנמצא פגם חוקתי באותו חוק יסודי, באה הכנסת אחרי 35 שנה — אדוני שר המשפטים, כפי שאמרת כי 35 שנה שום חבר הכנסת לא קם להציע זאת-קמה-חברת הכנסת שולמית אלוני כיושבת-ראש הוועדה לחוקי יסודי, ואמרה: אחרי 35 שנה כדאי לתקן את החוק.

שר המשפטים מ' נסים: על מה, אתה מדבר? האם אתה יודע כמה פעמים דנו בבעיה האם הכנסת היא בית-הנבחרים או בית-המחוקקים? תמצא על כך תלי תלים ב"דברי הכנסת", איך יודע — ומדבר.

מיכאל בר-זהר (המערך): כשם שנמצא פגם חוקתי באותו חוק יסודי, יש פגם חוקתי בפקודת שטח השיפוט והסמכויות. אני מציע להעביר את החוק לוועדה.

היו"ר מ' שחל: תודה, אנו עוברים להצבעה.

אני מבין, אדוני שר המשפטים, שלא השתכנעת. שר המשפטים מ' נסים: אני לא השתכנעתי, ואני חושב שחברי הבית הכינו —

היו"ר מ' שחל: בלי תעמולה, נשאיר את המצב כמות שהוא.

ה צ ב ע ה

- כעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה חוק ומשפט — 21
- כעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום של הכנסת — 23
- ההחלטה להסיר את הצעת חוק לחיקון פקודת שטח השיפוט והסמכויות, התשמ"ב — 1982, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

לעצמי ששר משפטים יכול לדבר בצורה כזאת. אדוני השר, מעולם לא אמרתי, כי פקודת שטח השיפוט והסמכויות קובעת את גבולות המדינה. למה החללת לספר כאן על גבולות? אני דיברתי על החלת המשפט, ואתה יודע את ההבדל במדויק, ואם איך יודע, אני מתפלא כיצד אתה מכהן בתפקידך.

הציטוט מפיו של פנתס רוזנבלט, אדוני השר, הוא הולכת שולל. היו שהתייחסו לאותם שטחים כאל שטחים כבושים ומחזקים, וחשוב היה, על רקע זה, להסיר ספקות. משום כך השתמש שר המשפטים דאו באותו ביטוי. אין הדבר כפי שאתה פירשת. אני מציע לך לקרוא את הדברים שלו במועצת המדינה הזמנית. הוא רצה לקבוע, שאין ספק שאלה הם שטחי מדינת ישראל. אמרת, שאכן, דין באר-שבע הוא כדין נצרת, ואם אמר שר המשפטים פנתס רוזנבלט כי דין נצרת הוא כדין מדינת ישראל, וכך גם דין באר-שבע, זה מה שאני בא לומר היום.

יש גם הבדל יסודי בין אותם שטחים לבין יהודה ושומרון, שעליהם לא הוחלו החוק והמשפט הישראלי.

פקודת שטח השיפוט והסמכויות, אדוני שר המשפטים, היא אחד ממסמכי היסוד הקונסטיטוציוניים של מדינת ישראל. בא השר נסים, ובהבל פה, בהניף יד, מבטל אותה ואת חשיבותה ואת משקלה. השר עצמו, שר המשפטים של מדינת ישראל, מודה שאין שום מסמך המחיל את המשפט הישראלי על אותם שטחים שעליהם דיברתי. גם הוא מודה בכך. אין מסמך כזה; הוא לא מצא. על מה הוא מסתמך? זה אומלל במקצת, זה אפילו מגוחך, שכל הטיעון המשפטי של שר המשפטים, מסתמך על ציטוט מקרי של דבריו של שר המשפטים ב-1967 בקשר להחלת המשפט על ירושלים המזרחית. זו משפטנות? ואם יעקב שמשון, שפירא לא היה מדבר ב-1967, על מה היה שר המשפטים מסתמך?

הוא גם אומר, כי גבולות המדינה אינם זקוקים להגדרה בחוק או במסמך משפטי. לא דיברתי על גבולות המדינה כי אם על החלת שיפוט ומשפט ומינהל, ושר המשפטים צריך להבחין בין זה לזה, אם אכן משפטן הוא. השר מביא לחיזוק טענותיו את החלטת מועצת העם שלא לציין במגילת העצמאות את גבולות המדינה, והוא מזכיר את דוד בן-גוריון, זה אותו בן-גוריון שפרסם את המגשרים שעליהם אני מסתמך. אדוני השר, שוב, זו הולכת שולל. הסיבה היתה שונה לחלוטין, או לא רצי לקבוע במסמך קונסטיטוציוני, במגילת העצמאות של המדינה, את גבולות המדינה, שכן, בן-גוריון וחבריו קיוו שנרחיב את הגבולות. אין לזה כל קשר לנושא הנדון היום.

לכוא ולהסתמך על מגילת העצמאות, שבצדק לא ציינו בה את גבולות המדינה, ולקשור את זה לענין של כיבוש או של שחרור השטחים בארץ-ישראל, זה עלכון לאינטליגנציה. על מה אתם מדברים?

אמנון לין (המערך): כדי שהדברים יהיו כדרך אלגנטית ויפה, אני מציע לך לחקוק את המלה "בהבל פה".

מיכאל בר-זהר (המערך): אינו חושב כך. אני חושב שפקודת שטח השיפוט והסמכויות נמחקה בהבל פה. אני לא מקבל את העצה, תודה רבה לך.

חוברת כ"י ישיבה קפ"ב
— הצעת חוק העונשין (תיקון) (איסור הפרעה לאספה) —

ד. הצעת חוק העונשין (תיקון) (איסור הפרעה לאספה), התשמ"ג — 1983*

(הצעת חבר הכנסת ר' סויה)

וועדים שיוצאים ככרזות, אם בעיתונים ואם באספות, על ארץ ישראל יפה, על כבוד הדר, על אהבת אחים. בכניין הזה אנחנו יכולים להתווכח ואפילו לצעוק ולזעוק אם יש צורך. אבל, השנאה צריכה להיות רחוקה מאתנו.

הראיה לכך היא, שחבר הכנסת מהליכוד, ידידי, מיכה רייסר ואני מצאנו לנכון להגיש הצעה משותפת זו, המדברת בעד עצמה, אני מקווה ששר המשפטים ימצא את הדרך הנכונה לבצעה בחוק לתיקון החוק. תודה רבה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. שר המשפטים ישיב על הצעה.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מבין את המניעים של חברי הכנסת סויה ורייסר בהגישם הצעת חוק פרטית זו.

לכאורה, ההצעה היא בעתה נוכח תופעות חמורות וקשות בחברתנו שצריך לעקור אותן. לא אוסיף מלה על דבריו של חבר הכנסת סויה, שאני מזדהה אתם מכול וכול.

יש רק בעיה חקיקתית אחת שאני רוצה להעלותה. כל מה שכלול בהצעת החוק הפרטית הוא כבר קיים ועומד בחוק העונשין שלנו, ואין אנחנו נוהגים להוסיף סעיפים על סעיפים שכבר מצויים בחוק הפלילי. החוק הפלילי שלנו עונה על כל הבעיות הכלולות בהצעת חוק זאת. יש עבירת תקיפה —

שלמה הלל (המערך):

אדוני שר המשפטים, איך אתה יכול להסביר שעל אף קיומו של החוק הזה יש התפתחות קיצונית בשנים האחרונות, שמתבטאת ב"פיצוצים" ובפגיעה באספות אינ-ספור.

שר המשפטים מ' נסים:

מה שרציתי לומר כסיפא של המשפט הזה הוא, שהבעיה אינה העדר חוק אלא יישום החוק. זו הבעיה. כל תופעה שיש בתוכה, תופעה לקויה — איננו רוצה לומר למעלה מזה — כל תופעה חמורה, כמעט כל תופעה, יש עליה תשובה בחוק, והבעיה שלנו, כמו בכל מדינה אחרת, היא בעיה של יישום. מי מוכן מנסה, היית שר המשטרה במשך תקופה ממושכת, ואתה יודע שלא כל דבר ניתן לאכיפה אפילו רוצים בכך בכל הכנות וחרם הלב.

אם כן, עבירת תקיפה קיימת בחוק העונשין, ולא זו כלכך שהיא קיימת, אלא שהמאסר המוטל בנינה הוא של שנתיים. אתם מציעים שנה, האם התכוונתם להציע שעשכשו יוטל עונש קל יותר? קיים גם סעיף 216 של חוק העונשין, עבירה של התנהגות פרועה כמקום ציבורי, שעלולה להביא להפרת השלום. כל אלה, יש בהם תשובה נאותה, שלמה, על הבעיה.

יש עניין אחר שהייתי רוצה להעיר עליו למציעים. אתם משתמשים בכינוי "הפרעה". השאלה היא, מהי "הפרעה"? האם קריאת ביניים היא הפרעה? אם נאמר שקריאת ביניים היא הפרעה, מה יהא על חופש הביטוי?

כבר אמרתי שאני מבין את המניעים שלכם, אבל החוק עצמו איננו דרוש. הבעיה שהעליתם טעונה דיון, בהחלט:

היו"ר מ' שחל:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר היום, חוק העונשין (תיקון) (איסור הפרעה לאספה), התשמ"ג — 1983, של חבר הכנסת רפאל סויה.

רפאל סויה (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, ידידי, חבר הכנסת מיכה רייסר ואנוכי חשבנו יחד וחישבנו דרך לאפשר קיומן של אספות מבלי שיהיו הפרעות, או כל אותם דברים שאנחנו שומעים עליהם, המניעים לפעמים גם לאלמות. בהצעת החוק המוגשת לכם יש תיקון סעיף בחוק קיים, שר המשפטים, כאשר יעלה לדונן, ירחיב כוודאי את הריבוי בעניין זה ויסבירו. אנחנו מציעים את הצעתנו דווקא בימים אלה, כאשר אנחנו שומעים על התנכרות האלימות, על פגיעה באישי ציבור, על הפרעות לאספות: ואין אני בא כדגוע לדבר על אספה של מפלגה זו או זו — אותו ציבור מתפרע שמפריע למפלגה זו היום, יכול להפריע למפלגה אחרת מחר.

לא הייתי רוצה שראש הממשלה יופיע באספה במקום כלשהו בארץ ויימצאו אנשים שיעזו להפריע למנהיג ציבור שרוצה, תייב ויש ביכולתו להביא את דבריו מפלגתו ולהביע את דעותיו.

אמנון לין (המערך):

אותו ציבור שמשחתך בהפגנות היום — — —

רפאל סויה (המערך):

זו הייתה כוונת דברי, אתה צודק בהחלט. לצערנו, יש לנו עסק — לכל הבית הזה, על כל מפלגותיו ודעותיו — עם קבוצות אנשים שהדמוקרטיה רחוקה מהם, וכבוד לאדם ולמנהיג אינו חשוב בעיניהם. אומנם, יש חוקים ויש משפטים, אך לצערנו, נוכחנו לדעת בשנים האחרונות, שמעשים איומים נעשו נגד מנהיגים, ואיני רוצה לפרט נגד אילו מנהיגים. לצערנו, רוב התרעומת כיום, רוב ההסתה, מכוונת בעיקר נגד מפלגה אחת בישראל, זה יכול להיות בומרנג מחר. ראינו זאת לאחרונה גם בתל-אביב, כאשר חלק מאותו ציבור אשר זעק למען למפלגה אחת, העז לכתוב על הקירות פה ושם "מוות לאשכנזים" והשמצות חמורות מזו נגד מי שרצה לבצע את החוק שעליו הוא ממונה.

הבית הזה דן בחוקים שונים ובהצעות שונות. החוק הזה אינו צריך לחלק אותנו מייד למחנה של "בעד ונגד". כחדש בכנסת אני מוכן לקבל כל הצעת תיקון, וכמובן, מפי כבוד שר המשפטים, והעיקר הוא, שהצעת החוק תשמש אור אדום לאותן קבוצות אנשים שמעיוות גם להשמין, גם "לפוצץ" אספות, ולא פעם אחת גם להרים יד נגד מנהיגי ציבור, חוק וסדר חייבים לשרור בארצנו הדמוקרטית. אנחנו חייבים לאפשר תריבות ריבוי ולעודדה, ולהעניש את אלה שאינם מוכנים ללכת בדרך הזאת. חופש הביטוי הוא הדבר הראשון והחשוב שיכול לשמש דגל במדינה דמוקרטית; ואכן, אנחנו חיים במדינה דמוקרטית, לכן, מן הדין שהכנסת תמצא את הדרך להוציא חוק כזה לאור, וכל הנוגעים בדבר, אותן קבוצות קטנות, ידעו שאם גורמים עוול למנהיגים אלה או אלה, יש חוק ויש משפט.

דווקא בימים אלה שמחתו לשמוע, שיש קבוצות, ארגונים

— הצעת חוק העונשין (תיקון) (איסור הפרעה לאספה);
— הצעה לסדר-היום —

והדבר הוא חשוב. הכנסת כבר דנה בכך לפני כמה שבועות כמה פעמים. אני חושב שראוי שנושא זה לא ירד מסדר-יומנו.

לכן, הצעתי היא, שאומנם נעביר לוועדה את הנושא לדיון, משל היתה זו הצעה לסדר-היום, כי החוק קיים. זה ייתן אפשרות למקד בפני הציבור את חומרת הבעיה. אני מציע כי העניין יעלה בוועדת החוקה, חוק ומשפט עם כל היסודות הראויים לדיון כזה. יובאו גם אלה המופקדים על יישום החוק והם יישאלו מה ששאלת. חבר הכנסת הלל: ובכן, כיצד זה קורה? מדוע לא פועלים נגד האנשים האלה? מה הסיבות? — חוסר כוח אדם? חוסר יכולת? התרשלות? כל היסודות הללו צריכים להתלבן.

ובכן, אדוני היושב-ראש, אם חברי הכנסת סוּסיה ורייסר יסכימו לכך, אני מציע שהנושא יועבר לוועדת החוקה. חוק ומשפט לשם דיון, כאלו מדובר על הצעה לסדר-היום. אני מאמין שכתוצאה מכך, הדיון הזה יישא פרי.

טו. הצעה לסדר-היום שביחת הרופאים

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה, כלי להסתכך בפירושים שונים, אני מציע שנצביע כך: מי להעברת הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

כעד הצעה להעביר את הצעת חוק
העונשין (תיקון) (איסור הפרעה לאספה),
התשמ"ג — 1982, לדיון מוקדם בוועדת
החוקה, חוק ומשפט — רוב
נגד — אין

הצעה להעביר את הצעת חוק העונשין
(תיקון) (איסור הפרעה לאספה),
התשמ"ג — 1982, לדיון מוקדם בוועדת
החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

גם כשאני מחייב נמרץ של הביטוח הממלכתי אני גא כעובדה, שבחברה הישראלית, בניגוד לחברות אחרות, מחלה אינה אקביבלנטית להתרוששות. גם כמי שרוויש היום ביטוח ממלכתי, אני נותן לקופות-החולים הקיימות, לרבות קופות-החולים של ההסתדרות, את הקרדיט הרכ ומצדיע בפניהן על הנורמה שאנחנו רואים אותה כמכוננת מאליה, אבל היא אחת מנקודות השיא של הקדמה בחברתנו — רפואה לכל אדם ולכל כיס.

אבל, זה זמן שרופאים מסוימים חותרים ליצירת ביטוח רפואי פרטי, שיהיה תמורה כספית ישירה עבור הטיפול, כמלים אחרות, רפואה אחת, כללית — לעניים, ורפואה אחרת, אישית יותר, אולי משופרת יותר, במתקני הציבור — לעשירים.

אני חושש מאוד שכיום, על יסוד תביעה צודקת, נעשית החזרה הכללית, ההיערכות ויצירת ההסכמה המהשבתית לאותו שירות פרטי בתשלום בתחום הרפואה הציבורית. את הדבר הזה יש לעצור מיד. אסור שבישראל — כולנו נתאחד בכך — בצד פערים אחרים ייתוסף הפער הנורא, המזועזע, בשל טיפול רפואי אחד, סיטונאי — לעני; ואחד, אישי, משופר — לעשיר; בשום פנים ואופן, לא. צריך להיות ברור לכל, כי על עניין זה הבית כולו, קואליציה ואופוזיציה, הסתדרות וממשלה — נילחם בכל כוח.

שיפור תנאי הרופאים במסגרת הרפואה הציבורית — כן. ניזון הרפואה הציבורית לטובת רפואה לעשירים — בשום אופן, לא.

אני מבין את התביעות של הרופאים ואני אף מצדיק אותן. אני מבין כי יש לנהל משא-ומתן נמרץ ותיקף. אבל, רבותי הרופאים, כמי שמצדד בחביעותיכם אני-סבור, כי ההכנות, המחתרניות כחלקן, ליצירת השירות הפרטי הזה כמהלך העיצומים הנוכחיים מעוררות חשש כבד.

הדרך הנוכחית של מאבקכם מוכרחה להרתיע אפילו את מי שמצדיק את בעייתכם וחש אותה. יש מקצועות שפשוט אי-אפשר להשכיחם, חייל אינו שוכת, לדעתי, כבאי אינו יכול לשכות, רופא אינו רשאי לשכות וליצור סיטואציה, שבפועל,

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום, שביחת הרופאים, של חבר הכנסת עקיבא נוף.

שר הבריאות א' שוסטק:
איפה ההצעה של חבר הכנסת ויקטור שפיטוב?

היו"ר מ' שחל:
הוא דחה אותה.

שר הבריאות א' שוסטק:
למה לא הודיעו לי?

עקיבא נוף (הליכוד):
הוא ביטל אותה, בכך.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת עקיבא נוף, קודם כול, אינך צד בעניין. עם כל הכבוד, אתה מעלה הצעה אחרת.

אדוני שר הבריאות, אצלי רשום שהוא הודיע למזכירות הכנסת שהוא מבקש לדחות את ההצעה, ממזכירות הכנסת הודיעו לי שההצעה נדחתה והיא לא תועלה היום. יותר מכך אינני צריך לדעת.

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש העניין של השכר, ואני סבור שהרופאים צודקים בתביעות השכר שלהם. ויש עניין אחר, ערכי, חינוכי, שאת התהליך שלו, השכיחת הוואת, צריך לעצור עכשיו ומיד.

כולנו עוסקים כשאלת הכיטות הרפואי, אם יינתן באמצעות קופות-החולים הקיימות או על-ידי ביטוח רפואי ממלכתי, מאחר שאני סבור, שקופות-החולים הגדולה ניצלה את השירות הרפואי לחמיכה כגורם פוליטי, ומאחר שחלק מהציבור איננו מבוטח בשום קופת-חולים, אני תומך בחום בביטוח בריאות ממלכתי.

אבל, גם קופות-החולים הקיימות וגם הביטוח הרפואי הממלכתי הם, כסופו של דבר, כאותו מישור — השירות לכלל הציבור.

חלק מהציבור, ודווקא החלק החלש, אינו יכול לקבל טיפול רפואי.

אני גם יודע על רופאים רבים, על ציבורים שלמים של רופאי מרפאות, שסירבו להשתתף בהליכים אלה, וראשי ההסתדרות הרפואית אימו עליהם בסנקציות ארגוניות.

חובה לשאול את מתכנני הגישה החדשה: נניח שתצליחו ושיטה זו אומנם תעלה יפה, ואכן, מבחינה משפטית תצליחו בכך, שקופות-החולים המויבנה בהחזר 600 השקלים, ומבחינת הרופאים, מבחינתכם, זו הצלחה בעיצומים, הציבור יבוא בהמוניו והקופות תיאלצנה לשלם. מה יקרה? הרי בתוך זמן מסוים הקופות תחמוטטנה. לאן תחזרו, כשתצליחו? ונניח, שהאוצר ייכנע, או שמא יש מי שאינו רוצה לחזור והוא מעוניין בהקמת הקופה הפרטית על חוברות הקופה הציבורית?

כיומיים האחרונים הרבינו לשמוע על הליכים משפטיים, על סגירתו זה או סגירתו זה, מהם חסריים קפקאיים כמעט, ונשאלת השאלה, מי לידנו יתקע כי במסגרת התסריטים הללו לא יקום מתחכם כלשהו ויתבע, כמשלם מסיס, החזר של הסכסוך שבספרה המרינה את לימודי הרופאים באוניברסיטאות?

ארגוני שר הבריאות, אנו איננו רוצים לראות שום רופא בבית-סוהר, ואי-אפשר לקבל את הרעיון, כי רופא שבידו חיים ומוות הוא, כדברי שופט נכבד כדימוס, פושע פלילי. יש צדק מסוים בכך, שרופאים על-פי מקצועם, על-פי הכשרתם, על-פי המאמן הרוחני, הנפשי והפיסי שהם משקיעים יקבלו שכר הולם, ואני מרשה לעצמי לומר, כי במקרה זה הציבור יבין אפילו הרגעה ממסגרות אלו או אלו, ואני קורא גם להסתדרות לפעול כעניין זה עם הממשלה למען פרימה הקשר בין הרופאים לבין ציבורי עובדים אחרים.

רכותי הרופאים, אתם הוכחתם את כוחכם, וזעזעתם את אמות הספים, המישך השביתה לא ישיג מבחינה זו כל דבר נוסף מלבד ירידה באהדת הציבור, עכשיו השעה להפסיק את העיצומים ולערוך משא-ומתן נמרץ, כאשר לכול בדרורים גם השרירים וגם המגבלות.

לחברי, יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה וחברי הוועדה, עלינו מוטלת החובה להושיב את הצדדים בחדר הוועדה על-ימנת שלא יצאו משם עד שיעלה העשן הלבן של ההסכם. יש להפסיק את השביתה עכשיו כמשא-ומתן מואץ, כעניין השירות הרפואי, כולנו בעד הסכם ובעד שלום ושקט, ומייד.

היו"ר מי שחל: תודה לחבר הכנסת נוף, ישיב על ההצעה שר הבריאות.

שר הבריאות א' שוסטק: אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סכסוך הרופאים כולו נדון עכשיו בוועדת העבודה והרווחה.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך): ולכן הוא סוביידיצה?

שר הבריאות א' שוסטק: לא, זה לא סוביידיצה, אבל, אינני חושב שרצוי להכביד על העניין בדיון בכנסת, ההצעה שהציע חבר הכנסת נוף פירושה, הוא דיון בכנסת.

עקיבא נוף (הליכוד): אני מציע שהוועדה תדון — — —

שר הבריאות א' שוסטק: לכן, אני חושב שיהיה זה רצוי שנחליט, כפי שהחלטנו לפני שבועיים, להעביר את הנושא לוועדה, אני צריך לציין, שהוועדה כבר עשתה עבודה חשובה מאוד למען חיטול הסכסוך או למען עצמו, והיא ממשיכה כדיניה עם הרופאים ועם המעסיקים, לכן, אני מציע שנחליט להעביר גם הצעה זו, עם ההערות שנשמעו, לוועדה.

היו"ר מי שחל: תודה, חבר הכנסת נוף, האם אתה מסכים להצעה?

עקיבא נוף (הליכוד): כן.

היו"ר מי שחל: חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך): האם השר קיבל את ההצעה של חבר הכנסת נוף על כל ההסכרים שהיו בה?

היו"ר מי שחל: חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אנו באמצע ההצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מי שחל: חברי הכנסת, חם סדר-היום של ישיבה זו, ישיבה זו נעולה.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ק"פ — קפ"ב

- א. שאילתות ותשובות.
- ב. דין-וחשבון על הריאלוג של נציגי הכנסת עם משלחת הפרלמנט האירופי, שנערך בכנסת.
- ג. חוק-יסוד: מגילת זכויות היסוד של האדם (קריאה ראשונה).
- ד. חוק מעמד ארגונים בין-לאומיים, התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 15), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק מס הכנסה (הטבות להשקעה בניירות ערך שתמורתם נועדה למחקר מדעי), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- ז. החלטה בדבר אישור הנראות בצווים:
1. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 122), התשמ"ג — 1983.
 2. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 123), התשמ"ג — 1983.
- ח. חוק הכשרות המיטפתית והאפטרופסות (תיקון מס' 17), התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 5), התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- הצעות לסדר-היום:
- א. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- ב. תוכנית שיקום השכונות — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
- ג. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לבדיקה טיפול הממשלה בפינוי סיני — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
- ד. מניעת כניסה של יהודים בעלי חזות רתית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון — הצעת חבר הכנסת מ' כהן.
- ה. פגיעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון — הצעת חבר הכנסת ח' דרוקמן.
- ו. מחסור במיטות איטפוז לקשישים ולחולים כרוניים — הצעת חבר הכנסת ו' שם-טוב.
- ז. אנשי "שלום עכשיו" באפרת — הצעות חברי הכנסת א' אבטבי, י' כהן וחי' פורת.
- ח. חוק הרשות לשיקום האסיר, התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קפ"א — קפ"ב

327. המשמעות של מדיניות החוחרת לשליטת קבע כפויה על 1,200,000 ערבים פלשתינאים, תושבי השטחים — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- 328 — 330. פעולותיה של הכת המיסטית בזיכרון יעקב — הצעות חברי הכנסת ח' דרוקמן, ד' מגן וע' סולודר.
331. היפגעותם של ילדים מצמחי רעל — הצעת חברת הכנסת א' נמיד.
332. גורל תושבי נווה-זווהר לנוכח התכנון הכולל החדש בחוף יס-המלח — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
333. מעשה אלימות מצד קבוצת קנאים דתיים בכניסתם ובמחנה-היהודה — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
334. ונדליזם ואלימות מצד כרוונים המתיימרים להיות דתיים נגד פעולות תרבות של אזרחים שלווים — הצעת חבר הכנסת ע' נוף.
335. פעולת "כך" וסכנותיה לחברה הישראלית וליחסים בין יהודים לערבים — הצעת חבר הכנסת י' צבן.
336. מאבקם של צעירי "מוסררה" לשיקום שכונתם ולפתרון בעיית השיכון במקום — הצעת חברי הכנסת ד' זכין, י' צבן וני' פדר.
337. המאבק להצלת יהדות אתיופיה — הצעת חבר הכנסת ד' זיגרמן.
338. עבודה עברית ישראלית — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
339. שביחת הרופאים — הצעת חבר הכנסת ע' נוף.

ג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב — 1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי התעריף), התשי"ט — 1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן

¹ ס"ח התשי"ב, עמ' 334; התשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח התשי"ט, עמ' 154; התשי"ך, עמ' 18.

³ ק"ת התשמ"ג, שינוי מק"ח 446, עמ' 467.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב — 1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי התעריף), התשי"ט — 1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן

¹ ס"ח התשי"ב, עמ' 334; התשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח התשי"ט, עמ' 154; התשי"ך, עמ' 18.

³ ק"ת התשמ"ג, שינוי מק"ח 446, עמ' 468.

ה. הצעת חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 5), התשמ"ג — 1983

1. הוספת סעיף 22
- אחרי סעיף 2א לחוק רישוי עסקים, התשכ"ח — 1968¹, יבוא:
 - 22" מקומות לעריכת משחקים
 - (א) בעסק של עריכת משחקים תהא רשות הרישוי שלו לפי חוק זה רשאית להשתמש בסמכותה, באופן קבוע או זמני, גם מתוך התחשבות בצורכי הסדר הציבורי, שלום הציבור או טעמים חינוכיים, אף לעניינים אלה:
 - (1) איסור פתיחת מקום לעריכת משחקים באזורים מסוימים;
 - (2) הגבלת מספר הרשיונות באזורים מסוימים;
- (3) איסור סוגים מסוימים של משחקים;
- (4) הגבלת מספר הרשיונות לסוגי משחקים מסוימים;
- (5) הגבלת שעות הכניסה למקום לעריכת משחקים;
- (6) הגבלת גיל המותרים בכניסה למקום האמור;
- (7) איסור או הגבלה של פעילות נוספת באותם חצרים.
- (ב) לענין סעיף זה, "משחקים" — משחקים באמצעות מכונות המופעלות באופן מכני או חשמלי או בדרך אחרת וכן משחקי ביליארד, קלפים, קוביות וכיוצא באלה.

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 204; התשל"ח, עמ' 90.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- (1) ברישא, המלים "או טעמים חינוכיים" — יימחקו;
- (2) בפסקה (1), בסופה, יבוא: "אשר אינם עולים כדי העיר כולה";
- (3) פסקאות (2) ו-(7) — יימחקו.

ו. הצעת חוק הרשות לשיקום האסיר, התשמ"ג — 1983

1. הגדרות
 - בחוק זה —
 - "אסיר" — מי ששחרר כדן ממאסר;
 - "המועצה" — מועצת הרשות שנתמנתה לפי סעיף 10;
 - "המינהלה" — מינהלת הרשות שנתמנתה לפי סעיף 1א;

"הרשות" — הרשות לשיקום האסיר המוקמה לפי חוק זה;
 "השר" — שר העבודה והרווחה.

2. תחולה

- (א) חוק זה יחול לגבי אסיר שפנה לרשות בדרך שנקבעה תוך שנה מיום שחרורו ממאסר, וערב פנייתו היה רשום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה—1965, והתגורר בישראל, יהודה והשומרון או חבל-עזה.
- (ב) לעניין סעיף קטן (א) יראו מי שהופנה לרשות על-ידי גוף שנקבע לעניין זה על-ידיה, כמי שפנה אליה.
- (ג) הרשות רשאית להאריך את התקופה האמורה בסעיף קטן (א) בהתאם לכללים שייקבעו כאמור בסעיף 4.

3. הקמת הרשות

מוקמת כזה רשות לשיקום האסיר שתפקידיה יהיו:

- (1) לגבש מדיניות שיקום לאסירים, ובכלל זה מדיניות שיקום לאוכלוסיות אסירים מיוחדות;
 - (2) להכין, כתיאום עם שירות בתי-הסוהר, תוכניות שיקום לאסירים לקראת שחרורם, ולהפעילן לאחר שחרורם כתיאום, במידת הצורך, עם שירות המבחן למבוגרים;
 - (3) לפעול לקליטת אסירים ולשיקומם בקהילה, לרבות בתחומי התעסוקה, הכשרה מקצועית, הכטחת הכנסה, דיור ושירותי בריאות;
 - (4) ליזום הקמתם ופיתוחם של שירותי עזר לשיקום האסיר, לרבות שירותי הכוונה וייעוץ;
 - (5) לסייע למשפחות האסירים בעת המאסר ואחריו באמצעות השכנות לשירותים חברתיים שליד הרשויות המקומיות וגופים אחרים;
 - (6) לתאם בין משרדי הממשלה, הרשויות המקומיות וגופים אחרים בנושאים הקשורים בשיקום האסיר;
 - (7) לעודד פעילות התנדבותית בקרב יחידים וגופים כתחום שיקום האסיר, להדריךכם ולהנחותם;
 - (8) לפקח על גופים מתנדבים העוסקים בשיקום האסיר ולקבוע כללים להקצבות מתקציב רשות לגופים אלה;
 - (9) להציע חקיקה וליוזם מחקרים כתחום פעילותה של הרשות;
 - (10) לפעול להגברת המודעות הציבורית לכעירת שיקום האסיר.
4. כללים לדרכי טיפול באסירים

השר, לאחר התייעצות כמועצה ובאישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, יקבע כללים לטיפולם של הרשות באסירים, ובין היתר רשאי הוא לקבוע דרכי פעולה לעניין סעיף 3(ג) וכן סייגים ומבחנים לטיפול באסירים, בין דרך כלל ובין לפי סוגי אסירים.

5. הרשות — תאגיד

הרשות היא תאגיד.

6. מקום מושב הרשות

מקום מושבה של הרשות הוא ירושלים.

7. הרשות גוף מבוקר

הרשות תהיה גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 9(2) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח—1958 (נוסח משולב).¹

8. פטור ממסים

לעניין חובת השלום אגרות ותשלומי חובה אחרים דין הרשות כדין המדינה.

9. אחריות בניזקים

לעניין חוק הניזקים האזרחיים (אחריות המדינה), התשי"ב—1952, דין הרשות כדין המדינה.

10. מועצת הרשות

(א) לרשות תהיה מועצה ובה 39 חברים שימנה נשיא המדינה; הודעה על מינוי תפורסם ברשומות.

(ב) המועצה תהיה מורכבת מאלה:

- (1) עשרים וואחד חברים שיתמנו על-פי המלצת השר, שתיתן לאחר התייעצות עם שר הפנים, ובהם שמונה אנשי ציבור, שישה פעילים במוסדות ובארגוני מתנדבים כתחום הטיפול באסיר, שניים מבין חברי הסגל האקדמי, כמוסדות להשכלה גבוהה וחברי האגודה הישראלית לקרימינולוגיה, שני נציגים של ארגון העובדים המייצג את רוב העובדים במדינה, שני נציגים של ארגוני מעבידים שלדעת השר הם ארגונים יציגים ונוגעים לעניין ונציג אחד של איגוד מקצועי המייצג את רוב העובדים הסוציאליים במדינה;
- (2) נציב בתי-הסוהר, המנהלים הכלליים של משרדי העבודה והרווחה, הפנים, הבינוי והשיכון, המנהל הכללי של שירות התעסוקה, מנהל האגף לשירותי חינוך ומנהל שירות המבחן למבוגרים כמשרד העבודה והרווחה, מנהל אגף המשטרה ובתי-הסוהר במשרד הפנים, ראש מנהל האסירים בשירות בתי-הסוהר;
- (3) נציג אחד של כל אחד מאלה: שר החינוך והתרבות, שר האוצר, שר המשפטים, המפקח הכללי של משטרת ישראל ורמטכ"ל צבא-הגנה לישראל;
- (4) שלושה נציגים של הארגון המייצג את המספר הרב ביותר של רשויות מקומיות בישראל ונציג אחד של הארגון המייצג את המספר הרב ביותר של מועצות אזרחיות בישראל.

11. יושב-ראש המועצה

(א) יושב-ראש המועצה יתמנה בידי נשיא המדינה מבין חברי המועצה שמונו כאמור בסעיף 10(ב)(1), על-פי המלצת השר שתיתן לאחר התייעצות עם שר הפנים.

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 270.
² ס"ח התשי"ח, עמ' 92; התשמ"א, עמ' 280.
³ ס"ח התשי"ב, עמ' 339.

נוספים שימנה השר בהתייעצות עם המועצה, ובלבד שמספר חברי המינהלה לא יעלה על תשעה ולפחות שליש מחבריה יחמנו כאמור מכין חברי המועצה שאינם עובדי המדינה.

19. סמכויות המינהלה

המינהלה מוסמכת לבצע בשם הרשות כל פעולה הדרושה למילוי תפקידיה על-פי חוק זה, למעט פעולות שיוחדו בחוק זה למועצה.

20. עובדי הרשות

(א) המינהלה תקבע, באישור השר, תקן לעובדי הרשות.
(ב) המינהלה תמנה את עובדי הרשות ותקבע את תפקידיהם וסמכויותיהם; מינוי עובדי הרשות יהיה לפי הכללים הקבועים למינוי עובדי המדינה, בשינויים המחוייבים לפי העניין.

(ג) תנאי עבודתם של עובדי הרשות, לרבות חברי המינהלה שהם עובדי הרשות, יהיו כתנאי עבודתם של עובדי המדינה.

21. קיום סמכויות

קיומן של המועצה, ועדותיה או המינהלה ותוקף החלטותיה לא ייפגעו מחמת שנתפנה מקומו של חבר או שהיה פגם במינויו.

22. תקציב

(א) המינהלה תכין, לתאריך שקבעה המועצה, הצעת תקציב שנתי לרשות ותגיש אותו למועצה; בנסיבות מיוחדות רשאית המינהלה להגיש הצעת תקציב לתקופה קצרה משנה וכן הצעת תקציב מילואים.

(ב) המועצה תדון בהצעת התקציב ותעביר אותה לשר, בצירוף הערותיה והמלצותיה.

(ג) השר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יקבע את התקציב כפי שהציעה המועצה או בשינויים שימצא לנכון.

(ד) לפני קביעת התקציב כאמור בסעיף קטן (ג) יביא השר את הצעת התקציב לידיעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

23. מימון

(א) תקציב הרשות ימומן מאוצר המדינה וכן מתרומות שתקבל לפי סעיף קטן (ב).

(ב) בנוסף על ההקצבה מאוצר המדינה רשאית הרשות לקבל תרומות מכל אדם ולהשתמש בהן למילוי תפקידיה.

24. פיקוח

(א) הרשות תעמוד לפיקוחו הכללי של השר.

(ב) השר רשאי לדרוש מהרשות, בכל עת, דין-וחשבון וכן מידע שוטף או חד-פעמי על כל עניין שהוא בגדר תפקידיה וסמכויותיה.

25. דיווח

הרשות תעביר מדי שנה את הדין-וחשבון השנתי שלה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת ולשר.

(כ) המנהל הכללי של משרד העבודה והרווחה יכהן כממלא-מקום קבוע של יושב-ראש המועצה.

12. תקופת כהונה

(א) תקופת כהונתם של חברי המועצה תהיה ארבע שנים מיום מינוים; חבר המועצה שתקופת כהונתו תמה יכול להתמנות מחדש.

(ב) חבר המועצה שכהונתו תמה יוסיף לכהן עד למינוי חבר אחר במקומו, או עד למינויו מחדש, לפי העניין.

13. העברת חבר מכהונתו

נשיא המדינה רשאי, על-פי המלצת השר, שתינתן לאחר התייעצות עם שר הפנים, להעביר חבר המועצה מכהונתו אם הוא —

(1) הורשע בעבירה שיש עמה קלון;

(2) איבד את הכושר הגופני או הנפשי למלא את תפקידיו;

(3) נעדר ללא סיבה מוצדקת מארבע ישיבות רצופות של המועצה.

14. חילופי חברים

התפטר חבר מועצה מתפקידו, הועבר מכהונתו או נפטר, יתמנה חבר אחר במקומו באותה דרך שבה נתמנה אותו חבר מועצה.

15. תפקידי המועצה

תפקידי המועצה יהיו:

(1) להתוות את קווי הפעולה של הרשות;

(2) להנחות את המינהלה במילוי תפקידיה;

(3) לדון בהצעת התקציב השנתי ובדין-וחשבון השנתי שתגיש לה המינהלה;

(4) לדון בכל עניין הנוגע לפעילותה השוטפת ולניהולה של הרשות.

16. ועדות

המועצה רשאית למנות ועדות מבין חבריה ואף שלא מבין חבריה ולאצול להן מסמכויותיה.

17. סדרי דיון

(א) השר, בהתייעצות עם המועצה, רשאי לקבוע כתקנות הוראות בדבר מניין חוקי, דרכי כינוס המועצה וועדותיה וניהול ישיבותיהן, סדרי ההצבעה בהן לרבות עניינים שלגביהם יהיה צורך ברוב מיוחד, סמכויות יושב-ראש המועצה או יושב-ראש ועדה והחזר הוצאות שנגרמו לחברי המועצה, לחברי ועדות המועצה ולחברי המינהלה שאינם עובדי הרשות או עובדי המדינה עקב השתתפותם בישיבותיהן.

(ב) המועצה תקבע את סדרי עבודתה במידה שלא נקבעו בתקנות כאמור בסעיף קטן (א).

18. מנהל הרשות והמינהלה

(א) השר, בהתייעצות עם המועצה, ימנה מנהל לרשות, ורשאי הוא למנות באותה דרך סגן למנהל הרשות.

(ב) ענייני הרשות ינהלו בידי מינהלה, שתהא מורכבת ממנהל הרשות, סגנו — אם התמנה כאמור, וחברים

26. סודיות

(א) 72 להרשות וכל מי שהרשות פועלת בעזרתו חייבים לשמור בסוד מידע שהגיע לידיעתם עקב מילוי תפקידם ולא לגלותו אלא כביצוע המוטל עליהם לפי חוק זה.

(ב) העובר על הוראות סעיף קטן (א), דינו — מאסר שישה חודשים.

27. שמירת דינים

הוראות חוק זה אינן באות לגרוע מהפקדיהם ומסמכויותיהם של שירות בתי הסוהר, שירות המבחן וכל גוף אחר על-פי כל דין.

28. תחילה

תחילתו של חוק זה כיום כ"ח באדר ב' התשמ"ד (1 באפריל 1984).

29. ביצוע ותקנות

(א) השר ממונה על ביצועו של חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

(ב) השר יתקין כהתייעצות עם שר הפנים ועם המועצה ובאישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, תוך שנה מיום תחילתו של חוק זה, תקנות בדבר —

(1) הקמתן, דרכי פעולתן ומסמכויותיהן של ועדות להכנת תוכניות שיקום לאסירים לקראת שחרורם;

(2) דרכי החיאות בין הרשות לבין משרדי הממשלה, רשויות מקומיות וגופים אחרים המטפלים באסיר ובשיקומו.

הסתייגויות

לסעיף 2

למחוק בסיפא של סעיף קטן (א) את המלים "יהודה והשומרון אג, חבל-עזה".

חבר הכנסת ח' יאיר מציע:

ז. הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית (הצעת חברי הכנסת מ' וירשובסקי וא' רובינשטיין)

3. פרשנות ותוקף חוקים

(א) כל דין הניתן לפירושים שונים, הפירושו שיש בו יותר כדי לקיים את השוויון בין הזרמים בדת היהודית — עדיף.

(ב) כל הוראת דין שנתקבלה אחרי תחילתו של חוק-יסוד זה והיא סותרת או משנה הוראה שבו — בטלה, וזולת אם התקבלה ברוב של 80 חברי כנסת ככל שלב משלבי החקיקה.

4. תיקון חוק הרבנות הראשית לישראל

בסעיף 2 לחוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם — 1980, פסקאות (2), (3) ו-(6) — בטלות.

1. הגדרות

בחוק-יסוד זה —

"זרם בדת היהודית" — כל אחד מאלה:

(א) הזרם הרבני — אורתודוקסי;

(ב) הזרם המסורתי — קונסרבטיבי;

(ג) הזרם ליהדות מתקדמת — רפורמית.

2. שוויון בין הזרמים

(א) אין מפלים בין זרם לזרם בדת היהודית.

(ב) פרטים כאשר להכשחת השוויון בין הזרמים בדת היהודית ייקבעו בחוק.

¹ ס"ח התש"ם, עמ' 90.

דברי הסבר

הקיים גם בכל הנוגע לרישום נישואין, כך שרק הב שקיבל כשירות ממועצת הרבנות הראשית ייחשב לרשות רושמת. בדרך זו פוגע החוק באפשרות הקיימת, כיום להכיר ברכנים מהזרמים הקונסרבטיבי והרפורמי לכהן כרושמי נישואין. חוק היסוד אמור למנוע פגיעות אלה בחופש הדת של הזרמים הלא-אורתודוקסים.

מכיוון שחוק-יסוד מעצם מהותו עוסק בעקרונות חוקתיים-כלליים, ידא צורך לקבוע פרטים שונים לאכיפת עקרון השוויון בין הזרמים בחוק שבמסגרתו יוכנו תיקונים בכמה חוקים נוספים.

חוק-היסוד המוצע מכטיח היבט חשוב של חופש הדת ואיסור הפליה פסולה מטעמי דת כרוח עקדנותיה של הכרות העצמאות.

הצורך בחוק-היסוד המוצע נובע מהפלייתם לרעה של הזרמים הלא-אורתודוקסיים בדת היהודית בכל הנוגע להקצאת משאבים לשירותי דת ולהכרה במוסדותיהם הדתיים. החמרה בהפליה פסולה זו חלה לאחרונה עם כניסתו לתוקף של חוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם — 1980, המעניק לרבנות הראשית האורתודוקסית מעמד של מוסד הלכתי עליון באשר לכל היהודים במדינת ישראל. החוק מכניס שינויים במצב

ת. הצעת חוק לתיקון פקודת שטח השיפוט והסמכויות, התשמ"ג — 1983 (הצעת חבר הכנסת מ' בריזוהר)

כל איש או חבר אנשים המוסמכים בתוקף חוק, כאמור, לכהן או לפעול במדינת ישראל כולה, ייראו כמוסמכים לכהן או לפעול בכל השטח שהיה בשליטת ממשלת ישראל וצבא-הגנה לישראל ביום כ"ד בתמוז התש"ט — 21 ביולי 1949, עם סיום חתימת הסכמי שביתת הנשק.

3. החלפת סעיף 3

במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

"3. תחילת תוקף ואישור פעולות

תוקפה של פקודה זו הוא למפרע מיום ו' באייר התש"ח (15 במאי 1948), ברם לגבי שטחים שחוקתם עברה לידי ממשלת ישראל וצבא-הגנה לישראל לאחר מכן, הוא הפקודה בתוקף רק החל מאותו זמן. אישור למפרע ניתן בזה לכל הפעולות שנעשו, וללא הודאת פקודה זו היו חסרות תוקף."

1. החלפת סעיף 1

במקום סעיף 1 לפקודת שטח השיפוט והסמכויות, התש"ח — 1948¹ (להלן — החוק העיקרי) יבוא:

1. שטח החולת החוק

כל חוק, החל על מדינת ישראל כולה, ייראה כחל על כל השטח שהיה בשליטת ממשלת ישראל וצבא-הגנה לישראל ביום כ"ד בתמוז התש"ט (21 ביולי 1949), עם סיום חתימת הסכמי שביתת הנשק עם מצרים, לבנון, ירדן וסוריה."

2. החלפת סעיף 2

במקום סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

"2. שטח הסמכויות

¹ ע"ר התש"ח, תוס' א', עמ' 61; ס"ח התש"ט, עמ' 34.

דברי הסבר

בגליל העליון, ברצועת-החוף, בנגב ובצפון-מערב הריי-יהודה, בתוך אזורים אלה שוכנות באר-שבט, אשדוד, אשקלון, ניצנים, יד-מרדכי, הר-מירון ועשרות רבות של מושבים וקיבוצים.

השטחה זו לא נחשפה במשך 33 שנים, אולי משום שמרבית ממשלות ישראל בתקופה זו ייחסו חשיבות רבה יותר למצב העובדתי במציאות מלחוקים פורמליים אשר רק מאשרים מצב זה, אולם, כאחרונה חל שינוי במצב, וכנסת ישראל נודעה באורח בהול לחוקק את חוק הגולן וחוק רמת-הגולן, התשמ"ב — 1981, על מנת להחיל את המשפט, השיפוט והמינהל הישראלי על ככרת ארץ זו.

הדעת אינה סובלת שכנסת ישראל תחיל בחיפוף את המשפט הישראלי על הגולן ולא תעשה כן לגבי השטחים ששוחזרו במלחמת הקוממיות.

מטרת החוק אפוא היא לתקן למפרע חסר זה ולהחיל את המשפט הישראלי על כל שטחי המדינה, כפי שתוחמו בהסכמי שביתת הנשק עם מצרים, לבנון, ירדן וסוריה.

החוק מבטל גם את האבחנה בין שטח המדינה לבין שטחים מוחזקים, המופיעה בנוסח המקורי של פקודת שטח השיפוט והסמכויות.

במהלך מלחמת הקוממיות שחדר צה"ל שטחים נרחבים בארץ-ישראל שלא היו כלולים בגבולות החלוקה של האו"ם. שטחים אלה הוגדרו עליידי שר הביטחון כשטחים מוחזקים עליידי צה"ל, ב-2 בספטמבר 1948, כ"ח באב התש"ח, פרסם שר הביטחון דאז דוד בן-גוריון מנשר שהחיל את משפט מדינת ישראל על השטחים המוחזקים בידי צה"ל באותו מועד. שטחים אלה סומנו במפה שצורפה למנשר.

ב-16 בספטמבר 1948, י"ב באלול התש"ח, חוקקה מועצת המדינה הזמנית את פקודת שטח השיפוט והסמכויות, שקבעה, כי "כל חוק החל על מדינת ישראל כולה, ייראה כחל על כל השטח הכולל גם את שטח מדינת ישראל וגם כל חלק מארץ-ישראל, ששר הביטחון הגדיר אותו במנשר כמוחזק על-ידי צבא-הגנה לישראל".

בשלב מאוחר יותר התחדשו הקרבות, וצה"ל שחרר שטחים נוספים בארץ-ישראל, שאף הם לא היו כלולים בגבולות החלוקה. שטחים אחרים עברו לידי צה"ל בתוקף הסכמי שביתת הנשק. אולם שר הביטחון לא פרסם כל מנשר נוסף שבו הגדיר שטחים אלה "מוחזקים עליידי צבא-הגנה לישראל". על כן, לא היה בסיס חוקי להתלת המשפט הישראלי על שטחים אלה.

השטחים האמורים כוללים בין השאר אזורים רחבי ימים

ט. הצעת חוק העונשין (תיקון) (איסור הפרעה לאספה), התשמ"ג — 1983 (הצעת חבר הכנסת ר' סויסה)

המפריע בדרך כלשהי לאספה, הפגנה או עצרת אם שנתקיימה כדן, או תוקף אדם הממלא הפקיד בה או אחר מבאיה, דינו — מאסר שנה."

אחרי סעיף 194 לחוק העונשין, התשל"ז — 1977², יבוא:

"194 א. הפרעה לאספה

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 266; התשמ"ב, עמ' 172.

דברי הסבר

בנוסחה להוראת סעיף 171 לחוק העונשין, שעניינו איסור הפרעה לפולחן דתי.

הפרעות לאספות, אשר, לצערנו, התרכו לאחרונה, פוגעות קשות בחופש הביטוי ומסכנות את אושיות הדמוקרטיה. הצעה שבפנינו באה לאסור הפרעות כאספות והיא דומה